

СРПСКО КОЛО

• ЛИСТ САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА • ПИСАН ИЈЕКАВСКИМ ИЗГОВОРМ • ГОДИНА XII • БРОЈ 124 • МАЈ • БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

МАРКО ЂУРИЋ, МИНИСТАР СПОЉНИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Балкан без тврдих граница је кључ економског опстанка и стабилности

ОД ЈАДОВНА ДО САЈМИШТА: СВЈЕДОЧАНСТВО О ГЕНОЦИДУ И ПРАВО НА ХРИШЋАНСКИ ПОМЕН

ПРЕКИНУТА ЗАВЈЕРА ЋУТАЊА О ЛОГОРУ ЗЕМУН

НИКОЛА МИЛОВАНЧЕВ
Тајни именованословник болничара Пољанског сачувао имена 5.989 жртава

Изложба *Сећања враћа* лице и име српским жртвама

ЈУБИЛЕЈ ОБИЉЕЖЕН ВИЈЕК ПОСТОЈАЊА ЧУВАРА НАШЕГ ПАМЋЕЊА

Архив Војводине прославио 100 година постојања

МАРИО ВУРИЋ, министар спољних послова Републике Србије
Балкан без тврдих граница је кључ економског опстанка и стабилности

ОД ЛАДОНА ДО САЈМИЦА: СВДЕЧАНСТВО О ГЕНОЦИДУ И ПРАВО НА ХРИШЋАНСКИ ПОМЕН

**ПРЕКИНУТА ЗАВЈЕРА
ЋУТАЊА О ЛОГОРУ ЗЕМУН**

НИКОЛА ИМНОСЛОВИЋЕВИЋ
Тажни имнословник болничара Пољског сачувао имена 5.989 жртава

Архив Војводине прославио 100 година постојања

Изложба Сећања враћа лице и име српским жртвама

ЛИСТ САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА

ЗА ИЗДАВАЧА:
Миодраг Линта

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
Трифко Ђоровић

ЛЕКТОР:
Драгана Бокун

ВЕБ АДМИНИСТРАТОР:
Миљисав Шапић

РЕДАКЦИЈА:
**Драгана Бокун
Драгана Шиповац
Весна Пешић
Татјана Рађеновић
Наташа Деветак
Миле Шапић
Милан Гомирац**

ФЕЉТОН:
др Милан Мицић

ЕНИГМАТИКА:
Милорад Мишо Живанић

АДРЕСА:
**Отона Жупанчича 14,
Нови Београд**

МЕЈЛ: **srpskokolo@ssr.org.rs**
ТЕЛЕФОН: **011/2270701**
САЈТ: **www.ssr.org.rs**

ТИРАЖ: **6.000 примјерака**

ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ:
СТУДИО ХУМ, Барајево

ШТАМПА:
АПМ ПРИНТ, Београд

Први број *Српског кола* изашао је у Загребу 1903. године. Рад је обновљен у Београду 2015. године. *Српско коло* је лист уписан у регистар медија под бројем NV000809 Мјесечно. – ISSN 2466-3476 COBISS.SR-ID 219818764

**ПРОИЗВОДЊУ МЕДИЈСКИХ
САДРЖАЈА ПОМОГЛИ СУ:**
• Покрајинска влада АП Војводине
• Министарство за бригу о породици и демографију
• ЈП Аутопутеви Републике Српске

НАПОМЕНА: Ставови изнесени у подржаним медијским пројектима не изражавају нужно ставове органа који је додијелио средства.

НОВИ СИМБОЛ ПРИЈАТЕЉСТВА ВОЈВОДИНЕ И ТРЕБИЊА

ОТВОРЕНА ДУЧИЋЕВА ЧЕСМА У СТАРОМ ГРАДУ

Председница Покрајинске владе Маја Гојковић отворила је у Требињу, на Тргу Травуније у Старом граду, чесму посвећену Јовану Дучићу, великом српском pjesнику, дипломати, књижевнику и академику. Изградњу овог објекта у потпуности је финансирала Покрајинска влада Војводине, чиме је успјешно завршена вишегодишња ревитализација ове прелијепе амбијенталне цјелине у срцу Требиња.

Нова чесма подигнута је на мјесту некадашње и изграђена је по узору на њен традиционални изглед, чиме су у потпуности сачувани дух и аутентичност овог дијела града. Гојковићева је нагласила да је сарадња Покрајинске владе Војводине и Града Требиња на највишем нивоу, истакавши да је у кратком року реализовано све што је претходно и договорено. Она је изразила велики понос што испуњено обећање данас стоји пред грађанима и туристима као свједочанство нераскидивог пријатељства и сарадње српског народа, без обзира на то гдје живи. Посебно је занимљиво да је чесма израђена према оригиналном нацрту који је својевремено урадио сам Јован Дучић, желећи да уљепша свој мили завичај.

Током посјете Требињу, председница Покрајинске владе састала се и са градоначелником Мирком Ђурићем. У срдачном разговору отворене су теме о наставку сарадње и реализацији нових пројеката у областима привреде, туризма и културе. Истакнуто је да је сарадња Србије, АП Војводине и Репу-

ФОТО: ПОКРАЈИНСКА ВЛАДА АП ВОЈВОДИНЕ

блике Српске значајно унапријеђена и кроз заједничке наступе на великим сајамским манифестацијама, а у плану је и даљи заједнички рад на развоју женског предузетништва и фестивалског туризма. Гојковићева је поручила да је потребно још снажније повезивање како би Требиње и Република Српска били видљивији у Војводини, као и Војводина у Херцеговини.

Градоначелник Ђурић је топло захвалио Покрајинској влади на свесрдној подршци, оцијенивши да ова чесма представља још један снажан симбол заједништва.

Након свечаности у Старом граду, делегација Покрајинске владе посјетила је и Манастир Тврдош, гдје је средствима Војводине финансирана набавка савремене опреме и машина за прераду маслина и производњу врхунског маслиновог уља.

У војвођанској делегацији која је боравила у Требињу били су и покрајински секретар за привреду и туризам Ненад Иванишевић, секретар за регионални развој Александар Софић, као и директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Александар Ђедовац.

ДИЈАСПОРА КАО ПРЕЂУТАНИ ОСЛОНАЦ МАТИЦЕ

Када се на једном мјесту, у Београду, Кокупи двије стотине представника крвних организација и удружења Срба из више од тридесет држава свијета, јасно је да то није тек уобичајени сусрет. Традиционални Видовдански сабор, који је под слоганом *Јединство и снага – Србија* одржан у престоници, отворио је суштинска питања: шта матица данас очекује од свог расијања и шта расијање доноси своме завичају?

Иза великих ријечи о заједништву крије се сурова реалност економског и биолошког опстанка народа са обје стране Дрине и са свих меридијана. У фокус су коначно стављени конкретни планови и пројекти Републике Српске и Србије, који би из домена политичке теорије морали прећи у праксу.

Сарадња Бањалуке и Београда у области рада са дијаспором годинама је предмет меморандума. Међутим, вријеме захтијева да институционалне везе прерасту у свакодневну размјену података и конкретну

заштиту српских интереса на терену. Помоћник министра за сарадњу са дијаспором Републике Српске, Хелена Крнетић, упозорила је на важност већ успостављених механизма.

– Још прије неколико година потписан је меморандум о заједничкој сарадњи који су потписали министри Клокић и Милићевић. Активно заједнички учествујемо у многим пројектима, организујемо скупове. Имамо редовну комуникацију и размјену података.

Питање које се намеће је – да ли је та

размјена довољно брза за изазове са којима се суочава српски народ у региону и свијету?

Српски народ ван матице нема времена за манифестације; њему су потребни закони, олакшице за улагање у завичај и чврст културни штит.

Министар без портфеља у Влади Републике Србије задужен за област дијаспоре, Ђорђе Милићевић каже да је овакав скуп више од обичне манифестације.

– Ово је радни сусрет, мјесто разговора, договора и планирања. Овдје смо да чујемо једни друге, да разговарамо о потребама наших људи широм свијета и да доносимо конкретне мјере.

Намјера је јасна, а мјесеци пред нама показује да ли ће донесене мјере остати у фиокама или ће постати темељ стварне економске и духовне обнове. Србија и Република Српска више немају право на пропуштене прилике у раду са својим најбољим амбасадорима – сопственим народом у расијању.

Српска младост из Љубљане понијела Златно одличје

Престижна статуа *Чиче*, као највеће признање 28. Европске смотре српског фолклора дијаспоре, ове године путује у Словенију. На свечаном затварању манифестације, ово Златно одличје уручено је побједницима – члановима Српског културног друштва *Видовдан* из Љубљане. Признање им је испред Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону уручио директор Владимир Кокановић.

Овогодишња смотра још једном је показала да фолклор

у расијању није пуко играње и чување корака, већ лавовска борба за очување језика, идентитета и историјског пам-

ћења на туђим адресама. Иза неколико минута сјаја на сцени стоје мјесеци одрицања кореографа, ентузијазам роди-

теља који дјецу доводе у српска друштва и чиста љубав најмлађих према сопственим коријенима.

Из Управе за сарадњу с дијаспором поручено је да ће Србија наставити да јача везе са својим народом у расијању, јер су заједништво и одбрана културног кода једини сигуран темељ будућности. *Златно одличје* јесте отишло у Љубљану, али је истински побједник овог сабора свијест да границе не могу пресјети нити угасити јединствени српски духовни простор.

У СЛУЖБИ ИСТОРИЈЕ: АРХИВ ВОЈВОДИНЕ ПРОСЛАВИО 100 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА

Сто година након оснивања, Архив Војводине данас стоји као један од најважнијих чувара културног, историјског и институционалног памћења Србије. Од установе која је прије једног вијека започела мисију прикупљања и заштите архивске грађе, израстао је у савремену институцију од националног значаја, препознатљиву по научном раду, издавачкој дјелатности, међународној сарадњи и очувању наслеђа за будуће генерације.

Поводом великог јубилеја, Архив Војводине је 19. маја 2026. године свечано обиљежио сто година постојања и рада, окупивши у Новом Саду представнике државних институција, дипломатског кора, научне и културне јавности, архивске стручњаке и бројне госте из земље и региона.

Свечаност је отпочела извођењем Химне Републике Србије у интерпретацији солисткиње Оливере Болте, док су свечану атмосферу употпунили умјетници камерног дуа Удружења *Дунавска соната* – пијаниста Јожеф Ритер и виолинисткиња Андријана Рајић.

Основан 1926. године као Државна архива у Новом Саду, Архив Војводине је током читавог једног вијека преживио промјене држава, политичких система и друштвених околности, остајући досљедан својој основној мисији – очувању писаних свједочанстава о животу народа, институција и културних процеса на простору Војводине. Данас представља једну од најзначајнијих архивских установа у Србији и региону, мјесто у којем се чувају драгоцјена документа која свједоче о политичком, привредном, културном и друштвеном развоју овог подручја кроз вијекове.

Међу званицима били су председница Покрајинске владе Маја Гојковић, потпредседник Народне скупштине Републике Србије Јован Јањић, министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог Демо Бериша, представници Владе Републике Србије и Покрајинске владе, амбасадор Краљевине Шпаније у Србији Њ. Е. Хуан Хозе Санс Апарасио, као и представници архивских, научних и културних институција из Србије и региона.

ОД ЧУВАРА ДОКУМЕНАТА ДО САВРЕМЕНОГ КУЛТУРНОГ ЦЕНТРА

У склопу свечаног програма отворена је и велика изложба *Сто година чувари сјећања – Архив Војводине 1926–2026*, чији је аутор архивски савјетник Загорка Авакумовић.

Кроз три тематске цјелине – прошлост, садашњост и будућност – изложба приказује развој Архива од првих дана његовог рада до данашње позиције једне од најактивнијих архивских институција у региону. Посјетиоци су имали прилику да виде бројна оригинална документа, фотографије

» Директор Архива Војводине др Небојша Кузмановић и председница Покрајинске владе Маја Гојковић испред бисте са ликом др Димитрија Кириловића

и архивску грађу која свједочи о политичком, културним и друштвеним процесима који су обликовали Војводину током протеклог вијека.

Посебно значајно поглавље у новијој историји Архива везано је за период руковођења др Небојше Кузмановића, током којег је ова установа доживјела снажан институционални и програмски развој.

Поред модернизације рада и унапређења међународне сарадње, Архив Војводине је у том периоду израстао у једног од најактивнијих издавача у области историографије, архивистике и културног наслеђа у Србији. Објављене су десетине значајних научних, архивских и публицистичких издања, покренути нови пројекти, организоване бројне изложбе и научни скупови, а Архив је постао препознатљив и по продукцији документарних филмова који архивску грађу приближавају широј јавности. Захваљујући таквом приступу, институција је превазишла оквире класичног архивског депоа и афирмисала се као динамичан културни и научни центар.

КУЗМАНОВИЋ: ПАПИР ЧУВА ИСТИНУ

Обраћајући се присутнима, директор Архива Војводине др Небојша Кузмановић истакао је да велики јубилеј представља истовремено признање претходним генерацијама и обавезу према онима који долазе.

— Сто година је вријеме које многе државе не доживе, а неке установе попут нашег Архива су то успјеле, што је само по себи велика част и привилегија. Желим посебно да се захвалим Покрајинској влади, Републици Србији и Граду Новом Саду, који су препознали нашу визију и помогли да се

ова установа препороди посљедњих неколико година. Поводом овог јубилеја омогућена је комплетна реконструкција Архива. Ту смо да чувамо грађу, да је сачувамо и пре-

» Градоначелник Новог Сада Жарко Мићин

МАРКА И МОНОГРАФИЈА

У оквиру обиљежавања стогодишњице представљена је пригодна поштанска марка коју је издало ЈП *Пошта Србије*, чиме је симболично потврђен значај који Архив Војводине има у културном и институционалном животу државе. Посебну пажњу привукло је представљање монографије *100 година Архива Војводине 1926–2026*, ауторке Леониле Павловић, архивског савјетника. На њеним страницама обухваћен је богат и сложен пут институције која је кроз различите историјске епохе остала поуздан чувар колективног памћења.

Монографија доноси свеобухватан преглед рада Архива, освјетљавајући историјске околности његовог настанка, развој институције, најзначајније пројекте и личности које су својим радом обликовале савремену српску архивистику. Истовремено, она представља драгоцјено свједочанство о развоју архивске струке и културне политике на простору Војводине током протеклог столећа.

несемо онима који долазе послије нас. Стари добри папир чува све – он чува истину о нашем постојању, а Архив Војводине настоји да ту мисију испуњава на најдостојнији могући начин – поручио је Кузмановић.

ГОЈКОВИЋ: ОБАВЕЗА ПРЕМА БУДУЋНОСТИ

Председница Покрајинске владе Маја Гојковић истакла је да стогодишњица Архива Војводине представља празник културе, науке и институционалне одговорности.

— Захваљујући преданом раду генерација архивиста, истраживача и запослених, сачувани су документи који данас представљају непроцењиво богатство за науку, образовање и културу. Ми данас не слаavimo само институцију, већ трајање, знање, одговорност и посвећеност истини. Сто година нас обавезује да наставимо да улажемо у културу сјећања и у институције које свједоче о нашем идентитету – поручила је Гојковићева.

МИЋИН: ГАРАНТ КОЛЕКТИВНОГ ПАМЋЕЊА

Градоначелник Новог Сада Жарко Мићин нагласио је да архиви представљају један од темеља сваког уређеног друштва.

— Кад говоримо о Архиву Војводине, говоримо о мјесту гдје прошлост није заборављена већ сређена, заштићена и сачувана као трајно свједочанство нашег постојања. Архив је жива веза између онога што смо били, онога што јесмо и онога што желимо да postanемо. У вријеме у којем информације настају и нестају у трену, архивска грађа остаје поуздан ослонац историјске истине и колективног памћења – рекао је Мићин.

ДУГ ВЕЛИКАНУ СРПСКЕ АРХИВИСТИКЕ

Један од најсвечанијих тренутака обиљежавања јубилеја било је откривање бисте др Димитрија Кириловића, првог управника Државне архиве у Новом Саду и једног од утемељивача модерне српске архивистике.

Бисту су открили председница Покрајинске владе Маја Гојковић, градоначелник Новог Сада Жарко Мићин и директор Архива Војводине др Небојша Кузмановић.

Овим чином Архив Војводине одао је признање човјеку који је поставио темеље институције и успоставио професионалне стандарде који и данас представљају основа архивске струке. Симболично, стогодишњица је тако повезала два времена – вријеме оснивача који су поставили темеље и генерације које данас настављају њихову мисију.

ВИЈЕК ТРАЈАЊА И ПОГЛЕД КА НОВОМ СТОЉЕЂУ

У завршници свечаности уручене су награда *Др Димитрије Кириловић*, јубиларна признања и захвалнице појединцима и установама које су својим радом допринијеле развоју архивске дјелатности и очувању културно-историјског наслеђа.

Међу бројним гостима био је и народни посланик и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Обиљежавање стогодишњице Архива Војводине потврдило је да ова институција у свој други вијек улази не само као чувар историјске грађе, већ као модеран и динамичан центар културе Србије. На темељима вијековног наслеђа и кроз актуелне процесе дигитализације и међународне сарадње, Архив остаје један од кључних стубова очувања националног идентитета и историјске истине на овим просторима.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

» Директор Архива Војводине др Небојша Кузмановић уручио признања и захвалнице заслужнима

МАРКО ЂУРИЋ, МИНИСТАР СПОЉНИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Балкан без тврдих граница је кључ економског опстанка и стабилности

Навршавање двије године мандата Марка Ђурића на челу Министарства спољних послова Србије прилика је да се сагледају резултати једног од најизазовнијих периода у новој историји међународних односа. Од рата у Украјини и продуктивних глобалних подјела до све израженијих притисака на Западном Балкану, српска дипломатија дјеловала је у времену када су се геополитичке околности мијењале брже него икада послје Хладног рата.

Дјелујући у глобалним околностима поларизације и притисака на Западном Балкану, српска дипломатија је успјела да сачува самосталност у доношењу одлука, чврсто држећи позицију војне неутралности и поштовања међународног права. Положај Срба у региону, одбрана Дејтона, заштита културног наслеђа на Косову и Метохији, као и визија Балкана без тврдих граница кроз евроинтеграције и ЕХРО 2027, остали су у самом врху државне агенде.

Паралелно са спољнополитичком борбом, покренут је и велики процес унутрашње модернизације и подмлађивања кадрова кроз конкурс *Буди српски дипломата*. О комплексним међународним односима, дипломатским биткама за националне интересе, али и плановима за јачање веза са дијаспором, за *Српско коло* говори министар спољних послова Републике Србије Марко Ђурић.

● **Недавно сте на министарском састанку у Бриселу поручили да „тврде границе“ прекидају крвоток живота, породица, туризма и привреде. На који конкретан начин би отварање Шенгена олакшало живот Срба расутих по региону?**

– Примјена принципа слободног протока људи, робе, капитала и услуга, на чему почива и сама ЕУ, скинула би са дневног реда низ отворених питања на Балкану. Када важност граничних линија постане секундарна, привреда и грађани би остварили огромне уштеде, умјесто што сада губе хиљаде сати и милионе евра у колонама на прелазима. За припаднике српског народа, као и за све остале становнике региона, то би до-

ФОТО: МИНИСТАРСТВО СПОЉНИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

нијело слободно и достојанствено кретање без компликованих процедура, док би се питања спорних дијелова граница међу државама далеко лакше рјешавала.

● **Поједини европски кругови изражавају бојазан због безбједносних ризика. Да ли је наш регион спреман за примјену тако лабавог режима контроле?**

– Србија је окружена државама чланицама ЕУ и НАТО-а, узимајући Босну и Херцеговину, што значи да географски нисмо на спољном ободу Уније. Илегалне миграције су код нас долазиле управо из правца земаља ЕУ са југа, Србија је била само транзитна рута, а наше безбједносне службе су показале врхунску зрелост и озбиљност у контроли тих токова. Убијеђен сам да примјена Шенгенских правила не би представљала безбједносни проблем, већ „вин-вин“ ситуацију од које би профитирала и ЕУ, а прије свега наш регион.

● **Предсједник Вучић је предложио да се цијели Западни Балкан истовремено придружи Европској унији како би се смириле регионалне тензије. Какве**

Наш крајњи циљ јесте потпуно уклањање уских грла и омогућавање бржег и потпуно слободног протока за све грађане

су биле макар неформалне реакције у Бриселу на ову иницијативу?

– Реакције унутар саме Уније могли смо да пратимо кроз три јасне струје. Прва група држава активно подржава што бржи, фазни приступ за наш регион. Друга група стриктно инсистира на испуњавању свих услова без икаквих пречица, док је трећа амбивалентна, јер им Балкан тренутно није у примарном политичком или економском фокусу. Ипак, општа оцјена је да постоји позитиван моментум и свијест да се нешто мора мијењати у овом заиста дугом процесу, како би регион остао на радару Брисела.

● **У том контексту, све чешће чујемо иновативне приједлоге водећих европских званичника, попут њемачког**

канцелара Мерца. Који концепти су тренутно на столу?

– Управо тако, њемачки канцелар Мерц је изнио концепт придруженог чланства који подразумева укључивање у процесе у Бриселу, али без права гласа, уз напомену да за Балкан треба осмислити иновативан приступ. С друге стране, словачки премијер Роберт Фицо отворено даје предност нашој и још неким државама региона у односу на друге кандидате изван Балкана. Унутар ЕУ постоји снажна „Група пријатеља“ која настоји да нас позитивно погура ка чланству и зато вјерујем да ћемо заједничким снагама успјети да реализујемо овај интеграциони процес.

● **Навели сте да би улазак у Шенген отворио око 50 милијарди евра нове економске вриједности за регион. На који начин би тај економски замајац могао утицати на српске средине у региону и заједничке инфраструктурне пројекте?**

– Такав финансијски плус би директно подигао животни стандард грађана и ослободио капитал који се сада троши на адми-

нистративне баријере. Из тог новоствореног новца могле би се издвојити озбиљне инвестиције за модернизацију саобраћајне мреже, пројекте из области екологије и обновљивих извора енергије, као и за системско јачање здравства и образовања. То би донијело огроман бенефит за све, а посебно за српске средине широм Балкана које су економски наслоњене на матицу.

● **Када говоримо о заједничким инфраструктурним пројектима, шта би у пракси значило елиминисање ових баријера?**

– У пракси, то значи да капитални регионални пројекти више не би били кочени бирократијом и чекањем на прелазима, што би убрзало њихову реализацију и повећало исплативост. За српски народ у региону то је кључ опстанка — што су везе брже и једноставније, то је и простор за заједнички економски и културни развој већи, чиме се стварају услови за дугорочну стабилност.

● **Свједочи смо великих гужви на граничним прелазима. Да ли сте у Бриселу разговарали о привременим мјерама или плановима који би омогућили бржи проток људи?**

– У сталном смо контакту са нашим партнерима у Бриселу и тренутно примарно настојимо да ријешимо велике застоје које трпе фирме бавећи се камионским транспортом, што директно штети нашој конкурентности. Наш крајњи циљ, који континуирано заступам на свим међународним састанцима, јесте потпуно уклањање уских грла и омогућавање бржег и потпуно слободног протока за све грађане.

● **Колико у тим преговорима помажу искуства стечена кроз регионалне иницијативе које је Србија покренула?**

– Искуства су драгоцјена. Иницијатива предсједника Александра Вучића *Отворени Балкан*, коју смо развили са Албанијом и Северном Македонијом, била је утемељена управо на идеји да у пракси тестирамо и покажемо како функционише тај, условно речено, „Балкански Шенген“. Показали смо да је унутрашње елиминисање бари-

Отворена питања са Загребом одавно су морала бити затворена

● **Положај Срба у Хрватској и даље укључује неријешена питања – од повратка имовине до очувања ћирилице. Да ли је уопште могуће кроз билатералну дипломатију са Загребом убрзати доношење рјешења?**

— Србија дијели границе са осам сусједа и сваки од њих има специфичан значај, али Хрватска — као чланица ЕУ и НАТО-а, а нарочито у контексту отворених питања — за-

узима посебну позицију. Лично имам добар однос са шефом хрватске дипломатије и надам се да ће та комуникација помоћи да у догледно вријеме ријешимо одређене проблеме. Договори и компромиси су увијек бољи од запаљиве реторике, гурања проблема под тепих, омаловажавања или историјског ревизионизма. Постоје дубока неслагања о темама и узроцима сукоба из прошлости око којих ћемо тешко постићи сагласност у

кратком року. Али, ако не можемо да промијенимо историју, онда дипломате, политичари, па и медији, морају учинити све да обезбиједи мирну садашњост и будућност коју ће карактерисати интензивна економска сарадња, пуно поштовање грађанских, вјерских и мањинских права, као и ефикасно рјешавање отворених питања која су из тактичких разлога Загреба одавно морала бити затворена. Често се наводе паралеле

како су Француска и Њемачка, послје тешких историјских сукоба, постале мотор Европе. То није био ни брз, ни лак процес, али су успјели. Без наміјере да звучи претенциозно, вјерујем да Србија и Хрватска имају могућност да постану снажна осовина развоја овог региона. Сусједи смо, одлично се познајемо и имамо економске комплементарности које бисмо могли веома паметно да искористимо заједно.

Српска и њени сусједи су зрели да одлучују без иностраног туторства

● **Високи представник Кристијан Шмит поднио је оставку. Како видите последице те одлуке по будућност БиХ у цјелини, а какве по Републику Српску?**

— Србија снажно подржава Републику Српску и ми смо веома поносни на то, али та подршка није и не треба да буде доживљена као нешто негативно за било кога другог у Босни и Херцеговини. Генерално сам мишљења да о уређењу и рјеша-

вању свих унутрашњих питања у БиХ треба да одлучују три конститутивна народа која тамо живе и њихови легитимни политички лидери, а не да се одлуке доносе на октроисан начин, споља, или од стране некога ко нема пун демократски легитимитет. Успостављање Канцеларије високог представника је, непосредно последице ратних сукоба, имало одређен смисао и урађено је у доброј намјери, међутим, прошло је више од три деценије од пот-

писивања Дејтонског споразума и убијен сам да су народи у БиХ одавно зрели, спремни и способни да се сами, без иностраног туторства, договоре о свим кључним питањима за будућност.

● **Који је стратешки приступ Вашег министарства према Србима у ФБиХ?**

— Београд пружа континуирану подршку српском народу и срединама у којима они живе на простору Федерације БиХ, као и

у Републици Српској, кроз реализацију конкретних пројеката у економском, финансијском, енергетском и инфраструктурном погледу. Истовремено, стратешки велику пажњу и значај придајемо очувању националног, културног, језичког и вјерског идентитета нашег народа. Вјерујем да је та подршка препозната у најпозитивнијем смислу, а наш циљ је да ову сарадњу и институционалну помоћ у будућности додатно повећамо и унаприједимо.

јера могуће и одрживо, што нам сада служи као снажан аргумент пред Бриселом да се цијели регион што прије формално прикључи европском Шенгенском систему.

● **Изјаве европске комесарке Марте Кос о могућем ускраћивању средстава из Плана раста назвали сте „политичким игријама“. Како наша дипломатија одговара на оптужбе и покушаје жигосања Србије као „црне овце“ у региону?**

— И са госпођом Кос, као и са свим другим саговорницима у Бриселу и европским метрополама, водимо искрен, отворен и прије свега аргументован дијалог. Постоје, нажалост, регионални и међународни фактори који континуирано покушавају да ометају и успоре напредак Србије ширењем негативних наратива. Међутим, на крају дана вјерујемо да се искључиво резултати, као и то ко држи дату ријеч и поштује преузете рокове, а ту су позиција и кредибилитет Србије јасни и мјерљиви.

● **Да ли је наша дипломатска мрежа спремна за одговор на тако интензивне спољне притиске?**

— Управо смо заокружили двије године откако сам преузео ресор Министарства спољних послова и за овај период урадили смо огроман посао на унутрашњој модернизацији и јачању наше дипломатске мреже. Српска дипломатија данас остварује опипљиве резултате на свим меридијанима јер на спољне притиске не одговарамо дефанзивно, већ системским радом, знањем и јачањем институција које дугорочно штите наше државне и националне интересе.

● **Састали сте се у Бриселу с холандским министром Томом Берендсеном. Будући да Холандија важи за скептичну**

према проширењу, да ли сте у тим разговорима осјетили промену односа према Србији и процесу евроинтеграција?

— Осјећања су субјективна ствар, а задатак дипломатије је да презентује чињенице и егзактне податке који воде до нашег циља, а то је пуноправно чланство у Унији. Политичари у државама чланицама су под сталним притиском сопственог јавног мњења које често има специфично расположење према нашој регији. Наш посебан фокус је управо на државама које традиционално исказују скептицизам; настојимо да их кроз рационалне аргументе убиједимо да би проширење на Западни Балкан донијело дугорочне бенефите и нама и њима.

● **Колико Брисел у тим разговорима узима у обзир чињеницу да Балкан није изоловано острво и да су ту присутни и други глобални актери?**

— То је неизбјежна тема. Није никаква тајна да на овом простору своје геополитичке интересе настоје да остваре и други велики „играчи“ попут САД, Русије, Кине или Турске. Ти интереси се често не преклапају са онима које има Европска унија. Управо зато је интеграција Западног Балкана за саму ЕУ много више од административног питања — то је стратешка одлука о стабилизацији сопственог дворишта, у чему Србија игра кључну улогу.

● **У медијима се спомиње могућност да Србија посредује у дијалогу о завршетку сукоба у Украјини. Колико наша специфична политика омогућава кредибилитет за улогу неутралног домаћина?**

— Србија је војно неутрална, суверена држава која принципијелно заступа политику поштова-

Неиспуњавање Бриселског споразума пуних 13 година представља тежак политички гријех Приштине, али и саме међународне заједнице

ња међународног права, и ми свакако имамо и капацитете и искуство да будемо кредибилни посредник. Међутим, у тај процес су током претходне четири године директно биле укључене друге земље, попут Турске и Катара, а дијелом и Швајцарска. Лидери у Москви, Кијеву и Вашингтону су, из логистичких и других стратешких разлога, одлучили да у овом тренутку не искористе понуду и услуге Србије, што је потпуно легитимно.

● **Ипак, шта би сама чињеница да Србија у континуитету нуди своје услуге дугорочно могла донијети Београду на међународном плану?**

— Такав став нас у међународној заједници позиционира као конструктивног и предвидивог актера који не бира стране, већ нуди рјешења заснована на миру. Да је дошло до преговора под нашим окриљем, Србија би свакако била изванредан домаћин. Без обзира на тренутни развој догађаја, сама чињеница да се Београд у глобалним круговима препознаје као потенцијално мјесто сусрета веома доприноси јачању имиџа, подизању видљивости и дугорочном снажењу дипломатског утицаја наше земље.

● **У посљедње вријеме на Косову и Метохији долази до нових инцидената, попут напада на српску амбуланту**

у Бањској. Да ли европски и међународни партнери реагују на конкретне случајеве угрожавања основних права Срба у Покрајини?

— Међународни партнери прате ситуацију на Косову и Метохији, али су њихов примарни фокус и приоритети тренутно усмјерени на друге кризне регионе свијета, попут Блиског истока и Украјине. Реакције међународних представника су, по правилу, недовољно оштре и формулисане у виду неког неадекватног балансирања, чак и када је кристално јасно да унилатерални потези Приштине прелазе све норме цивилизованог понашања и поступања. Неријетко се дешава да међународна заједница потпуно прећути поступке привремених институција самоуправе у Приштини, иако би морала оштро да реагује и санкционише кршење основних људских права нашег народа.

● **Подсјетили сте европске partnere да Заједница српских општина још није формирана. Постоји ли данас међународни механизам који би могао натјерати Приштину да испуни обавезе по договорима које је, под покровитељством ЕУ, преузела?**

— Неиспуњавање најважнијег елемента Бриселског споразума, на којем стоји и потпис Европске уније, представља тежак политички гријех и власти у Приштини, али и саме међународне заједнице. Многи би то, с правом и без устезања, назвали преваром, јер један кључни договор, овјерен и потврђен са три стране, тако дуго стоји као мртво слово на папир — и то не десетак недеља или годину дана, већ пуних 13 година. Потпуно је јасно да постоје ефикасни механизми да се политич-

ки актери, чак и у далеко већим и моћнијим центрима од Приштине, кроз широку лепезу политичких, дипломатских и финансијских мјера приволе на поштовање презузетих обавеза првог реда. Сасвим је друго питање да ли они који те полуге посједују, заиста желе да их употребе у пуној снази, будући да су до сада власти у Приштини казним мјерама биле изложене само повремено и више симболично него суштински.

● **Како дипломатија Србије може одговорити на готово свакодневне покушаје отимања нашег културног наслеђа?**

— Српска дипломатија досљедно, правовремено и брзо реагује на све покушаје отимања, присвајања или преименовања нашег вијековног културног и вјерског наслеђа. У тој борби примарно користимо циљане дипломатске активности, интензивне међународне информативне кампање, као и директне разговоре са највишим званичницима кључних међународних институција, попут Унеска. Наша држава наставља да користи све расположиве политичке, правне и културне механизме како би на глобалном плану заштитила истину о српском карактеру баштине, посебно на Косову и Метохији.

● **Шта Вас лично највише брине, а шта Вам улива наду када говорите о будућности Србије и српског народа?**

— Највише ме брину поларизација, мањак толеранције и неспремност да се прихвати другачије мишљење, као и доза деструктивности која се појављује у одређеним политичким групацијама у нашем друштву. Нема ту страха, већ је ријеч о озбиљном размишљању и дубинском анализирању процеса како би се избјегло изазивање криза, тензија или било какво безбједносно угрожавање у нашој земљи. С друге стране, снажну наду у будућност српског народа улива ми чињеница да свакодневно радимо на стварању нових пријатељстава и савезништава, као и на обнављању традиционалних веза и партнерстава широм свијета. Ипак, оно што је најважније за нашу будућност јесте то што имамо много талентованих, паметних и вриједних људи — како у самој Србији, тако и у региону и широм дијаспоре — којима су отаџбина, патриотизам и јединство у циљу очувања најважнијих националних интереса и хомогености на првом мјесту.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

УСКРО АМБАСАДЕ У ТАНЗАНИЈИ И ЛЕТОНИЈИ

● **Најавили сте подмлађивање дипломатског кадра и отварање нових амбасада и конзулата. Да ли у овој години можемо очекивати почетак рада неких нових представништава?**

— На јавни позив *Буди српски дипломата* добили смо заиста велики број пријава младих људи, као и кандидата са различитим професионалним искуствима. У току је селекциони поступак и видјећемо колико тачно нових службеника можемо да примимо у догледно вријеме. Када је ријеч о дипломатској мрежи, ове године добијамо двије нове амбасаде — у Танзанији и Летонији — чије је отварање већ у процедури. Министарство спољних послова континуирано прави детаљне евалуације у складу са актуелним геополитичким дешавањима, али и економским и другим релевантним интересима Србије. Циљ нам је да на најрационалнији начин искористимо кадровске и финансијске ресурсе, односно да донесемо правовремене одлуке у којим регионима треба да се појача или реорганизује наше дипломатско присуство.

САВРШЕНА ПОЗОРНИЦА ЗА НАШУ БАШТИНУ

● **Припреме за ЕХРО 2027 се захуктавају. Како ћемо ту глобалну сцену, осим као економску платформу, искористити за промоцију културне и историјске баштине Срба из читавог региона?**

— Поменута Специјализована изложба, на којој је већ пријављен рекордан број учесника (до сада потврђено 139), представља изванредну прилику не само за Србију већ и за цијели наш регион да у најбољем свјетлу представи своје економске, научно-технолошке, географске, туристичке, али исто тако и умјетничке, историјске и културне потенцијале. Очекујемо огроман број посјетилаца из цијелог свијета и то је савршена позорница да покажемо богатство наше баштине. Српска дипломатија и сви надлежни ресори су успјели, најприје у изузетно јакој конкуренцији држава попут Шпаније, Сједињених Америчких Држава, Аргентине и Тајланда, да излобирају да наша земља буде домаћин ове престижне манифестације, а потом и да обезбиједи рекордан број земаља учесника, на шта смо с разлогом врло поносни.

ТРИДЕСЕТ ЈЕДНА ГОДИНА ОД ОПЕРАЦИЈЕ БЉЕСАК

ФОТО: СРНА

МОСТ СПАСА И ПУТ БЕЗ ПОВРАТКА

Када су у зору 1. маја 1995. године Хрватске снаге покренуле операцију *Бљесак*, за хиљаде Срба из Западне Славоније постојао је само један правац кретања – према Сави, Градишци и Републици Српској.

Тих дана мост који спаја Стару и Босанску Градишку постао је мост спаса. Њиме су пролазиле колоне трактора, аутомобила и пјешака, носећи оно мало имовине што је могло да стане на приколице и у пртљанике. За многе је то био последњи поглед на куће, њиве и гробове предака које су остављали иза себе. За свега тридесет шест часова нестала је једна заједница која је на простору Западне Славоније живјела вијековима.

Према подацима Документационо-информативног центра *Веритас*, током операције убијено је или нестало 283 Срба, међу њима 107 цивила и 12 дјеце, док је око 15.000 људи протјерано са својих огњишта. Судбина дијела несталих ни данас није расвијетљена.

Бљесак је изведен на подручју које се налазило под заштитом Уједињених нација као Сектор Запад. Упркос томе, српско становништво нашло се пред избором који заправо није био избор – остати под ударом или кренути у избјегличку колону.

Сјећања преживјелих и данас су жива. Сузана Млинаревић, која је са троје дјеце избјегла из Западне Славоније, каже да су призори из маја 1995. остали урезани за читав живот.

– То су трауме које никада не пролазе.

И после толико година човјек их носи у себи – свједочи она.

Посљедице *Бљеска* видљиве су и данас. Према попису из 1991. године, у Западној Славонији живјело је више од 120.000 Срба. Данас их је вишеструко мање, а многа села у којима су Срби вијековима били већинско становништво остала су без својих некадашњих житеља.

Управо зато Градишка има посебно мјесто у колективном сјећању прогнаних. Она није била само прва станица избјеглиштва већ мјесто које је примило хиљаде људи у тренутку када су преко ноћи остали без свега што су имали.

И ове године у Градишци су се окупиле преживјели, породице жртава и представници Републике Српске и Србије како би одали пошту страдалим. Код спомен-обележја положени су вијенци и упућене поруке да жртве не смију бити заборављене и да истина о страдању Срба Западне Славоније мора остати дио националног памћења.

Тридесет једну годину касније, мост на Сави више није пут избјегличких колона. Али за хиљаде породица он остаје симбол дана када су спас потражили са друге стране ријеке и симбол завичаја у који се многи никада нису вратили.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ПРВИ ПУТ У КАЛЕНДАРУ ДРЖАВНОГ СЈЕЋАЊА

У Цркви Светог Марка у Београду служен је парастос Србима страдалим у хрватској војно-полицијској акцији *Бљесак*, а код споменика жртвама ратова деведесетих у Ташмајданском парку положени су вијенци и одата пошта погинулима и несталима. Овогодишње обиљежавање имало је посебан значај јер је Дан сјећања на страдале Србе Западне Славоније први пут уврштен у календар државних комеморација Републике Србије.

Тиме је, три деценије након акције у којој је протјерано најмање 15.000 Срба, а стотине људи убијено или нестало, страдање Западне Славоније добило мјесто у званичној култури памћења државе Србије.

Према ријечима министарке за рад, за-

пошљавање, борачка и социјална питања Милице Ђурђевић Стаменковски, циљ је да се сјећање на жртве институционално заштити и сачува од заборавља.

– Желимо да обезбједимо трајно мјесто у националном памћењу за страдање Срба Западне Славоније. Наша је обавеза да памтимо жртве и да будућим генерацијама преносимо истину о ономе што се догодило – поручила је министарка.

Према подацима Документационо-информативног центра *Веритас*, током операције *Бљесак* убијена су или нестала 283 лица српске националности, међу којима осморо дјеце и 56 жена, док је са подручја Западне Славоније протјерано најмање 15.000 Срба.

Посебно је указано на чињеницу да су многа мјеста у којима су Срби вијековима живјели након маја 1995. остала без већине свог предратног становништва. Судбина бројних несталих ни данас није до краја расвијетљена, а хиљаде породица и даље трагају за правдом и одговорима.

Током комеморације поменута су и јединична страдања која свједоче о размјерама трагедије. Међу њима је и судбина породице Вуковић, која је током акције изгубила осам чланова, укључујући троје дјеце.

Тридесет једну годину после *Бљеска*, сјећање на страдале Србе Западне Славоније више није само дио породичног и завичајног памћења. Уврштавањем у календар државних комеморација постало је дио званичне културе сјећања Србије – као подсјетник на трагедију једног народа и опомена да жртве не смију бити заборављене.

ЛИНТА: ПРАВДА НА ЧЕКАЊУ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцијенио је да за злочине почињене над Србима у Западној Славонији од 1991. до 1995. године нико није одговарао и да је неопходно покренути нове истраге. Он је затражио да Србија интензивније ради на документовању страдања Срба током деведесетих година, укључујући и оснивање меморијалног центра посвећеног српским жртвама на простору бивше Југославије. Линта је такође оцијенио да прослављање операције *Бљесак* представља додатну увреду за породице жртава и прогнане Србе Западне Славоније.

СРБИ У ЗАПАДНОЈ СЛАВОНИЈИ СВЕДЕНИ НА СТАТИСТИЧКУ ГРЕШКУ

» Бранко Ивановић и Недељко Косић

У Храму Вознесења Господњег на новосадском насељу Клиса 3. маја 2026. године служен је парастос и помен погинулим и несталим Србима Западне Славоније страдалим током хрватске војно-полицијске акције *Бљесак* маја 1995. године.

Обиљежавање 31. годишњице једног од најтрагичнијих догађаја у новијој историји српског народа организовало је Удружење бораца, ратних војних инвалида и породица погинулих и несталих у ратовима од 1990. до 1999. године АП Војводине, на челу са предсједником Недељком Косићем.

Након молитвеног помена и минута ћутања, присутнима се обратио Недељко Косић, подсјетивши на страдање Срба Западне Славоније и значај његовања културе сјећања.

– Традиционално обиљежавамо овај тужни датум и одајемо пошту нашим сународницима који су страдали током акције *Бљесак*. После те операције Западна Славонија је готово потпуно остала без српског

становништва, а судбина многих несталих ни до данас није расвијетљена. Погинули и нестали обавезују нас да памтимо и да не дозволимо да њихово страдање падне у заборав – поручио је Косић.

Парастосу је присуствовало око 150 грађана, представници завичајних удружења, борачких организација и институција које се баве питањима избјеглих и расељених лица.

Међу присутнима били су помоћник градоначелника Новог Сада Александар Петровић, члан Градског већа за управу и прописе Милован Амишић, као и помоћник директора Фонда за избјегла и расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Ненад Челић.

Обраћајући се окупљенима, Александар Петровић подсјетио је на страдање српског народа током маја 1995. године.

– У операцији *Бљесак* са својих вијековних огњишта протјеране су хиљаде Срба. Данас смо овдје да одамо пошту жртвама и да сачувамо сјећање на њихово страда-

ње. Нека им је вјечна слава, а свима нама опомена да се оваква трагедија никада више не понови – рекао је Петровић.

Скуп је протекао у достојанственој и мирној атмосфери. Окупљени су још једном указали на значај очувања историјског памћења и преношења истине о страдању српског народа будућим генерацијама.

Након помена представљен је зборник радова са научног скупа *Срби у Хрватској – Пакрачки декрети*, као и збирка поезије Сузана Рудић. О значају културе сјећања говорила је и предсједница Савеза крајишких удружења Ранка Срдих Милић, која је том приликом казивала и своје стихове.

Три деценије након акције *Бљесак*, сјећање на страдале и нестале Србе Западне Славоније остаје трајна обавеза њихових породица, сабораца и сународника. Управо зато оваква окупљања представљају не само помен жртвама већ и свједочанство да се њихова страдања неће препустити забору.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

У НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ СРБИЈЕ

Изложба Сећања враћа лице и име српским жртвама

У Народној скупштини Републике Србије 4. маја 2026. године отворена је изложба *Сећања*, јединствена поставка настала из свједочанстава и успомена породица чији су најмилији нестали или погинули током ратова деведесетих година. Изложбу су организовали Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Удружење породица несталих и погинулих лица Суза и Удружење киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији.

Поставка обухвата 32 умјетничка рада настала кроз психолошке радионице са породицама жртава. Свака слика представља једно сјећање, један живот и једну породичну причу која траје и онда када су године неизвјесности потиснуле многа друга сјећања.

Радови су обликовани као часовници – симбол времена које за породице несталих никада није наставило да тече уобичајеним током. Истовремено, мотиви на њима свједоче о животу, љубави, дјетињству, породичним окупљањима и успоменама по којима породице желе да памте своје најмилије.

ДА ЖРТВЕ НЕ ПОСТАНУ СТАТИСТИКА

Предсједница Удружења Суза Драгана Ђукић, која је током акције *Бљесак* изгубила брата Драгана, подсјетила је да породице несталих већ деценијама воде борбу против заборављања.

– Нема ничег тежег него када ваш најмилији постане број у некој статистици или предмет у архиви. Зато сматрамо да свака жртва заслужује име, причу и достојно сјећање – поручила је Ђукићева.

Она је нагласила да изложене слике враћају несталима идентитет и представљају свједочанство о људима који су имали своје животе, породице, планове и снове.

– Пред вама су приче само 32 породице, а хиљаде других и даље трагају за истином. Све су различите, али их повезује истина – да ће пронаћи своје најмилије и мјесто на којем ће моћи да им запале свијећу – рекла је Ђукићева.

Пројекат је започет уз подршку Међународног комитета Црвеног крста, а настављен у оквиру регионалног програма

Подршка ЕУ изградњи поверења на Зајадном Балкану, који спроводе Европска унија и УНДП.

Директор Комисије за нестала лица Владе Србије Вељко Одаловић указао је да и после више од три деценије бројна питања остају без одговора. Према његовим ријечима, постоје познате локације за које се сумња да крију посмртне остатке несталих, као и велики број неидентификованих тијела у мртвачницама широм региона.

– Породице не траже ништа више од истине. Имају право да знају гдје су њихови најмилији и да могу достојно да их сахране – поручио је Одаловић.

Посебно емотиван тренутак обиљежило је казивање пјесме *Убице* Драгане Мајсторовић из Удружења киднапованих и несталих лица на Косову и Метохији. Пјесму је посветила сину Ивану, ученику приштинске гимназије, који је августа 1999. године киднапован на путу од Косова Поља ка Приштини.

ЗАКОН О НЕСТАЛИМ ДО КРАЈА ГОДИНЕ

Министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Милица Ђурђевић Стаменковски најавила је да ће Србија до краја године усвојити Закон о несталим лицима, чиме ће, како је истакла, бити исправљена дугогодишња неправда према породицама жртава.

– Нови закон системски ће уредити права породица несталих, ојачати институционалну подршку и обезбиједити достојанственији положај онима који већ деценијама живе са теретом губитка и неизвјесности. Ниједна накнада не може надокнадити изгубљени живот, али држава мора показати да памти и да стоји уз породице жртава – поручила је министарка.

Према подацима удружења, и даље се трага за око 1.500 несталих Срба из Хрватске и око 500 несталих са Косова и Метохије.

– То нису бројеви. То су људски животи. То су имена и судбине. И то је наша трајна обавеза – нагласила је Ђурђевић Стаменковски.

Она је подсјетила да је изложба раније представљена и у сједишту Уједињених нација у Женеви, што је допринијело да се питање несталих и страдања цивила представи и међународној јавности.

Отварању изложбе присуствовао је и народни посланик Миодраг Линта.

Изложба *Сећања* остаје више од умјетничке поставке. Она је свједочанство дуге и тешке потраге за истином, покушај да се сачувају лица и имена иза статистике и подсјетник да питање несталих није затворено све док и посљедња породица не добије одговор о судбини свог најмилијег.

ДРАГАНА БОКУН

» Спомен-плоча жртвама покоља у Слобоштини прије најновијег вандалског напада

НАСТАВЉЕНО УНИШТАВАЊЕ СПОМЕН-ОБИЉЕЖЈА СРПСКИМ ЖРТВАМА У ЗАПАДНОЈ СЛАВОНИЈИ

Слобоштина код Пожеге једно је од оних мјеста чије име данас ријетко ко помиње, иако се ту налази једно од највећих стратегијских српског народа у западној Славонији током Другог свјетског рата. Управо на том мјесту, гдје су усташе 16. августа 1942. године убиле више од 1.300 људи, ових дана је разбијена спомен-плоча подигнута у знак сјећања на жртве.

Плоча је била постављена на локацији гдје се некада налазио споменик страдалим. Подигли су је локални антифашисти уз подршку Српског народног вијећа, након што је prvобитно обиљежје уништено почетком деведесетих година.

У злочину који је остао дубоко урезан у колективно памћење српског народа страдало је 1.368 људи. Међу њима било је 1.165 избјеглица са Козаре и 203 становника Слобоштине и околних села. Највећи број жртава чинили су жене, дјеца и старци. Након рата њихови посмртни остаци сахрањени су у заједничкој гробници, а подигнут је и спомен-комплекс који је касније уништен. Разбијање плоче у Слобоштини није усамљен случај. Посљедњих мјесеци забиљежено је више напада на спомен-обиљежја посвећена српским и антифашистичким жртвама широм западне Славоније.

У Будићима је оштећено обиљежје подигнуто у част бораца 12. славонске пролетерске ударне бригаде, у Црљенцима је украдена мермерна плоча са именима жртава, у Горњим Граховљанима уклоњен је симбол са врха споменика, док је у Дерези нестала спомен-плоча посвећена мјештанима страдалим и несталим током рата деведесетих година.

Никола Ивановић, одборник СДСС-а у Скупштини Пожешко-славонске жупаније, оцијенио је да низ оваквих инцидената захтијева озбиљнију реакцију институција.

– После свих уништених и оштећених споменика у посљедњих неколико мјесеци очекујемо да надлежни органи уложе више напора како би починиоци били откривени. Друштво које не поштује мјеста страдања тешко може градити искрен однос према посљедњој прошлости – поручио је Ивановић. Према доступним информацијама, полиција је извршила увиђај и наставила потрагу за починиоцима.

За преостале Србе у западној Славонији, али и за потомке жртава расуте широм свијета, спомен-обиљежја нису само камен и бронза. Она представљају ријетке видљиве трагове некадашњег живота и свједочанства страдања читавих заједница. Зато сваки напад на њих далеко превазилази оквире обичног вандализма и доживљава се као удар на сјећање које ионако све теже опстаје.

34 године од прогона Срба из Брода

Манифестацијом *Дани Вучијачке бригаде* и традиционалним пјешачким походом, на подручју општине Брод обиљежене су 34 године од страдања и егзодуса српског становништва са овог простора. Овај меморијални догађај, који се организује већ једанаест година заредом, покренут је са циљем да се у колективном памћењу сачува истина о данима када су локални Срби изгубили своја огњишта и започели тешку борбу за слободу.

Комеморативни програм започео је пјешачким походом од Донег Клакара до Храма Светог Јована Владимира на Липи. Након доласка на ово историјско узвишење, служена је света литургија и парастос погинулим борцима Војске Републике Српске, те положено цвијеће на спомен-обиљежје.

Маршрута којом су се кретали учесници похода има дубоку симболику. Ријеч је о десет километара дугог путања спаса, којом су становници Брода били присиљени да се повлаче након отворене агресије ре-

гуларних војних снага из Хрватске и локалних паравојних формација.

Егзодус становништва започео је у марту 1992. године, када је сав српски народ са овог подручја насилно протјеран из својих кућа. Начелник општине Брод Милан Зечевић указао је на важност чињенице да у овом походу сваке године учествује све више дјеце.

– Ове године имамо велики број учесника, упркос лошем времену, а у колони видимо и велики број младих људи. То је најјачи доказ да успјешно успијевамо да пренесемо на наше најмлађе шта је стварно значај овог мјеста, као и значај памћења и чувања наше блиске историје.

Повратак на огњишта и касније ослобађање Посавине не би били могући без одлучног војног отпора. Предсједник Предсједништва Борачке организације Брод Зоран Видић подсјетио је на дане када је српски народ био суочен са потпуним затирањем на овим просторима.

Према његовим ријечима, Вучијачка бригада одиграла је кључну улогу у Одбрамбено-отаџбинском рату, спречавајући да се понове масовни злочини из Другог свјетског рата.

– Године 1992. сав српски народ са подручја општине Брод протјеран је са својих огњишта. Данас, на овај начин, кроз поход и молитвено сабрање на Липи, покушавамо да све те дане и све наше пале саборце сачувамо од заборављања и поставимо трајну брану против прекрајања историјских чињеница.

РТРС

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ ПРЕДСТАВИО СВИЈЕТУ ДОКУМЕНТЕ О УСТАШКОМ ГЕНОЦИДУ

Свједочанство Гестапоа о усташким злочинима представљено у Јерусалиму

● **Енглеско издање зборника Усташка зверства (1941–1942) Архива Војводине представљено у престижном Бегиновом центру пред водећим израелским историчарима, расвјетљавајући заједничку трагедију Срба, Јевреја и Рома.**

Уреномираном Центру *Менахем Бейн* у Јерусалиму, 17. маја 2026. године, одржана је међународна промоција енглеског издања књиге *Усташка зверства: зборник докумената (1941–1942)*, чији је главни издавач Архив Војводине. Овај значајан научни догађај, о којем је кроз ауторски чланак почасног конзула Србије у Израелу, Александра Николића, извјестио и угледни лист *Церузалем Џоси*, окупио је педесетак водећих израелских историчара Холокауста. Међу присутнима били су научно-истраживачки радници са универзитета Бен-Гурион, Бар-Илан, Рајхман и Тел-Авив, стручњаци из Меморијалног центра Јад Вашем, Централног архива историје јеврејског народа при Националној библиотеци Израела, представници Јерусалимске патријаршије на челу са митрополитом Константином Аристархом, дипломатски кор и чланови српске заједнице, док је модератор био Пол Грос.

Промоцију је благословио Патријарх јерусалимски Теофил III,

» Патријарх јерусалимски Теофил III и директор Архива Војводине др Небојша Кузмановић

који је током претходног сусрета са српском делегацијом, оствареног подршком епископа пакрачко-славонског Јована, примио ову књигу на поклон.

ЊЕМАЧКА ВОЈНА ДОКУМЕНТА КАО НЕУМОЉИВИ ИЗВОРИ ИСТИНЕ

Овај капитални зборник, објављен на енглеском 2025. године (пет година након српског изворника), садржи 165 аутентичних њемачких докумената и 62 фотографије из легата Славка Одића, које је Архив Војводине откупио 2008. године од приватног лица.

Одић је као поратни руководилац у Управи војне, односно државне безбједности, имао приступ заплијењеним фондовима њемачког заповједника Полиције безбједности и Службе безбједности у окупираној Србији. Архивску грађу, чији је дио раније представљен у Европском парламенту у Стразбуру на изложби *Јасеновац, сјећање и ојомена*, приредио је др Милан Кољанин, руководилац Одјељења за образовно-васпитне послове Меморијалног центра Старо сајмиште. Документа различите провенијенције прикупао је Геста-

по од лета 1941. до средине 1942. године ради праћења унутрашњег стања у усташкој Независној Држави Хрватској (НДХ), сателитској творевини нацистичке Њемачке, преваходно ради анализе тока и посљедица геноцида над Србима. Њемачки представници у Загребу прогон Јевреја су посматрали кроз призму њемачко-италијанских односа, изражавајући у лето и јесен 1941. незадовољство преспорим темпом спровођења Холокауста.

Према налазима др Кољанина, војна документација недвосмислено потврђује да је истребљење Јевреја било потпуно у рукама усташке државе и да се извршавало готово искључиво у логорима, почев од система Госпић–Јадовно–Паг, до Јасеновца, док су институције попут Државног равнатељства спроводиле системску пљачку јеврејске и српске имовине.

АНАТОМИЈА УСТАШКОГ ТЕРОРА И СВЈЕТСКИ ОДЈЕК ЗАВИЧАЈНОГ СТРАДАЊА

Поред језивих свједочанстава о убиствима унутар логора, попут ликвидације заточеника због једног клипа кукуруза, књига разоткрива и масовне злочине изван логорских жица, међу којима се издваја зверско убиство 300 Јевреја свих узраста на савском мосту у Брчком, 12. децембра 1941. године. Иако се у Хали памћења у Јад Вашему налази плоча посвећена Јасеновцу, свјетска и израелска јавност су још увијек не-

довољно упознате са размјерама геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ, као и страдањем антифашиста међу Хрватима и другим народима, што овом издању даје пресудну историјску мисију.

Говорећи о изворима и значају књиге, директор Архива Војводине др Небојша Кузмановић нагласио је да је примарна намјера „да свјетску јавност упознамо са тим документима њемачких војнообавјештајних и полицијских органа из Другог свјетског рата, који свједоче о злочинима усташа над Србима, Јеврејима и Ромима“. На истој линији, др Кирил Феферман са Универзитета Ариел расвијетлио је Холокауст и геноцид у Југославији из шире европске перспективе, док је др Ефраим Зуроф, директор Центра *Симон Визенитал*, указао на прекретни значај кампање лоцирања и процесуирања команданта Јасеновца Динка Шакића. Епископ пакрачко-славонски Јован Ђулибрк оцијенио је тадашњу Југославију као специфичну истраживачку лабораторију за сам појам геноцида, а конзул Александар Николић упозорио је на савремене опасности које се крећу од дисторзије Холокауста до апологетике жртава. Скуп је подржао и министар спољних послова Марко Ђурић, који се тада налазио у званичној посјети Израелу, поручивши да је „заједничка обавеза да се такве трагедије никада не заборава, не порекну и не понове.“

У БЕОГРАДУ ОДРЖАН ТРАДИЦИОНАЛНИ СКУП ВЕТЕРАНА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ КОРПУСА

Ветерани Херцеговачког корпуса Војске Републике Српске и ове године су традиционалним дружењем и сјећањем обиљежили 19. мај 1992. године, дан када је заживио Корпус. Ова легендарна јединица имала је зону одговорности од Рудог на сјеверу до Требиња на југу и од границе са Савезном Републиком Југославијом на истоку до обронака Јахорине, Иван седла, Коњица, Мостара и Стоца на западу. Овогодишњи скуп ратних ветерана одржан је у Београду, у петак 15. маја. Саборцима се најприје обратио генерал-мајор Радован Грубач, прослављени ратни командант Корпуса, поздрављајући их традиционалним српским војничким поздравом: „Помоз Бог јунаци!“ Услиједио је громогласан отпоздрав „Бог ти помого!“ Потом је на пригодан начин одата пошта погинулим и умрлим борцима Херцеговачког корпуса. Скуп су организовали пуковници Зоран Јањић и Спасоје Ђого. Јањић је подсјетио на значај оваких скупова у циљу његовања сјећања на борбени пут Корпуса, као и укупне културе сјећања на традицију Срба у Херцеговини у њиховој вишевијековној борби за слободу. Саборцима су се обратили и генерали Војске Републике Српске Радивоје Милетић, члан Главног штаба ВРС и Живомир Нинковић, командант Ваздухопловства и противваздушне одбране ВРС. У име завичајних удружења Херцеговаца у Србији ратне ветеране је поздравео проф. др Милован Пецељ, академик Академије наука и умјетности Републике Српске, који је предсједник Удружења Љубињаца у Београду. Дружење је протекло у братској атмосфери уз здравице и pjesме из Старе Херцеговине и уз звуке гусала народног гуслара Петра Шишовића.

СРЕТЕН ЈАКОВЉЕВИЋ

УЧИОНИЦА СРПСКОГ ПАМЋЕЊА У СКЕЛАНИМА

Тамо гдје се укрштају историјски вјетрови и гдје Дрина вијековима биљежи српске сеобе и страдања, у Скеланима је заокружен јединствен споменички комплекс. У дворишту Основне школе *Косића Тодоровић*, установе са дугом традицијом од 123 године, свечано је отворен спомен-парк чија је градња започета још 2014. године. Овај тихи кутак Подриња тиме је постао аутентично свједочанство о три посљедња рата, у којима је српски народ платио страшну цијену за право на опстанак и слободу.

Централно мјесто у парку заузима прва и једина биста у Републици Српској посвећена мајору Кости Тодоровићу, легендарном јунаку Великог рата. Од ове године, његовом строгом, али праведном лику придружене су још двије бисте — свједочи новијег, подрињског страдања. Откривена су спомен-обиљежја Раду Тримановићу, директору школе у Крњићима кога су 5. јула 1992. године свирепе убиле комшије у његовом стану у згради школе, као и Драгутину Тошићу, учитељу из истог мученичког мјеста. Тако су се, судбински, у једном школском двори-

шту срели ратни официр с почетка и просвјетитељи с краја трагичног 20. вијека. Свирепи апсурд подрињског усуда учинио је да управо учитељи, који су деценије провели описмењавајући заједницу, постану прве мете у просторијама које су биле посвећене знању и заједничком животу.

Оно што овај спомен-парк уздиже на ниво националног завјета јесу три мермерне плоче које су висториске бројке претварају у потресну поезију трајања. Прва плоча чува сјећање на 595 солунаца Сребреничког среза који су од 1914. до 1918. године јуришали за слободу отаџбине. Друга плоча крије најдубљу рану овог краја и свједочи о чак 2.263 Србина које су усташке силе НДХ звјерски угаси-

ле током Другог свјетског рата, међу којима је било и 430 невиних дјеце. Трећа плоча заокружује крвави вијек подрињске епике, носећи имена 540 бораца који су дали своје животе у Одбрамбено-отаџбинском рату од 1992. до 1995. године.

Према ријечима др Радомира Павловића, предсједника одбора за изградњу овог комплекса, ове плоче нису само комеморација, већ трајни путоказ о цијени слободе на овим просторима. Директорка школе Ирена Радовановић подсјетила је на чињеницу да историја и просвјета овдје дијеле исту судбину, те да ће овај парк бити најважнија учioniца генерацијама које долазе.

Свечаности подрињског саборавања, поред породица погинулих бораца и локалног становништва, присуствовали су и гости из Ужица окупљени око удружења које носи име мајора Косте Тодоровића.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

У БАЊАЛУЦИ ПОКРЕНУТА НАЈВЕЋА БАЗА СВЈЕДОЧАНСТАВА О СТРАДАЊУ СРБА

На свечаној академији Меморијалног центра Републике Српске у Бањалуци отворена је највећа база снимљених свједочанстава о страдању српског народа на простору бивше Југославије. Овај капитални пројекат тренутно садржи 1.500 видео-исповијести и покренут је као кључни национални бедем у области културе памћења, са потенцијалом да постане главна референтна тачка за научна истраживања, образовне процесе и јавну употребу историјског знања. Током промоције у Банском двору, директор Меморијалног центра Републике Српске Денис Бојић указао је на далекосежни значај овог подухвата за цијелокупан наш народ.

— Ријеч је о једном од најзначајнијих националних пројеката у области очувања културе памћења, који по свом значају превазилази оквире матичног простора и представља трајни допринос цијелокупном српском народу, очувању историјског памћења и националног идентитета.

Пројекат је усмјерен на успостављање чврстог континуитета усмене историје и систематског документовања свих злочина који су деценијама прећуткивани, умањивани или негирани од стране регионалних институција и међународне јавности.

База података хронолошки и географски покрива све српске етничке просторе. Обухваћена су жива свједочења са територије Републике Српске и Босне и Херцеговине, Србије — са посебним нагласком на систематски прогон на Косову и Метохији, затим свједочанства са простора некадашње Републике Српске Крајине и Хрватске, као и драгоцене исповијести преживјелих свједока усташког геноцида у Независној Држави Хрватској током Другог свјетског рата. Директор Меморијалног центра наглашава да је свака појединачна прича уграђена у ову дигиталну ризницу заправо трајни документ српске борбе за опстанак.

Овим пројектом институције Српске постављају трајни научни штит пред покушајима фалсификовања блиске и далеке историје.

ПТРС

МОЛИТВЕНИ СКУП У МАНАСТИРУ ЈАСЕНОВАЦ

Његово високопреосвештенство митрополит милешевски Атанасије служио је у Манастиру Јасеновац Свету архијерејску литургију поводом 81 године од пробоја посљедњих јасеновачких логораша. На овом великом молитвеном сабрању саслуживали су му епископи пакрачко-славонски Јован, буеносајрески Кирило и хвостански Алексеј.

Током литургије је наглашено да је ово свето мјесто симбол заједничког страдања, али и побједи живота над смрћу. Домаћин сабрања, владика Јован, захвалио је вјерницима из цијеле регије и Грчке, те највише почетак унутрашњег уређења манастира Јасеновац.

Молитвеном скупу присуствовали су представници Амбасаде Србије, изасланик руског амбасадора, директор Секретаријата за вјере РС Драган Давидовић, представници Јеврејске заједнице из Новог Сада и посланик у Хрватском сабору Милорад Пуповац.

ПРОФ. ДР ПЕТАР ВАСИЋ АНАЛИЗИРА УЗРОКЕ И ПОСЉЕДИЦЕ ДУГОТРАЈНЕ ДЕМОГРАФСКЕ КРИЗЕ

КАДА СЕ БУДУЋНОСТ МЈЕРИ БРОЈЕМ РОЂЕНИХ: Србија већ седам деценија испод нивоа просте репродукције

● **Проф. др Петар Васић: Демографска криза није само питање новца – ријеч је о промени животних образаца, вриједности и односа према родитељству**

Мање од 60.000 беба рођено је у Србији током 2025. године. По први пут откако се води савремена демографска статистика број живорођене дјеце пао је испод те границе. Иза тог податка не крије се само још једна бројка у статистичким извјештајима, већ наставак процеса који траје већ седам деценија – Србија не успијева да природним путем обнавља своје становништво.

За просту репродукцију потребно је да једна жена у просјеку роди 2,1 дијете. Данас је стопа укупног фертилитета у Србији око 1,6, што значи да је свако ново покољење бројчано мање од претходног. Посљедице су већ видљиве: мање ученика у школама, све старије становништво и све мањи број људи који улазе на тржиште рада.

О томе зашто Србија већ деценијама не успијева да преокрене демографске трендове, колико су ефикасне мјере популационе политике и да ли је могућа „рехабилитација родитељства“, разговарали смо са проф. др Петром Васићем, демографом и професором Географског факултета Универзитета у Београду.

ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМ КОЈИ ТРАЈЕ СЕДАМ ДЕЦЕНИЈА

Према ријечима проф. Васића, данашња демографска криза није настала преко ноћи.

— Наталитет, или како га у демографији прецизније називамо фертилитет, представља проблем демографског развоја Србије већ 70 година. Дакле, седам деценија становништво не достиже репродукцију природним путем, што је довело до значајног смањења величине генерација. Заједно са ниском стопом фертилитета, смањена величина генерација довела је и до великог пада броја рођених на годишњем нивоу – каже Васић.

Најновији подаци, додаје, показују колико је процес далеко одмакао.

— Посљедњи подаци показују да је у 2025. години по први пут рођено мање од 60 хиљада беба. То није само статистички податак већ показатељ дубоких структурних промјена кроз које пролази наше становништво. Када се генерације које улазе у репродуктивни период смањују из године у годину, онда је све теже очекивати већи број рођених чак и када би стопа фертилитета благо порасла.

КОЛИКО СМО ДАЛЕКО ОД ПРОСТЕ РЕПРОДУКЦИЈЕ?

Стопа укупног фертилитета у Србији данас износи око 1,6 дјете по жени, док је за просту репродукцију неопходно 2,1.

— Говоримо о репродукцији која је приближно 23 одсто испод потреба простог обнављања становништва. То значи да се

ФОТО: ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ

свако ново покољење бројчано смањује у односу на претходно. Ако такав тренд траје деценијама, посљедице постају већма видљиве – од смањења броја ученика у школама до све већег удјела старијег становништва.

Старење становништва и смањење радно способног контингента, упозоравају демографи, биће међу највећим изазовима Србије у наредним деценијама.

ОДЛАГАЊЕ РОДИТЕЉСТВА МИЈЕЊА ДЕМОГРАФСКУ СЛИКУ

Проблем ниског фертилитета није специфичан само за Србију. Са њим се суочава већина европских земаља, као и готово цијели развијени свијет.

Просјек земаља ОЕСД-а износи око 1,5 дјетета по жени.

— До оваквих кретања довела је промјена репродуктивног модела. Некада су људи раније ступали у брак и раније постајали родитељи. Данас имамо другачију ситуацију. Продужено школовање, усмјереност на професионалну каријеру, потреба за економском сигурношћу и стамбеном стабилношћу довели су до тога да се родитељство све чешће одлаже.

Многи, каже Васић, желе најприје да ријеше егзистенцијална питања.

— Међутим, одлагање рађања често доводи и до смањења коначног броја дјете коју ће један пар имати.

ЗАШТО НОВАЦ НИЈЕ ДОВОЉАН?

Једна од најчешћих дилема јесте може ли држава већим новчаним издавањима подстаћи рађање.

— Финансијски подстицаји су веома битна ставка у систему подршке рађању, али могу представљати највише једну трећину укупног пакета мјера. Не постоји примјер у свијету гдје је држава успјела искључиво финансијски да подстакне рађање.

Много важнијим сматра осјећај сигурности.

— Данас истраживања све чешће показују да је стабилност партнерског односа један од кључних предуслова за родитељство. Ако говоримо о економском аспек-

ту, сигурност и стабилност су важније од саме висине прихода јер омогућавају људима да планирају свој живот на дужи рок.

СВЕ ВИШЕ ЉУДИ ОСТАЈЕ БЕЗ ДЈЕЦЕ

Један од најупечатљивијих података односи се на раст бездјетности.

Према попису из 2011. године, 11,8 одсто жена завршило је репродуктивни период без иједног живорођеног дјетета. Данас тај проценат износи 16,1 одсто.

— Док с једне стране имамо породице које се одлучују за треће или четврто дијете, с друге стране имамо све већи број људи који немају ниједно дијете. Управо тај пораст бездјетности представља један од важних разлога ниског генерацијског фертилитета.

ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋА РЕХАБИЛИТАЦИЈА РОДИТЕЉСТВА?

Посљедњих година све чешће се говори о потреби „рехабилитације родитељства“, односно јачања значаја породице и родитељске улоге у друштву.

Међутим, Васић упозорава да тренутни подаци не показују преокрет.

— Још увијек не постоје назнаке рехабилитације родитељства у нашем друштву. Податци посљедњег пописа показују да свака наредна генерација рађа све мање и мање дјете у просјеку.

ФРАНЦУСКА КАО ПРИМЈЕР, АЛИ БЕЗ ЧАРОБНОГ РЈЕШЕЊА

У европским оквирима Француска се најчешће наводи као примјер најуспјешније пронаталитетне политике.

— До сада је највиши ефекат пронаталитетне политике забиљежен у Француској. Тај ефекат износи свега десетак одсто. То показује колико је тешко утицати на репродуктивно понашање становништва.

Према његовим ријечима, не постоји једна мјера која може ријешити проблем.

— Ради се о цијелокупном систему који не подржава само рађање већ родитељство као дугорочну животну улогу.

ДЕМОГРАФИЈА КАО ПИТАЊЕ БУДУЋНОСТИ

На крају разговора Васић подсећа на чињеницу коју демографи најчешће истичу – у овој области нема брзих резултата.

— У демографији нема брзих рјешења. Ако данас донесете добру мјеру, њене пуне ефекте нећете видјети сутра, већ можда тек за десет или двадесет година. Зато је неопходан континуитет и јасна свијест да је демографски развој питање будућности читавог друштва. Родитељство није само приватна ствар појединца, већ и један од темеља будућег развоја сваке државе.

ДРАГАН БОКУН

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ МИНИСТАРСТВА ЗА БРИГУ О ПОРОДИЦИ И ДЕМОГРАФИЈУ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додјелио средства

ПОМЕН ЗА 6.000 СРПСКИХ НОВОМУЧЕНИКА У СТАРОМ БРОДУ

Дрина свједочи о геноциду

Служењем парастоса код Спомен-обилежја у Старом Броду на Дрини код Вишеграда обиљежене су 84 године од једног од најстрашнијих и најмасовнијих злочина над српским народом у Другом свјетском рату. У прољеће 1942. године, усташке јединице под командом Јуре Францетића на овом мјесту су на свиреп начин убили више од 6.000 српских цивила са подручја Сарајева, Сокоца, Олова, Кладња, Рогатице, Хан Пијеска и Вишеграда, који су у збјеговима покушавали да пређу ријеку Дрину и спасење пронађу у Србији. Најмасовнији покољ извршен је 22. марта 1942. године, док је крвави пир трајао све до почетка маја.

Помен пострадалима служио је Његово високопреосвештенство митрополит дабробосански Хризостом, уз саслужење свештенства Српске православне цркве. Митрополит Хризостом је поручио да се невинне жртве данас прослављају као новомученици дрински, који су својом поднесеном жртвом, и прије званичне канонизације, већ заслужили да се убрајају у свете.

На комеморативном скупу указано је на историјски парадокс према којем је над жртвама из Старог Брода и Милошевића извршен двоструки злочин – први пут када су звјерски побијени, а други пут када су деценијама систематски гурани у заједнички заборав ради лажног братства и јединства.

Министар рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске Радан Остојић нагласио је да је веома тешко говорити на мјесту овако страшног страдања, али да је обавеза савременика да се помоле за душе невиних и свједоче истину како се трагедија не би поновила.

— Срби су, упркос забранама, израсли у

ФОТО: СРНА

генерацију која је добро знала своју историју и своје жртве. Зато смо деведесетих година прошлог вијека схватили да само сложено, под окриљем Цркве, Војске Републике Српске и МУП-а, можемо спријечити нови геноцид, сачувати огњишта и одбрани слободу. На том путу васкрсла је Република Српска, што представља највећи успјех српског народа у историји.

Државни врх Србије и Републике Српске послао је јасну поруку са обала Дрине да је опстанак српског народа на овим просторима нераскидиво везан за институционалну повезаност и очување Републике Српске, чији су темељи натопљени крвљу страдалника.

Државни секретар у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Србије Зоран Антић истакао је да су у темеље Републике Српске уткани српски мученици, што је чини светом.

— Република Српска је српска држава настала на мучеништву, болу и патњи, као плод вјековне муке српског народа. Наша дужност, дужност Србије, јесте да увијек и безрезервно буде уз свој народ у Републици Српској.

Према ојци званичника, хладна Дрина

је дуго била нијема свједок и највећа српска гробница. Чињеница да се о овом злочину ћутало пуних 66 година обавезује данашње генерације да никада више не дозволе да се истина о страдању српских цивила скрива под окриљем историјског заборавља.

У знак сјећања и поштовања према невиним страдалницима, положени су вијенци на Спомен-обилежје.

Цвијеће су у име институција Републике Српске положили министар Радан Остојић и изасланик српског члана Предсједништва БиХ Маја Гачић. У име Републике Српске на комеморацији су присуствовали и изнијели историјске оцјене предсједник Синиша Каран и предсједник СНСД-а Милорад Додик.

У име делегације Републике Србије по част су одали државни секретар Зоран Антић и министар савјетник у Амбасади Србије у БиХ Наташа Ђорђевић.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ПОМЕН У СРЕБРЕНИЦИ ЗА СРПСКЕ ЖРТВЕ УСТАШКОГ ПОКОЉА ИЗ 1942. ГОДИНЕ

Полагањем вијенаца на Спомен-костурницу и службе парастоса у Сребреници је обиљежена 83. годишњица једног од најтрагичнијих догађаја у историји овог краја током Другог свјетског рата. На празник Свете Тројице 1942. године, припадници 29. усташке бојне, под непосредном командом Јосипа Курелца, звјерски су убили 228 локалних Срба, међу којима је било и осамдесеторо недужне дјеце. Окупљени потомци, мјештани и представници организација одали су почаст невиним жртвама, супротстављајући се забраву који прекрива српска страшишта. Овај брутални пир на Свету Тројицу представља само један од крвавих сегмената у континуитету затирања српског народа на овим просторима. Током трајања Независне Државе Хрватске, под чијом су окупационом управом дјеловале усташке формације, српско становништво сребреничког среза претрпјело је демографски слом. Кроз планско и систематско уништавање, укупно је убијено 2.262 становника српске националности са подручја Сребренице, што свједочи о намјери потпуног затирања једног народа на његовим вјековним огњиштима.

Са комеморативног скупа упућена је заједничка, снажна порука да његовање културе сјећања и очување историјске истине о страдању невиних жртава није ствар избора, већ трајна обавеза према прецима и једини залог за будућност нових генерација. Кроз јасан преглед историјских чињеница, указано је на опасности које доноси прећуткивање злочина, чиме се отвара простор за ревизионизам и понављање трагедија.

Бранимир Којић, предсједник Организације породица заробљених, погинулих бораца и несталих цивила општине Сребреница, у свом обраћању је ставио посебан акценат на институционалну и друштвену одговорност у очувању истине.

— Морамо непрекидно и систематски радити на култури сјећања, јер је то једина брана која гарантује да нам се сурова историја неће поновити.

ПРОМОВИСАНА КЊИГА ПУКОВНИКА МИРКА РАДАКОВИЋА У ЧОНОПЉИ

ХРОНИКА БИОЛОШКОГ НЕСТАНКА КОРДУНАШКИХ СРБА

У Мјесној библиотеци Чонопља, која дјелује у оквиру Градске библиотеке Карло Бијелички из Сомбора, промовисана је нова књига пуковника Мирка Радаковића под насловом *Србцид на подручју парохија Садиловац, Машвина и Кордунашки Лесковац*. Ријеч је о свеобухватној историјској и етнографској студији која кроз неколико тематских цјелина документује живот, страдање и коначни нестанак српског народа са простора Кордуна.

ОД ВИЈЕКОВОГ ОГЊИШТА ДО ПОТПУНОГ ЕГЗОДУСА

Први дио књиге посвећен је генези насељавања Кордуна и хроници свакодневног живота. Аутор детаљно описује начин привређивања и опстанка локалног становништва, док посебно мјесто заузима културно наслеђе — изворне пјесме, кола, пословице и мудре изреке као срж крајашког идентитета.

Највећи дио студије бави се трагичним историјским периодима који су довели до биолошког десетковања и коначног пражења српских села у Хрватској. Радаковић фокус ставља на масовне покоље у Другом свјетском рату од јула 1941. до септембра 1942. године, страдање током Четврте непријатељске офанзиве, те процесе унијаћења, покатоличавања и колонизације. Историјски лук заокружен је ратом од 1991. до 1995. године, који је описан

» Пукovníк Љубан Каран, пуковник проф. др Илија Кајтез, Милорад Шаша и пуковник Мирко Радаковић

кроз призму војног организовања народа за опстанак и сукоба на подручју Слуња и околине, што је завршено масовним егзодусом крајем 20. вијека.

На промоцији су, поред аутора, говорили рецензент пуковник проф. др Илија Кајтез и пуковник Љубан Каран, док је домаћин скупа био Милорад Шаша.

ЦИЈЕНА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ИДЕЈЕ

Пуковник Љубан Каран истакао је прецизност и документарну вриједност Радаковићевог рада, нагласивши да књига спаја географске и културне специфичности родног краја са необоривим доказима о почињеним злочинима.

Пуковник проф. др Илија Кајтез оцијенио је да се аутор бави прећутаним исто-

ријским истинама, указавши на погубност идеолошких заблуда.

— Највеће зло које је задесило Србе је идеја југословенства. То је била наша смртна осуда. Јако је важно да освијестимо да смо се управо прихватањем идеје братства и јединства пуним срцем, док други то нису чинили, одрекли себе и ушли у заједничку државу. Одрекли смо се сопственог писма, па тако и данас у Београду видимо више латинице него ћирилице.

СПОМЕНИК КРАЈУ КОЈЕГ ВИШЕ НЕМА

Аутор Мирко Радаковић, који је материјал за књигу прикупао још од дана официрске службе у Загребу, нагласио је да ово дјело представља споменик прецима и опомену будућим генерацијама. Књига

доноси детаљне описе војних дејстава око Слуња, али и попис природних и инфраструктурних обиљежја живота који је на том простору уташен.

— Овдје сам приказао зашто су страдали жандарми, свештеници и солунски доброволци. Описао сам ко је, гдје и по чијем наређењу убијен. Шеснаест страстишта је било на простору ове три парохије, а у питању су моји парохијани. Страдања су приказана кроз фотографије, изјаве свједока, судска вјештачења и оригинална документа. У књизи користим термин покољ и наводим ко је клао, по имену и презимену.

Радаковић је посебно документовао уништавање и девастацију српских цркава и споменика народноослободилачке борбе у Садиловцу, Машвини, Коранском Лугу, Љесковцу и Фуријану. Као еклатантан примјер навео је Раковицу, гдје је срушен споменик за 2.019 жртава чије су кости ту сахрањене, а на истом мјесту подигнут Споменик Домовинском рату, при чему су од претходног обиљежја остале само разбацане плоче.

На крају промоције, Радаковић је упутио захвалност рецензентима проф. др Илији Кајтезу и проф. др Милану Бижићу, те у име Фондације *Крајишки културно-историјски центар* уручио директору Градске библиотеке донацију од 39 наслова, односно 120 књига посвећених очувању српског крајишког идентитета.

ДРАГАНА БОКУН

ВЈЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ

Хрватска под ознаком Z-7985 заштитила „Славу, крсницу и крсно име” као културно добро неретванских католика

Министарство културе и медија Републике Хрватске донијело је 20. априла 2026. године одлуку којом се „Слава, крсница или крсно име – прослава обитељског свеца заштитника неретванских католика” проглашава културним добром и уписује на заштитену листу под бројем Z-7985.

На први поглед, ријеч је о локалном етнографском акту. На други — о много озбиљнијем и осјетљивијем случају: хрватска држава је под заштиту ставила терминологију и обредни модел који су у српском културном простору већ јасно дефинисани, именовани и међународно признати.

ХЕРЦЕГОВИНА — ПРОСТОР ИДЕНТИТЕТСКИХ ПРЕКРАЈАЊА

Јер Крсна слава није било какав „обичај заштитника”. Она је једна од најпрепознатљивијих духовних и породичних институција српског народа. Србија ју је још 2014. године уписала на УНЕСКО-ву Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човјечанства, а у опису се говори о православним породицама у Србији и о обреду који се преноси унутар породице као живи континуитет.

И баш зато је ова хрватска одлука спорна. Не зато што неко у Неретви има право да чува свој локални обичај. То нико не спори. Спорно је нешто друго: што се тај локални обичај назива управо оном именом, и описује управо оним елементима, који су вијековима препознатљиви као српска крснославска традиција.

Шта је, у ствари, Хрватска заштитила?

Заштитила је „славу”, „крсни-

цу” и „крсно име”. Не „дан свеца” у општем смислу, не неки универзални католички ритуал, него баш те појмове који су у српској традицији дубоко укоријењени и јасно означени.

У самом опису обреда појављују се сви кључни елементи: свијећа, жито, хљеб, вино и симболичко гашење свијеће вином. То нису споредни детаљи. То је срж обреда.

А управо та срж је и разлог због кога је ствар политички и идентитетски осјетљива. Хрватска енциклопедија сама каже да је крсна слава обичај „посебно раширен у Срба (у Хрвата само мјестимично)”, уз запаљену свијећу, вино, тамјан, коливо и обредни хљеб.

Дакле, чак и у хрватском научном и енциклопедијском опису, слава није општи хрватски образац него појава везана прије свега за Србе. Зато се с правом поставља питање: зашто је било неопходно управо овакво именовање и овакво институционално уквиривање?

Ово није изолован случај. Балканска културна политика је одавно научила да некад није потребно рушити — довољно је преименовати.

Тако се у Широком Бријегу годинама промовише и такозвана „хрватска ћирилица”, уз тврђу да је ријеч о „старом хрватском писму”, а као аргумент се наводе средњовјековни споменици попут Коћеринске плоче.

Тај примјер је важан јер показује исти образац: оно што је у ширем српском и словенском простору препознато као српски или заједнички историјски феномен, у хрватском јавном дискурсу се често „преводи” у хрватски идентитетски код.

Сада је исти механизам примјенен и на Славу.

Српска јавност за ову одлуку једва да и зна. Шира јавност још мање. И управо је ту проблем.

Овакве ствари не долазе као бучна провокација, него као тихо административно проширење туђег идентитетског простора. Један

дан је то „локални обичај”, други дан је већ „културно добро”, трећи дан више нико и не пита шта је ту првобитно било.

У том смислу, ова одлука није само питање баштине. Она је и сигнал. Сигнал да се у Херцеговини и долини Неретве српски културни трагови не само релативизују, него понекад покушавају и институционално прекројити.

Зато није чудо што у српском корпусу ова одлука изазива нелагоду. Не зато што се неко плаши туђег обичаја, него зато што препознаје познату матрицу: најприје се узме термин, потом обредни опис, а онда се све представи као „локална варијанта” нечега што је у историјској свијести већ имало своје име и своју традицију.

ЛУКО ПАЉЕТАК И ЛОГИКА ДВОСТРУКИХ АРШИНА

Овдје је важно и питање културне досљедности.

Луко Паљетак је својевремено, у расправама о дубровачкој књижевности, давао изјаве у којима је Србе називао „лупешким народом” — дакле, не у неком насумичном контексту, него у јасном спору око културног наслеђа. Тај детаљ није споредан, него симптоматичан: кад Срби полажу право на нешто своје, онда се то представља као „присвајање”; кад хрватска страна узме српски термин, српски обредни модел и српски симболички код, онда је то наводно само „заштита локалне баштине”.

И ту се види суштина проблема: двоструки аршини.

Исти образац препознаје се и у културним гестовима попут споменика „хрватској ћирици” у Широком Бријегу.

Када се једно писмо у једном дијелу простора представља као српско и непожељно, а у другом као „старо хрватско”, онда је савсем јасно да овдје није ријеч о чистој науци, него о борби за симболичко право на историју.

Крсна слава за Србе није етнографска занимљивост. Она је породични завјет, духовно памћење и један од ријетких обичаја који је преживио царства, идеологије и ратове.

Зато сваки покушај њеног административног прекодирања природно изазива отпор.

Не зато што Срби не признају туђе обичаје. Него зато што знају како почиње брисање: не забраном, него присвајањем; не силом, него папиром; не рушењем, него преименовањем.

И управо зато ова тема треба да доминира. Не зато што је потребно дизати тензију, него зато што је ријеч о ствари коју српска јавност једва познаје, а која дуго-рочно није безазлена.

Крсна слава није настала у министарствима. Неће ни нестати у регистрима.

Она живи у кућама, у породичном памћењу, у молитви и у наслеђу које се не пише државним рјешењима него вијековима. УНЕСКО је то препознао 2014. године, а Хрватска је 2026. покушала да исти симболички простор протумачи на свој начин.

Зато ова одлука остаје као још један примјер како на Балкану култура често престаје да буде баштина и почиње да буде политика.

Светиња се не присваја печатом.

С. ХУМСКИ

Потомци добровољаца у Цедуну код Андријевице одали почаст Карађорђу

Најрадоснији хришћански празник Васкрс потомци српских ратника и добровољаца обиљежили су у Васојевићима, гдје су код споменика Карађорђевићевим шанчевима на Превији у селу Цецуна код Андријевице одали почаст устаницима и славним прецима који су се борили за слободу српског народа.

Споменик, подигнут прије десет година заслугом Удружења ратника 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца из Андријевице, свједочи о историјским везама Васојевића са Првим српским устанком и борбом коју је предводио вожд Карађорђе Петровић.

Васкршњем сабрању присуствовали су представници Удружења добровољаца ратова да 1918. године, њихових потомака

и поштовалаца из Берана, као и домаћини из Андријевице. Госте је дочекао потпредседник андријевичког удружења, књижевник Давид Лалић, који је подсетио на значајну улогу Васојевића у Првом српском устанку и историјско наслеђе Драга Вукјлова Лалића – Драга-Лале, једног од најпознатијих васојевићких јунака који је, према народном предању, примио Карађорђевог барјак.

Домаћин окупљања био је угледни мјештанин Цецуна Зоран Лалић, који је за учеснике приредио традиционалну трпезу љубави.

Председник Удружења из Берана Миличко Трифуновић нагласио је значај сарадње двије братске организације које годинама заједнички раде на очувању културе сјећања и афирма-

цији историјског наслеђа српског народа.

Присутнима се обратио и историчар Горан Киковић, почасни председник беранског удружења, који је истакао да Васкрс предста-

вља праву прилику да се потомци подсети жртве и подвига својих предака.

– Дан Христовог Васкрсења је најрадоснији празник и управо је данас потребно посјетити ова

света мјеста, Цркву Светог Саве и споменик Карађорђевићевим устаницима, како бисмо се подсетили шта за српски народ значе ова светишта и научили млађе нараштаје ко су нам били преци, витезови и јунаци који су се борили за крст часни и слободу златну – поручио је Киковић.

Након обиласка споменика на Превији, учесници су посјетили и Цркву Светог Саве, гдје су се поклонили светињама и заједнички обиљежили Васкрс.

У делегацији из Берана били су и Дејан Пођанин и Драгослав Вукићевић, који су заједно са осталим учесницима поручили да је очување сјећања на славне претке један од најважнијих предуслова за очување националног идентитета и историјског памћења.

РСК

АГОНИЈА ДУГА 18 ГОДИНА: ЗАШТО 530 ПРОГНАНИЧКИХ ПОРОДИЦА ИЗ СИРП ПРОГРАМА НЕ МОЖЕ ДА ОТКУПИ СТАНОВЕ?

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта поново апелује да се коначно ријешити стамбено питање за 530 прогнаничких и других породица из седам локалних самоуправа, које већ скоро двије деценије живе у неизвјесности.

Ријеч је о корисницима станова који су изграђени средствима италијанске Владе кроз такозвани СИРП програм у Нишу, Крагујевцу, Чачку, Краљеву, Ваљево, Панчеву и Старој Пазови. Од укупног броја корисника, 80 одсто чине прогнаничке породице, док је 20 одсто из реда домаћег социјално угроженог становништва.

Иако су се у ове објекте уселиле још далеке 2008. године, помануће породице ни након 18 година немају право да откупе своје станове. По постојећем Закону о избјеглицама, који је усвојен 2010. године, све остале прогнаничке породице у Србији имају право на откуп, чиме су корисници СИРП програма доведени у потпуно дискриминаторски и неравноправан положај.

Они се оправдано осјећају понижено, огорчено и разочарано. Закон се на њих не примјењује ни када је у питању висина кирије, због чега су ове породице годинама уназад плаћале значајно веће износе од закупаца у другим државним становима. Апсолутно је неприхватљиво да припадници исте рањиве групе, који се налазе у идентичној правној и животној ситуацији, буду овако подијељени. Породице из реда домаћег становништва такође треба да добију исте услове откупа, који би се дефинисали посебним законом.

Три јединствена захтјева породица:

Прогнаничке породице из ових седам градова и општина потпуно су јединствене око својих захтјева који су упућени надлежним државним органима:

1. Омогућити откуп станова по Закону о избјеглицама, под истим повољним условима који важе и за све друге породице у Србији.
2. Урачунати у купопродајну цијену све износе кирија које су ове породице преплаћивале у претходном вишегодишњем периоду.
3. Хитно обуставити све судске поступке, ставити ван снаге већ донијете судске пресуде против појединих породица и у потпуности отписати затезне камате.

Миодраг Линта на крају подсећа да је и председник Републике Александар Вучић у више наврата јавно указао на овај проблем, наглашавајући да се питање откупа прогнаничких породица мора коначно ријешити како би се прекинула ова дугогодишња агонија и неизвјесност.

ИСПРАВИТИ НЕПРАВДУ: ПЕНЗИОНИСАНИ ПОЛИЦАЈЦИ ВЕЋ 25 ГОДИНА ЧЕКАЈУ ОТКУП СТАНОВА

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истиче да је крајње вријеме да пензионисани припадници МУП-а коначно постану власници својих домова, након што већ дуже од двије деценије живе у правној несигурности.

Ријеч је о људима који су станове прво добили на чување, а затим у закуп. Већ 20 до 25 година они улажу напоре и чекају да уђу у процес откупа под повољним условима, али упркос бројним обећањима надлежних институција, то се до данас није десило. Изневјерена обећања из 2002. године

Влада Србије је још 2002. године донијела Уредбу о рјешавању стамбених потреба изабраних, постављених и запослених лица код корисника средстава у државној својини. Овај акт омогућио је да тек око 30 пензионисаних припадника МУП-а откупи своје станове. Међутим, поменута Уредба је убрзо укинута, чиме је велика већина ове популације остала потпуно заробљена у бирократском вакууму.

Ови људи су данас дубоко разочарани, незадовољни и огорчени. Ријеч је о професионалцима који су часно обављали своју дужност штитећи државу и њене грађане, а многи од њих су директно учествовали у борбеним дејствима током ратова на подручју бивше Југославије, борећи се за слободу свог народа. Посебан проблем представља чињеница да је један број ових припадника МУП-а у међувремену преминуо, а да за живота нису дочекали трајно рјешење и кров над главом. Због тога њихове породице и данас живе у непрекидном страху и неизвјесности од сутрашњице.

Савез Срба из региона због тога још једном упућује јавни захтјев Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре да коначно припреми измене и допуне Закона о јавној својини.

Усвајањем ових измена, пензионисани припадници МУП-а Србије би напакон стекли чврст правни основ да уђу у процес откупа по повољним условима и постану трајни власници станова у којима живе. То је једини начин да се последице више од двије деценије исправи дугогодишња неправда према овој заслужној категорији грађана Србије.

Србија мора коначно да ријешити стамбено питање свих прогнаничких породица

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истиче да је крајње вријеме да Србија коначно ријешити стамбено питање свих прогнаничких породица на правичан начин. Према подацима Комесаријата за избјеглице и миграције има више од 8.000 прогнаничких породица са подручја Хрватске и Федерације БиХ које су подстанари или живе у нељудским условима.

Такође, потребно је ријешити стамбено питање више хиљада интерно расељених породица са Косова и Метохије које су исто подстанари. Наведене прогнаничке породице су оправдано огорчене, очајне и разочаране јер чекају 30 и више година, да им држава помогне да коначно ријеше своје стамбено питање. Досад су за плаћање кирије власницима издвојиле десетине хиљада марака односно евра. Важно је посебно нагласити да има више од 2.000 прогнаничких и других породица које су добиле станове кроз различите програме али, нажалост, немају право откупа и суочавају се са дугогодишњом дискриминацијом. У питању је 570 станова који су изграђени средствима италијанске Владе у седам градова и општина, затим око 300 станова у 17 општина и градова

за РВИ и породице погинулих бораца који су изграђени средствима Владе Јапана, као и више од 1.200 станова у 50-ак општина и градова који су изграђени средствима разних међународних донатора у оквиру програма *Социјално стицање и заштитеним условима*.

Поред тога, имамо доста општина и градова у којима прогнана лица дуги низ година не могу да постану власници станова због неријешених имовинско-правних односа, техничких грешака, неодговорности и др. И помануће категорије прогнаничких породица су такође огорчене, очајне и разочаране.

Комесаријат за избјеглице и миграције има обавезу да хитно распише јавне позиве за станове, сеоска имања, грађевински материјал и монтажне куће за сва прогнана лица. Такође, Влада треба да донесе Уредбе или да предложи измене закона које регулишу поменути област с циљем да више од 2.000 горе поменутих прогнаничких породица, чији су станови изграђени средствима међународних донатора, коначно постану власници у складу са одредбама Закона о избјеглицама из 2012. године и коначно буду своји на своме.

Посљедњи час да Србија призна крајишке борце

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта сматра да је посљедњи тренутак да Србија коначно и у потпуности призна крајишке борце. То конкретно значи да се свим припадницима војске и полиције Републике Српске Крајине коначно призна ратни стаж за читаво вријеме рата у двоструком трајању. Постојећим Законом, који је усвојен фебруара 2020. године, крајишки борци су признати само до 27. априла 1992. (када је престала да постоји СФРЈ), односно до 19. маја 1992. (када се ЈНА повукла са подручја БиХ). Са признатим ратним стажом за читаво вријеме рата у двоструком трајању, многи крајишки борци би испунили услов од 15 година и остварили право на старосну пензију. Свим српским борцима треба да буде гарантована пензија у висини просјечне која сада износи 56.700 динара.

Посебан проблем јесте чињеница да крајишки борци не могу у пракси да остваре право на ратни стаж који им је признат барем до краја априла, односно средине маја 1992. године. Наиме, центри Министарства одбране доносе негативна рјешења са срамним и неприхватљивим образложењима да крајишки штабови и јединице Територијалне одбране и МУП РСК нису тобоже били у организацијском саставу ЈНА. Даље, у наведеним образложењима стоји да су крајишки штабови и јединице Територијалне одбране биле изван територије Србије и због тога центри Министарства одбране у Србији нису могли бити надлежни за вођење евиденције за припаднике ТО у Хрватској. Оваква образложења изазивају оправдано огорчење и незадовољство крајишких бораца.

Центри Министарства одбране морају коначно да крајишким борцима издају рјешења о признању ратног стажа до 27. априла 1992. године, односно до 19. маја

1992. године у складу са законом. Уставом СФРЈ је јасно дефинисано да је ЈНА представљала једну компоненту оружаних снага СФРЈ које су чиниле јединствену цјелину и састојале се од ЈНА и Територијалне одбране. Министарство одбране није узело у обзир неспорну чињеницу да у то вријеме није постојала Хрватска као држава, и да су штабови и јединице Територијалне одбране на крајишком подручју били дио СФРЈ.

Постојећи Закон о правима бораца мора да се допуни одредбом да се захтјев за признање својства ратног војног инвалида може поднијети без временског ограничења, а надлежна комисија ће донијети одлуку о сваком појединачном захтјеву. Постоје грађани Србије који су задобили рану, повреду, озљеду или болест, због којих је наступило оштећење њиховог организма, а још увијек нису остварили статус ратног војног инвалида. Такође, посљедице од посттрауматског стресног поремећаја могу се појавити у дужем временском периоду од престанка ратних околности.

Линта упозорава да је због тога потребно омогућити да се статус борца може утврдити и на основу два квалификована свједока, што је потпуно у складу са Законом о општем управном поступку. Разлог лежи у чињеници да значајан дио припадника Српске војске Крајине и Министарства унутрашњих послова Републике Српске Крајине не посједује војну књижицу или друге писмене доказе са печатом надлежних органа РСК, из добро познатих разлога који су усљедили након злочинских акција хрватске војске и полиције. Под појмом два квалификована свједока мисли се на лица која су у исто вријеме и на истом мјесту боравила у истој јединици са подносиоцем захтјева. Они би своје овјерене писмене изјаве давали под пуном материјалном одговорношћу.

Пензионери из региона треба да добију картице и право на бесплатну рехабилитацију у бањама

Председник Савеза Срба из региона се залаже да Влада обезбједи да и пензионери из Хрватске и БиХ и других држава региона који живе у Србији добију пензионерске картице и бесплатну рехабилитацију у бањама, као и да право на накнаду погребних трошкова добије лице које је сносило трошкове сахране умрлог пензионера из Хрватске, БиХ и других држава региона.

Нажалост, поменута права немају пензионери који нису корисници Фонда ПИО Србије односно који су пензије стекли у Хрватској, БиХ и другим државама региона (Словенија, Црна Гора и Македонија) и немају радног стажа у Србији.

Пензионери, родом из Хрватске, БиХ и других држава региона су оправдано огорчени, незадовољни и разочарани јер су и они држављани Србије. Они своје пензије троше у Србији и савјесно испуњавају своје обавезе према држави као и сви остали пензионери.

Пензионери са картицом могу да купују јефтине

је у трговинским ланцима и продавницама. Такође, имају попусте на здравствене прегледе, на боравак у бањама, у ресторанима, салонима, музејима, позорницама и тако даље. Право на бесплатну рехабилитацију у здравствено-стационарним установама и банско-климатским љечилиштима, у трајању од 10 дана, имају корисници старосних, инвалидских и породичних пензија, који имају пребивалиште на територији Републике Србије и чија пензија износи до 56.834 динара.

Право на накнаду погребних трошкова има лице које је сносило трошкове сахране умрлог корисника пензије. По основу смрти корисника преминулих од 1. децембра 2025. и током 2026. године, накнада погребних трошкова износи 85.686 динара за све категорије корисника пензија, без обзира да ли је преминули корисник из категорије запослених, самосталних дјелатности или пољопривредник, као и независно од врсте пензије коју је користио.

» Двадесет година Крушедолских звона нису само трајање једне манифестације – то је двадесет година чувања завјета предака

» Вељко Вукелић

Одржан јубиларни 20. свесрпски сабор Крушедолска звона на Фрушкој гори

Код манастира Крушедол на Фрушкој гори, 30. маја 2026. године, одржана су јубиларна 20. Крушедолска звона, традиционални црквено-народни свесрпски сабор. Двије деценије трајања ове манифестације свједоче о њеном значају као мјеста окупљања прогнаних и расељених Срба, али и као простора у коме се чувају сјећање, вјера, традиција и национални идентитет.

Манифестацију организују Завичајни клуб Славонија из Инђије, Епархија сремска и Удружење избјеглица из Републике Хрватске, уз подршку Представништва Републике Српске у Србији. Програм је почео Светом литургијом и парастосом у манастирској Цркви Благовештења Пресвете Богородице, служеним за све Србе страдале у ратовима од 1991. до 1999. године, као и за преминуле у избјеглиштву.

ОД СЛАВОНСКИХ ЕНТУЗИЈАСТА ДО ВЕЛИКОГ КРАЈИШКОГ САБОРА

Сабор је отворен обраћањем председника Организационог одбора Крушедолских звона Вељка Вукелића. Након минута ћутања за све српске жртве од Косова до данас, он је поручио да ова манифестација представља једно од најзначајнијих духовних и националних средишта Срба сјеверно од Саве и Дунава. Подсјећајући на почетке, Вукелић је рекао да је све започело 2001. године окупљањем групе ентузијаста из западне Славоније у Чортановцима, мјесту побратимљеном са славонским селом Гералије.

» Славонија у срцу из Земуна

— Није било много амбиције ни очекивања, али уз благослов тадашњег епископа, а данашњег митрополита Василија, већ смо тада много урадили. Међутим, сваке године би нас погодила нека временска непогода, па је митрополит предложио да се окупљамо у Крушедолу. Захваљујући њему, људима из наше Српске православне цркве и Републици Српској која је увијек помагала, дочекали смо овај велики јубилеј — рекао је Вукелић, напоменувши да су митрополит Василије и председник Милорад Долик оправдано одсутни.

Посебно је истакао иницијативу митрополита Василија да се на Банстолу, код Цркве Благе Марије, изгради Меморијални

центар у коме би била уписана имена свих страдалих Крајишника и гдје би се од следеће године одржавала Крушедолска звона.

— То треба да буде мјесто окупљања, сјећања и памћења наших невино страдалих — поручио је Вукелић, нагласивши да је овај сабор одувјек окупљао народ без икаквих подјела.

СВАКО ИМЕ СТРАДАЛНИКА ЗАСЛУЖУЈЕ ДА БУДЕ УКЛЕСАНО У КАМЕН

Министарка за рад, запошљавање, борацка и социјална питања Милица Ђурђевић Стаменковски истакла је да Крајишници љубав према завичају преносе са кољена на кољено као насљеђе и завјет.

Она је пружила пуну подршку изградњи меморијалног центра на Банстолу, наводећи да је Министарство, као и Одбор за његовање традиција ослободилачких ратова Србије, већ определили средства за почетак радова.

— Вријеме је да се једном напишу имена и презимена свих наших убијених и страдалих Срба са простора Републике Српске Крајине. То су животи, пресјечене младости, читаве породице и оне не могу бити само број у којем ћемо збирно да говоримо. Треба свако име да утиснемо и уклешемо у камен као свједочанство шта се догодило тамо гдје су покушали да нам униште државу и угасе институције — поручила је министарка.

ЗАКОН О НЕСТАЛИМА КАО ДУГ ПРЕМА ПОРОДИЦАМА

Министарка је најавила да ће током ове године, послје три деценије чекања, бити усвојен Закон о несталима, чиме ће се први пут обезбједити системска и институционална заштита за породице које трагају за својим најмилијима.

— Многи су изгубљени још прије самог почетка рата, одвођени су на информативне разговоре са којих се никада нису враћали. То је наша обавеза према жртвама, породицама, али и према истини и правди — истакла је она, позивајући на национално јединство и очување културе памћења. — Онај који је заборавио Крајину, заборавио је Господа Бога. **ДРАГАНА БОКУН**

» Чланови КУД-а Петар Кочић из Нових Козараца и Милан и Вид Вашалић

БАЈА ОДУШЕВИО КРАЈИШНИКЕ

Прије званичног дијела програма, пред окупљеним народом наступио је Баја Мали Книнца, док су у богатом културно-умјетничком програму пјесмом, игром и народним обичајима богато културно насљеђе крајишког и српског народа представили: Хор Богословије *Свети Николај* из Сремских Карловаца, Пјевачка група *Вокализа*, полазници Радионице вокалног пјевања Јоване Зукановић, КУД *Крајина* (Београд), *Славонија у срцу* (Земун), КУД *Дукајини* (Крагујевац), КУД *Десиој Стефан* (Београд), Милан и Вид Вашалић, КУД *Пешир Кочић* (Нови Козарци), мушка и женска пјевачка група Завичајног удружења *Завичај Банија* (Мајур), Кордун изворна група Завичајног друштва *Ђорђе Војновић*

из Инђије, здравичар Рајко Вуканац, мушка пјевачка група Завичајног удружења *Ђуро Личка Калдрма* – Дрвар, МПГ *Крајолик* (Суботица), Дјечја пјевачка група *Силоменак* (Крагујевац), МПГ Завичајног удружења *Славонаца* (Београд), мушка и женска пјевачка група *Културне заједнице Крајине* (Београд), ЖПГ *Повјестмо* (Земун), МПГ Друштва за очување изворне пјесме и обичаја *романијске области* и *Старе Херцеговине* из Војке, МПГ *Од Тромеђе до мора* (Нови Бановци), ЖПГ *Банија* Завичајног удружења *Банијаца*, потомака и пријатеља *Баније* (Београд), МПГ КУД-а *Пеширова Јора Кордун* (Београд), МПГ *Банијци* (Београд), Крајишници из Кнежева и *Културно-умјетничко удружење Балајун* из Бијељине.

КОЛОНИСТИ СОЛУНСКИ ДОБРОВОЉЦИ - ЉУДИ, ЦРТИЦЕ, СУДБИНЕ 25.

» ПИШЕ: ДР МИЛАН МИЦИЋ, ИСТОРИЧАР

Постојећа литература и архивска грађа дјелимично реконструишу животне судбине српских добровољаца на-

сељених у Банату, Бачкој, Срему, Славонији и Барањи у времену Великог рата (1914–1918) и њихове колонизације (1921–1941); илуструју токове рата и колонизације, дочаравају исто-

ријске процесе, околности и промјене изазване ратом и сеобом у њиховим животима и истражује људску судбину човјека – ратника, сточара, ратара, колонисте, а често и печалбара.

Личности добровољаца – колониста у овом раду случајни су узорак на којем се види преламање крупних историјских а и промјена у животу обичног човјека.

ПРИЧЕ ИЗ ВОЈВОДЕ СТЕПЕ

У Војводи Степи још се памте ријечи Јована Рудана. О пољским пословима: „У прољеће кад идеш у поље можеш понијети новине са собом; у јесен ако ти капа падне, не сагни се!“ О коњима: „Коњи су крила човјекова!“ О давању и узимању: „Боље давати, него тражити.“ О чувању: „Пажња је мајка среће!“ О стицању: „Што не потрошим ја, потрошиће други!“ О образу: „Стидићете се до године, шта сте ове године радили!“

ОД ХЕРЦЕГОВАЧКОГ КРША ДО КАЛИФОРНИЈСКОГ СУНЦА

Јован Рудан, из Банчића, код Љубиња, 1904. године кренуо је у Америку. У Сан Франциско, у Калифорнији, нашао је посао. Копао је уски каналић за плин-дић, а последије је радио у месари, па у фабрици авиона на изради цилиндара. У тим пословима добро се зарађивало и Јован је оцу Раду Рудану у Банчиће слао новац од којег се ширило имање. Десет година провео је Јован у Америци. Хранио се тамо добро, носио је fine кошуље, свилене чарапе и круте крагне. Енглески је научио, читао редовно новине, дружио се са Србима – својим земљацима и вјежбао у српским соколима.

Када је започео рат у Европи кренуо је Јован у њега као српски добровољац и српски соко. Био је члан Соколског друштва у Синсинатију, Охајо. Спаковао је кофер, и у њега ставио фотографије и доларе. Онда је незван, о свом трошку, пошао преко океана, у Србију.

Борио се у елитној јединици српске војске Добровољачком одреду Војина Поповића – Војводе Вука. Од октобра 1915. године одред се од бугарске границе тучао са Бугарима бранећи одступницу српској војсци. На планини Чемернику рањен је под плећку. У повлачењу, на Косову, више куће свог саборца Крсте Кнежевића, закопао је кофер са доларима.

Страшна глад пратила је српску војску. Тифус је харао, зима, а Албанци са планинских чука припуцавали су на војску у повлачењу. Јован је Арнауте добро запамтио. Када су касније у Банат долазили кукуруз да беру причао је са њима и помињао све оне чуке. Ти Арнаути знали су све чуке.

Двије Обилића медаље зарадио је у рату. У борбама за Кајмакчалан и околне висове у јесен 1916. године рањен је у кост подлактице. Другови су га извукли са ратног попршта и довели до француске болнице. Францу-

» ИЛУСТРАЦИЈА КЉУЧНИХ МОМЕНАТА ИЗ ЖИВОТА ЈОВАНА РУДАНА И МАРКА БАСАРИЋА: Од тешког рада на америчким штрекама и вјежбања у српским соколима, преко голготе Солунског фронта и закопаних кофера, до колонизације и тежачког живота у банатској равници

ски доктори јако су о њему бринули, али је куршум сасвим разломил кост и Јован је остао инвалид. Једном француском доктору Јован се свидио и нудио му је да се са једном његовом рођаком жени, па да остане у Француској.

Када се завршио рат године 1919. Јован је бануо на врата своје куће. „Да ли је слободно?“, питао га шта је са кофером. Одговор је брзо стигао. Његова кућа је запаљена, писало је у писму, неко је нашао кофер и откопао га.

Послије рата упутио је Јован Крсти Кнежевићу писмо и упитао га шта је са кофером. Одговор је брзо стигао. Његова кућа је запаљена, писало је у писму, неко је нашао кофер и откопао га.

ПОВРАТАК НА ЂЕДОВИНУ

У прољеће 1922. године селио се Јован у Банат. У то доба прве херцеговачке фамилије дошле су на Леона мајур, грофа Чекоњића. Прва Јованова жена, из фамилије Пецеља, разбољела се од лошег ваздуха и воде и умрла. Јованов отац Раде, учесник херцеговачког устанка, стигао је такође у Банат. На једној сахрани видио је Раде како човјека уклапају у раку са водом, уплашио се и вратио у Херцеговину. Онда су Рудани на Банчићима учинили договор: двије добровољачке части земље у Банату припашће Јовану, а његов дио имања на Банчићима млађем брату Ристи.

Нешто долара из Америке Јован је ипак донио. Са својим рођаком Ђорђем, са којим је лије-

по живио, куповао је заједничке машине за обраду земље. Требало је седамнаест јутара земље обрадити, а Јован је био инвалид. Зато је кући увијек имао неког слугу. „Добром раднику дај више него себи“, говорио је. У послу није журио, а све је стизао, имао је кукуруза, жита и стоке и слао је својима у Херцеговину. Коњи су били његова велика љубав. Волио их је, пазио и увијек је имао добре коње. У јесен 1944. године, по ослобођењу, партизани су му узели добре коње и нова кола и оставили стару кобилу. Некако је Јован тих година, спрежући са комшијама Божићима, радио земљу. Тек што је нове коње и кола набавио дошле су задруге и однијеле му кола и коње. Када су се задруге расформирале Јован је из њих добио неку стару кобилу, али је 1956. године опет имао коње и наручио је код колара нова кола.

Јованова кућа била је домаћинска. Новца је било у њој увијек, људи су код њега долазили и зајмили, а неки нису ни враћали. Јован је све то писао уредно у свеску. Читао је књиге, на *Политику* био је претплаћен, Толстојев *Рат и мир* налазио се у кући као и Пелагићев *Народни лекар*. Људи су долазили код њега да у том Пелагићевом љекару за себе нађу лијека. Тако је живио Јован. У Врњачку Бању, ишао је као ратни инвалид. Све је у његовом животу била мјера; волио је чашицу – двије да попије, умерено је јео, редовно спавао, нигдје није журио. Из Америке

донио је једну навик: пиво. Понекад недељом, из кафане, донио би канту пива, седио под дудом и пио са уживањем. Такође, волио је да запјева, а нарочито: „и мама и тата даће нама дуката“. Према људима био је опрезан. „Са човјеком можеш појеси чак соли, а да га не упознаш.“ Имао је благу нарав. Могао је да отрпи. Кад би неко погрјешно користио би га тек последије дан-два: „Ниси требао тако да урадиш!“ Дјецу је јако волио. „Дјецо моја, моји соколони!“ говорио је. Када је у старости обневидио опињао је кости свог млађег унука Горана и говорио: „Ово ће човјек бити!“ Када му се старији унук родио питао је како ће се звати. Рекли су му да ће понијети његово име. Обрадовао се и рекао: „Није ружно име, али старинско!“ А било му је мило.

А онда, прошао је рат и дошло ослобођење. Нови млади људи преузели су власт у селу. Принудни откуп притиснуо је добровољачке куће. Скојевци су добровољцу и четнику Војводе Вука марљиво очистили таван, узели су му одједном пет товљеника из обора. „Носите их, али ми оставите једно“, тражио је Јован, али га младићи нису послушали. На саслушања тих година звали су Јована, пријетили му затвором, слали га кући по ћебе. Јован је тада рекао једном иследнику удбашу: „Доћерали сте до балчак! Стидићете се до године шта сте ове године радили.“

А онда је стигло вријеме задруга. Јован није у њих хтио и није

дао своје. Син Радивоје, официр, га је притискао да уђе у задругу. Једном је са Радивојем дошао и шеф зрењанинске УДБЕ, неки Јовановић, да и он старину убјеђује. Јован му је тада рекао: „Ја сам поставио темељ овој држави, а ти је чувај. Ако си официр, иди на границу!“ Ипак, син Радивоје, упркос очевом отпору, увео је кућу у задругу. Двије следеће године Јован није излазио из авлије. На дан уласка у задругу горко је заплакао. Лежао је на кревету, окренут зиду и говорио: „Збогом кола, збогом коњи врани, збогом поља, збогом винограда!“ Нов комунистички режим, Јован није волио. Посебно је био огорчен на борце и њихове пензије и привилегије, понекад и уз два свједока.

Јован је цијели живот тужио за завичајем. „Поздравите ми оно прво брдо!“ говорио је онима који су ишли у Херцеговину. Крајем октобра 1971. године сједећи на сточићу пречистио је два јутра кукуруза. Потом је онемоћао и легао у постељу. Радовао се кад се вратио из болнице. Најмлађи син Никола покривао га је тешким јорганом, а он је тихо рекао: „Хвала.“

Његова омиљена пјесма била је *Ускок* коју је често говорио: „Као ускок ишћо никоја немам, осим Боја и животиња своја, шражећ мира да ме мине шћуја, заћох тори, у турске иланине...“

П.С. ТЕКСТ ЈЕ НАПИСАН ПО КАЗИВАЊУ НИКОЛЕ МИЛОСАВЕ, ДЈЕЦЕ ЈОВАНА РУДАНА.

Исо Басарић, из Дивосела, код Госпића, био је висок и коштуњав човјек. Оженио се Маријом Обрадовић женом омаленом, а способном. Кућа Басарића у Дивоселу била је баш преко пута школе и Марија је радила у њој као послушница. Зато су сва њихова дјеца похађала школу и била писмена.

Исо је, као и многи други Личани, отишао у печалбу у Америку. Године 1914. баш уочи рата, повзаво је тамо и свог седамнаестогодишњег сина Марка Басарића. На пасош своје сестре Саве кренуо је Марко у Америку. Онако нејак био је прво нашим печалбарима боћин – разносач воде, а последије је сам кренуо широм Америке. Радио је Марко у Њујорку, па у Сакраменту, у Калифорнији, обишао десет америчких држава, помињао је касније често Канзас и Небраску. Радио је на штречи. Једном приликом, када је била магла, пресјекла му је локомотива прсте на десној руци. Његов отац Исо тужио је компанију и добио одштету од хиљаду долара. По рату, у Госпићу, др Зец питао је Марка да ли је прсте изгубио у рату. Марко му је одговорио да није и да је одштета већ добијена. „Штета!”, рекао је др Зец. „А могао сам ти лијепо испословати пензију да цијели живот уживаш!”

ОД АМЕРИЧКЕ ШТРЕКЕ ДО СОЛУНСКОГ ФРОНТА

У вријеме када су се писали добровољци за српску војску Марко Басарић уписао се у Чикагу. Тада су ишли преко океана са њим и његови будући селјани, Степчани: његов земљак Раде Бубало и Херцеговци – Љубињици, Лазар Перишић, Лазар Мрав и Ђорђе Рудан. Чим је Солунски фронт пробијен и Марко демобилисан кренуо је опет преко океана. Када су стигли у њујоршку луку дочекао их је силан свијет. „Кажу да је то српска војска, добровољци, долазе из рата!”, шапутао је народ. „Изашли смо из лађе шарени ко говеда. Неко са српском капом, неко у војничком копорану само, неко у војничким чакширама, неко са личком капом!”, причао је касније Марко о повратку српских добровољаца у Америку. Но, крајем 1921. године дохватила је криза Америку, посла није било, падала је вриједност новца. Маркова уштеђевина се топила, за неком позајми долар, неком два, новац је цурио. Марко је тада одлучио да се врати кући, у Лику.

Као добровољац Марко је надијељен добровољачком земљом негдје око Нашица, у Славонији и пошао је да види земљу. Ишао је кроз неке шуме, па преко пропанака и наишао је на трговце коњима који су водили седам-осам коња. „Бе ћеш?”, питао га је један од њих. „Идем тамо и тамо!”, одговорио му је Марко. „Сједи и јаши!”, понудио га је трговац коњима. „Не знам јахати!”, рекао је Марко. Али онај џамбас скоро га је силом насадио на коња. Тако је Марко са џамбасима наставио пут. На једном пропланку угледали су Цигане чергаре, њихова кола

и шатре. „Ови би те за динар убили!”, рекао је Марку џамбас. „Зато смо те са собом повели!”

Земља око Нашица није му се свидјела. Године 1923. добио је земљу на имању грофа Чекоњића, у Банату. Стигао је у Банат са нешто пара и на Ендре мајору, код Српске Црње, купио је за хиљаду динара котарку кукуруза. Рачунао је да тај кукуруз последије прода у Лици. Последије тога вратио се у Дивосело да се ожени Мартом Вранеш из Смиљана. Када се Марко повратио у Банат није затекао ни клип кукуруза у котарци. Сав кукуруз покрали су земљаци; некоме је требао за паленту, некоме за кафу и шећер, неко је украо онако...

ВЈЕЧИТА ОПОЗИЦИЈА

Године 1924. Марко је дошао на мајур Пиваре код Српске Црње. Тамо су из Црне Горе били Папићи, па Рашовићи, Рођеновићи и Мићовићи, па добровољац Мићин из Румуније, па његови земљаци из Широке Куле, Вукелићи и Паскаши. Ту на мајору, изоловани, живјели су добровољци тешко, али испомажући се. Тек 1930. године Марко се доселио у Војвода Степу, направио је кућу, купио коњића. Још седам Дивоселана добило је земљу у колонији, али сем Марка нико није остао. Тако је Марко почео у Војвода Степи да живи. Највише се дружио са Вељком Пешићем од Даниловграда и својим земљацима Жакулум, Радаковићем, Паскашем, Вукелићем. Марко је политику бистрио – био је прибићевићевац и вјечита опозиција.

Марка је једном заболио зуб и он је са сином Стевом отишао до доктора Штајнера у Српску Црњу. Од доктора затражио је да му да инјекцију и онда да му вади зуб. „Јеси ли ти Марко добровољац?”, питао је доктор Штајнер. „Тражиш инјекцију, срам те било!” Онда му је др Штајнер извадио зуб без инјекције. Марко је јакнуо и онда је изашла и Штајнерова жена. Последије су она и Марко причали нешто на енглеском, а његов син Стево јео је чоколаду и бомбоне које му је понудила госпођа.

У то је пукао и нови рат 1941. године. У Маркову кућу стигле су избјеглице синовци – Исо из Славоније и Богдан, студент, из Бачког Соколца, обојица повезани са комунистима. Јурај Шпилер, чувени полицајац из Бечекерека, хапсио је обојицу и обојица су рат преживјела. Нико од њих није поменуо Маркову породицу.

По рату наставиле су се невоље. Откуп. Комунистичке власти старог опозиционара и добровољца тешко су ломиле. Када су му готово све из куће и дворишта однијели, Марко је ступио у СРЗ Милован Ђилас. По морању, а не од жеље.

У старости волио је Марко да чита, нарочито историју. Географију је и овако научио на својим путовањима. У старости имао је још једну страст – спорт. Волио је фудбалске утакмице да слуша, а још више да гледа.

П. С. ТЕКСТ ЈЕ НАПИСАН ПО КАЗИВАЊУ СТЕВАНА СИНА МАРКА БАСАРИЋА

Награда Бранко Ђопић чуварима судбине малог човјека и косовских катакомби

Српска академија наука и уметности била је средиште књижевног и националног саборавања на којем су свечано уручене награде Задужбине Бранко Ђопића за 2025. годину. Ово престижно признање, које се од 1992. године додјељује за дјела високе умјетничке вриједности у категоријама прозе и поезије, ове године је отишло у руке стваралаца који су, сваки на свој начин, сачували аутентични глас „малог” човјека, завичајну меморију и духовни вртић српског трајања.

За најбоље прозно дјело награђен је историчар и књижевник др Милан Мицић за књигу *Зашић је ие-йтао пресјео да кукуриче и друге колонијистичке приче* (у издању новосадске Академске књије). Равноправне награде за поезију припале су Живојину Ракочевићу за збирку *Мириш анђела* (Народна библиотека *Стефан Провенчани*, Краљево) и Кости Косовцу за збирку *Шестар за ореол* (*Сумаштра издаваштво*, Шабац). О три награђена свједочанства надахнуте бесједе одржали су академици Јован Делић, Матија Бећковић и Милосав Тешић, док су традиционалном пјесмом *Смиљана* догађај оплеменила браћа Теофиловић.

ОКРУТНО ЛИЦЕ КОЛОНИЗАЦИЈЕ

Образлажући прозну награду, академик Јован Делић је нагласио да Милан Мицић књижевно уобличава крупне промјене двију југословенских колонијација Срба у банатску равницу. Очекујући „сунце колонијације”, солунски добровољци су доживјели изгубљеност између ћудљивог неба и равнице. Историја побједника претворила се у апсурд: тек што су се привикли на нови живот, дочекао их је Други свјетски рат у којем су постали мета старих непријатеља, а потом и нова револуционарна идеологија која их је жигосала као „реакцију” због стварања бивше државе за коју су се борили.

Он је додао да Мицић не патетикује, већ кроз застрашујуће, документарне спискове умрлих подиже увјерљивост прозе о искоријењеном човјеку, бранећи своје јунаке аутентичношћу, иронијом и гротеском. — Иако је све заљубљено од рата и сеоба, појаве се ране на осмијеху. По хумору и сатири, Мицић је Ђопићев ближији.

Лауреат др Милан Мицић повукао је паралелу са Ђопићем, истичући да је, као што је Бранку узор био ђед Раде, његово исходиште био ђед Јован — Банијац, солунац и колониста у Банату. Живећи међу колонистима, Мицић је сусретао „нахерене” ликове и измучене мајке гурнуте у равницу невољним вјетровима сеоба.

— Солунци и колонисти осуђени су од идеологија на заборав који личи на немар, а њихова побједа се претворила у самоћу. Преживљавали су хумором, а моји несавршени јунаци проговорили су из исте душе као они из Бранкове стварности — закључио је Мицић, захваливши се издавачу Бори Бабић и рецензенту Душану Иванићу.

КОСОВО У НАДЛЕЖНОСТИ ПОЕЗИЈЕ

Стихове Живојина Ракочевића, академик Матија Бећковић, доживио је као модерни наставак косов-

ског циклуса у наше вријеме. Спајајући трагедију опстанка са епском тежином завичаја, Бећковић је подсјетио на страшне слике Метохије и Приштине из којих избјеглице јадикују што бар гробови нису могли кренути са њима.

— Своју мајку је Живојин препознао у пећкој мајци под црном марамом која иде да набере дрва. Силазећи у катакомбе, Косово је опет прелазило у надлежност поезије. Свједочи Ракочевић о Александру и Драгици Јанићијевић који годинама нису излазили из домова у Приштини, или о свештенику Мирославу Попадићу који је скупљао камење којим су га гађали док су му палили храм, чувајући га да га угради у обновљену светињу. Када је пјеснику у посјету дошао отац, Живојин га је провео од светиње до светиње, а отац је на разстанку рекао: „За ово је вриједило погинути”. Честитајући награду, присјећам се Бранкових стихова који данас одјекују под сводом САНУ: „У оку свакога борца док је освету ковао био је Обилић Милош, Страхињић и Косово”. Не да се Бранко, жив био Живојине! — поручио је Бећковић.

Лауреат Живојин Ракочевић, који обавља и дужност председника Удружења новинара Србије, истакао је да је „рођени” најљепша ријеч Бранка Ђопића, којом је крстио читаву творевину. Евоцирајући успомене, он је описао судбински пут Ђопићеве књиге *У свијешу медвједа и лејширова* — од морачког завичаја гдје је нестала, преко порушене библиотеке у ратној Возући гдје ју је поново пронашао и на њеним маргинама преписао потресна свједочанства, па све до Косова и Метохије гдје му је поново изгубљена. — Ви сте ми је данас вратили, рођени моји! — емотивно је поручио Ракочевић.

ОРЕОЛ ИЗНАД ПОРОДИЧНОГ ДОМА

Најмлађи међу лауреатима, Коста Косовац, према ријечима академика Милосава Тешића, донио је збирку оплеменење трезвености која пјева о ономе што чини саму кост живота — о породичној интими и дубинској повезаности са прецима.

— Косовач шестар се разликује од других. Њега нису користили математичари, већ иконописци. Њиме нису правили круг, већ ореол; њиме се ништа не доказује, већ вјерује. Кроз његово осјећање сародништва упечатљиво су спроведени и дјед, баба и чукумбаба, виђени у различитим животним ситуацијама — приметио је Тешић.

Тражећи одговор на питање зашто пише, Коста Косовац се вратио у дјетињство и простор породице као светиње у којој се одвијају највеће драме. Збирку је посветио мајци и дједу, Хаши Миролубу Сераглићу, који је од инспектора Удбе постао иконописац. Откривши невјероватну повезаницу — да је народни херој Здравко Челар, коме је Ђопић посветио пјесму, заправо његов прадједа-ујак — Косовац се осврнуо и на Бранков трагичан одлазак: „Тај весели див отишао је тихо, са ријечима: „Збогом дивни и страшни животе”, подсјећајући нас да су смијех и туга одувјек најрођенија браћа.

ДРАГАНА БОКУН

» Лауреати: Живојин Ракочевић, Коста Косовац и Милан Мицић

САЈМИШТЕ ЈЕ СРПСКА ГОЛГОТА НА ТЛУ НДХ

Прекинута завјера ћутања о Логору Земун

У организацији Удружења грађана *Јадовно 1941* из Београда, а уз подршку Градске општине Земун, одржан је традиционални Помен посвећен сјећању на мучене и убијене Србе у Прихватном логору Земун, који је постојао у периоду од 1942. до 1944. године. Овај меморијални догађај означава је важан преокрет, јер су почаст жртвама први пут званично одале кључне државне институције — делегација Министарства одбране и Војске Србије, народни посланици Народне скупштине Републике Србије, међу којима је био и председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, као и представници Градске општине Земун. Скупу су се придружили чланови Удружења преживјелих логораша Јасеновца, Удружења ратних војних инвалида, те бројни грађани који су дошли да исправе деценијску историјску неправду.

Меморијални програм почео је у петак литијом свештенства Српске православне цркве, потомака и поштовалаца жртава. Колона се кретала новобеоградским и земунским улицама, од зграде некадашње команде логора до земунског гробља и једне од највећих појединачних масовних гробница у Независној Држави Хрватској, у којој без идентификације почива 6.500 страдалника овог логора, великом већином Срба. Суботњи програм наставио се у Цркви Светог великомученика Димитрија на земунском гробљу, где је служена заупокојена литургија, након чега је организован крсни ход до саме масовне гробнице, где је служен парастос.

НАЦИСТИЧКИ ТЕРОР НА ТЕРИТОРИЈИ НДХ

Историјски контекст и стварни карактер овог стратишта, данас у јавности погрешно познатог као *Старо сајмиште*, дуго су били

предмет геополитичких и идеолошких манипулација. Током свог постојања, објекат се званично и формално звао Логор Земун (Aphaltelager Semlin). Налазио се на Сајмишту које је тада географски и административно припадало територији НДХ, а првобитно је био намијењен за прихват и упућивање радно способног становништва на принудни рад. Послије рата, жртве су ексхумиране и без

» Милош Ковић

утврђивања идентитета спуштене у заједничку гробницу у Земуну.

На значај познавања суве истине о страдању нашег народа у 20. вијеку и геноциду над Србима у Другом свјетском рату указао је професор Милош Ковић током историјског часа на земунском гробљу. Он је нагласио да је овај логор директан наставак континуитета геноцидне политике према Србима.

— Овдје на овом мјесту ријеч је о геноциду над Србима који су починили нацисти, Нијемци и Аустријанци. Тај геноцид започет је 1914. године у Шапцу, Мачви, Јадру и Рађевини, као и у логорима за Србе широм Аустроугарске. Ти некажњени злочинци последице 1918. починили су исте злочине и 1941. године и то на истим мјестима у Шапцу, Мачви, Јадру, Рађевини, Краљеву, Крагујевцу и широм Србије.

ФАЛСИФИКОВАЊЕ ИСТОРИЈЕ И ЗАМЈЕНА ТЕЗА

Професор Ковић је упозорио на опасне уредничке и јавне по-

кушаје да се одговорност за Сајмиште пребаци на српски народ, истичући јасне научне чињенице о структури управљања у логору.

— Логор Сајмиште се, као и логори на Бањици, у Нишу или Шапцу, налазио под нацистичком управом. Рецимо то одмах због оних који чак и овдје у Београду за ово зло оптужују Србе, проглашавајући жртве злочинцима. Логор се налазио на тлу Независне Државе Хрватске, али су њиме управљали и злочине вршили Нијемци и Аустријанци. Непосредно пред затварање, од маја до јула 1944. године, био је под непосредном управом хрватско-муслиманских усташа.

Посебан проблем представља вишедеценијско спорење око броја интернираних и страдалих, где су последијератне званичне процјене често биле маргинализоване или ревидиране у корист политичких интереса.

— Спорне су и процјене броја жртава Прихватног логора Земун, па се крећу од око 40.000 до око 10.000. Док је Комисија за утврђи-

вање злочина окупатора и његових помагача непосредно последије рата процијенила да је кроз њега прошло око 100.000 људи, данас се тај број смањује на око 31.000.

НЕКАЖЊЕНИ ЗЛОЧИНЦИ И ЗАВЈЕТ БУДУЋИМ ГЕНЕРАЦИЈАМА

Једно од кључних питања које је професор Ковић поставио пред јавност јесте и потпуни крах међународне правде када су у питању српске жртве, с обзиром на то да су главни крвници избјегли за службене казне.

— Колико Београђана и Земунца уопште зна за ово мјесто и основне чињенице о логору Земун? Је ли могуће да су Херберт Андорфер, командант Сајмишта од 1942. до 1943. године, и његов замјеник Едгар Енге умрли у наше дане у дубокој старости неосуђени или последије издржаних најкраћих затворских казни? Слично је прошао и њихов надређени Емануел Шефер, који је осуђен на симболичну казну, пуштен прије њеног окончања, да би дције деценије касније умро као слободан човјек.

Као завршница манифестација којима Удружење *Јадовно 1941* настоји да освијетли прећутану истину о покољу српског народа, организована је свечана комеморација у сали Општине Земун. Уз учешће хорова, пјесника, историчара и гуслара, послата је јасна порука о националној важности оваквих сабрања.

Рад овог Удружења, које из Бањалуке предводи њен оснивач, Душан Басташић, а из Београда Момчило Мирић, има изузетан институционални значај. Организовањем молитвених сабрања, комеморација и меморијалних хода, они враћају српске страдалнике са маргина јавног памћења, градећи национални идентитет на темељима историјске истине и достојанства. **ДРАГАНА БОКУН**

ДРЖАВНИ КОРАК КА ИСТИНИ: МЕМОРИЈАЛНИ ЦЕНТАР СТАРО САЈМИШТЕ ПРВИ ПУТ ЗВАНИЧНО ОДАО ПОМЕН СРПСКИМ ЖРТВАМА

Свечаним програмом и минутом ћутања у Меморијалном центру *Старо Сајмиште* обиљежен је Дан сјећања на српске жртве Прихватног логора Земун, који је на овом простору постојао од средине маја 1942. до краја јула 1944. године. Ово је први пут од завршетка Другог свјетског рата да је организована званична комеморација искључиво посвећена српским страдалницима овог логора, чиме је начињен велики корак ка враћању овог мјеста у националну културу сјећања.

Како би се јавности представио комплетан систем терора, руководство Меморијалног центра подсетило је на улогу Топовских шупа на Аутокоманди, које су током 1941. године биле прво

сабирно мјесто за Јевреје и Роме, прије него што је масовно затварање пребачено на Сајмиште. Директорка Меморијалног центра др Кринка Видаковић Петров изнијела је званичне институционалне податке према којима је кроз Прихватни логор Земун (који је наслиједио први нацистички логор за Јевреје) прошло око 32.000 заточеника, углавном Срба, партизана, четника и цивила, док је више од 11.000 људи на овом мјесту убијено или умрло.

Видаковић Петров је указала на забрањавајућу чињеницу да су ова београдска стратишта деценијама била готово потпуно избачена из званичне културе сјећања Србије. Она је појаснила да ова комеморација представља дио

ширег, системског процеса испитивања прошлости, будући да је претходно већ одржан помен јеврејским, а убрзо ће бити обиљежено и страдање ромских жртава, јер центар посвећује пажњу свим

страдалницима без обзира на националност, вјеру или идеологију.

Државном скупу присуствовали су представници Српске православне цркве, највиших републичких институција, као и број-

ни потомци који деценијама чувају породично сјећање. Међу њима је била и Наташа Јовановић, чији су прадеда и дједа-стриц убијени изнад савске обале. Она је апеловала на неопходност хуманизације историје, нагласивши да иза хладне статистике од 11.000 угашених живота стоје конкретни појединци који су имали своја имена, презимена, породице и право на достојанствено памћење.

Са овог првог званичног српског комеморативног скупа на Сајмишту поручено је да грађевинска обнова Меморијалног центра и почетак редовних помена не смију бити крај, већ почетак трајног уписивања свих прекинутих живота у колективно памћење народа.

АРХИВСКИ ДОКАЗИ О ВИШЕ ОД 10.000 ЖРТАВА ЛОГОРА ЗЕМУН ОТКРИВАЈУ РАЗМЈЕРЕ ПРЕЂУТАНЕ ТРАГЕДИЈЕ

Тајни именованословник болничара Николе Пољанског сачувао имена 5.989 жртава

Као наставак молитвеног помена страдалим Србима у Прихватном логору Земун (1942–1944), који је први пут окупио представнике најважнијих државних институција Србије, у Свечаној сали Градске општине Земун одржана је комеморативна трибина праћена изложбом *Моје Јадовно*.

ПРАВО НА ИМЕ И ХРИШЋАНСКИ ПОМЕН

Пред бројним посјетиоцима, међу којима су били Иван Бошњак, државни секретар Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Зоран Антић, државни секретар Министарства за рад, борацка и социјална питања, чланице Општинског вијећа Снежана Петровић и Јасмина Ђурић, заштитник грађана Зоран Пашалић и Марија Јововић, ћерка Благоја Јововића, говорило се о једном од најстрадалнијих, али и најмање истражених мјеста српског страдања у Другом свјетском рату.

Уводну ријеч имао је Дарко Нешковић из Удружења *Јадовно 1941*, подсјетивши да ово удружење више од деценије настоји да истину о српским страдањима врати у јавни простор.

— Нисмо овдје да упиремо прст у било кога, нити да тражимо освету. Овдје смо да поменемо невини пострадали људи, чија су имена деценијама била потискивана и забрањена — поручио је Нешковић.

НАЈЉЕФТИЈА ФАБРИКА СМРТИ

Уочи разбијања Краљевине Југославије, постојале су, како наводи предсједник Удружења *Јадовно 1941*, Београд Момчило Мирић, чврсте везе између дијела католичког клера и усташког покрета, што је представљало увод у систематски прогон и уништење српског народа у НДХ. Према свједочењима и истраживањима, злочин је био унапријед планиран — најприје је требало „обезглавити народ“ убиствима свештеника, интелектуалаца и угледних Срба, а потом спровести масовне ликвидације становништва, посебно у пограничним крајевима и око Бањалуке, гдје су почињени злочини у Дракулићу, Мотикама и Шарговцу.

Посебно мјесто у том систему имао је комплекс логора Јадовно–Госпић–Паг. Велебит је, како истиче, изабран због крашких јама које су коришћене као масовне гробнице, док је Госпић био важно жељезничко чвориште за довођење заточеника из свих дијелова НДХ.

— Транспорт је у почетку вршен ноћу, теретним марвеним вагонима на којима је писало „труло воће“, а заточеници су потом спровођени у привремена сабиралишта и одвођени ка јамама на Велебиту.

Логор Јадовно био је ограђен бодљикавом жицом и служио је искључиво као привремено мјесто прије ликвидације. Према описима преживјелих и истраживача, заточеници су везивани жицом у парове, па у колони од 50–100 парова одвођени до јама, гдје су први у реду убијани маљем или ножем и сурвавани у понор, након чега су остали парови били повучени њиховом тежином у понор.

Мирић оцјенује да је ријеч о „најљептијем, најбржем и најлакшем начину масовног убијања“, јер није трошена муниција, нити су копане масовне гробнице.

За само 132 дана постојања комплекса Јадовно–Госпић–Паг, према наведеним подацима, страдало је више од 40.000 људи,

» Предсједник Удружења *Јадовно 1941*, Београд Момчило Мирић

од чега највише Срба (38.000), али и Јевреја и антифашиста. Италијанске снаге, које су касније преузеле то подручје логора на Пагу, затекле су плитко закопане лешеве и сачиниле санитарне извјештаје о ексхумацијама и спаљивању тијела.

— Послијератна Југославија дуго је потискивала причу о Јадовну. Шира јавност о размјерама злочина детаљније је сазнала тек после објављивања студије историчара Ђуре Затезала 2007. године. Прецизно смо до сада лоцирали укупно 11 стратишта, први Часни крст смо поставили 24. јуна 2012. у Чачић Доцу на самом логору Јадовно на Велебиту. Удружење је до данас поставило 10 часних крстова на тим стратиштима.

ЗАШТО НАШОЈ ДЈЕЦИ ТРЕБА „ШКОЛСКИ ЧАС СЈЕЊАЊА“?

Последњи Часни крст који је Удружење поставило се налази на једној од највећих појединачних гробница српског народа на територији НДХ у Земуну.

— Српском народу је жртва идентитетско питање. Да би генерације које долазе сазнале и усвојиле свој идентитет, неопходно је да се организовано учи о овој теми у основним и средњим школама, на разним културним и другим скуповима, предавањима и трибинама. Рачунамо на подршку иницијативи Удружења за увођење „школског часа“ са темом страдања Срба и Земунца у Прихватном логору Земун. У том духу предлажемо укључивање Општине Земун у обиљежавање Дана сјећања на жртве Логора Земун у организацију, ангажовање расположивих ресурса. Циљ нам је да ширимо истину о страдању Срба у Независној Држави Хрватској.

КАКО ЈЕ ИВО ЛОЛА РИБАР СЛАВИО „ХРВАТСКИ ЗЕМУН“

Историчар Никола Милованчев каже да се у његовој породици о Логору Земун није причало.

— Прва сазнања о том логору добио сам од моје тетке Вукосаве — Вукице, удате Редер, и то на моје запиткивање 1973. године. Причала ми је о запрежним колима пуним лешева, која су ноћу клопарала кроз улице у глуво доба, а које су сакривене очи Земунца гледале кроз супштене ролетне. И о усиљеној крви која је сљедећег дана била видљива на улицама.

Њемачка војска је ушла у град 12. априла 1941. на задовољство већег дијела земунских Нијемаца, којих је било око 30%. Нова ситуација настала је после проглашења и стварања НДХ, 10. априла 1941. и изазвала је страх код Срба који су чинили нешто више од 50% становништва, Хитлеровом одлуком из октобра 1941. да се Земун и цијели источни Срем предају у власт НДХ.

— Срби и Јевреји су били већ дискриминисани од априла мјесеца доношењем расног законодавства НДХ. Ситуација је била тежа јер је и дио врха КП Југославије поздравно укључење Земунца у НДХ. Иво Лола Рибар је писао Титу, Земун је коначно у Хрватској, донде се путује лако, а изгледа да београдска полиција углавном није више надлежна тамо.

КРУНСКИ ДОКАЗ ОЗНИН АРХИВ

Земунска анкетна комисија приступила је 6. децембра 1944, ископавању на Српском православном гробљу у Земуну, том приликом су отворене 53 гробнице, са укупним жртвама Логора сајмиште. У тада сачињеном комисијском записнику наводи се: „Установљује се овом приликом да је у свим отвореним гробницама, сахрањено 6.500 лешева“.

Земунска анкетна комисија је свој рад наставила 30. децембра 1944. у селу Бежанија и тада је састављен записник, утврђено је да се ту налази 70 гробница, испитивањем мјештана и новим откопавањем, установили су да је на овом мјесту сахрањено 3.600 лешева.

» Присутни су добили публикацију *Логор Земун 8. 12. 1941 – 10. 5. 1942 – 20. 7. 1944*, аутора Момчила Мирића, коју је издало Удружење грађана *Јадовно 1941* уз подршку Градске општине Земун, као и фототипско издање специјалног броја *Борбе из фебруара 1988. Редни број смрти – именованословник 11.219 козарачке дјеце чије су животе угасили Хитлерови војници и Павлићеве усташе*.

» Никола Милованчев

Само на ова два мјеста Комисија је пронашла преко 10.000 жртава.

— Сахрањивања на Земунском гробљу за која је био задужен Никола Пољански, болничар Градске болнице, вршена су ноћу, али нису била тајна за становнике града. Никола Пољански је водио биљежницу са именима сахрањених, и годинама сам трагао за њом, јер сам знао да је пронађена код њега и одузета приликом хапшења 1944. Обрадовао сам се када сам прије неколико мјесеци сазнао да је биљежница о укупова Николе Пољанског сачувана, захваљујући свјесном раду Земунца, члана Анкетне комисије за утврђивање злочина у Логору Земун. Они су успјели да им ОЗНА за Војводину 11. априла 1945. уступи тај доказ, до којег су чланови Озне дошли приликом хапшења Пољанског.

Биљежница Пољанског, званог Гушави, нуди значајне податке о динамици сахрана логорских жртава у Земуну, као и о њиховој националној припадности.

— У Архиву Војводине сачувани су оригинални листови писани руком Пољанског, али и препис писаћом машином који су вјероватно писали органи Озне Војводине. Пољански је записао 5.989 жртава са датумима, од 16. јуна 1942, па до јула 1943. Тада је он очито престао са тим, а жртве су сахрањиване другдје. Прво је забиљежено име Милана Бараћа из Маљевца код Цетинграда који још није имао 18 година.

Откриће и очување биљежнице Николе Пољанског представља један од најзначајнијих архивских трагова о страдању заточеника логора Земун. Иза готово шест хиљада уписаних имена стоје људске судбине, породице и завичаји, а сама чињеница да је овај документ преживио рат, послјератне архивске сеобе и деценије заборава, да је му непроцјениву историјску вриједност. Управо зато је једна од централних порука скупа била да култура сјећања не може почивати на бројевима, већ на именима и истини о људима чији су животи прекинути у вихору рата.

У духу такве поруке, комеморативни програм употпунили су Академски хор *Колџијум музикум*, народни гуслар Дарко Леичић и пјесникиња Ђурђица Драгаш Вуковљак, чији су наступи дали посебну духовну и умјетничку димензију сабрању.

ДРАГАНА БОКУН

ПРЕДСТАВЉЕНА МОНУМЕНТАЛНА МОНОГРАФИЈА ИГОРА МРКАЉА О ГЕНОЦИДУ У ГЛИНИ

Симболички, управо на годишњицу првог масовног усташког злочина из маја 1941. године, у Српском културном центру Јосиф Руђанин у Глини одржана је изузетно посјећена промоција књиге историчара Игора Мркаља *Усташки терор и геноцид – примјер Глине и глиноског котара 1941–1942. године*. Ријеч је о научној монографији, објављеној у суиздаваштву Српског народног вијећа (СНВ) и Профила, у којој аутор кроз дубинску анализу засновану на обиљу нове и досад неистражене архивске грађе доноси детаљну реконструкцију трагедије која је трајно измијенила националну и социјалну структуру овог краја.

Према ријечима историчара проф. др Ива Голдштајна, уредника монографије и ментора Мркаљевог доктората из којег је ова књига и настала, ријеч је о дјелу које представља коначну научну ријеч о терору и геноциду, не само на подручју Глине већ и у цијелој НДХ.

– Када човек прочита ову књигу, схватиће да се базична теза на којој се она темељи напросто не може порицати. Аутор је користио богату документацију из бројних архива, укључујући чак и изјаве глиноског жупника Франца Жужека, самог надбискупа Алојзија Степница, као и припадника усташког покрета.

Голдштајн је подвукао да Мркаљ научно доказује како су мајски покољ у Прекопи и јулско-августовски масакр у глиноској православној цркви били дијелови јединствене, завршне фазе планског уништења српског народа.

Водитељ Архива Срба у Хрватској Милан Радановић истакао је да се дјела овакве научне тежине не појављују често, те да се Мркаљева студија издваја као најзаокруженија и најрелевантнија у комплетној постјугословенској историографији.

– Посебно ми је драго што је ову књигу написао Глињанин, човек који и даље живи у овоме граду и који ће до краја живота носити племенито бреме свога рада. Овдје је посао врсног истраживача прешао у посао врсног интерпретатора који је успио процијенити суштину свих доступних извора везаних уз ове трагичне догађаје.

Кроз дугогодишњи истраживачки рад аутор Игор Мркаљ успио је да реконструише појединачне судбине бројних убијених Глињана, међу којима је и судбина Илије Леутића. Он је био локални пекар и прва жртва мајског покоља 1941. године, а у његовој некадашњој породичној кући данас је смјештен Српски културни центар у коме је књига промовисана. Тиме је ова монографија, како наводи аутор, на својеврстан начин „дошла на само мјесто злочина“.

– Књига представља сигуран и незаобилазан темељ за супротстављање свим манипулацијама, мистификацијама и негацијама масовних усташких злочина, као и општем злочиначком карактеру усташке државе, њених стварних циљева и начина функционисања. Без теорије нема ни историје.

Политолог Илија Ранић упозорио је на важност микроисторијског приступа у времену свеprisутног историјског ревизионизма који се користи полуистинама како би изједначио усташки покрет и партизане. Ранић је скренуо пажњу на недавни закључак хрватске Владе о покретању пројекта *Жртве ратова и државног/политичког насиља у хрватској историји 20. вијека*, у којем се наводи да је НДХ била одговорна за насиље над „неистомишљеницима“, а да су број жртава и околности страдања још увијек „контроверзна тема“.

– Скрећем пажњу на ова два изразито спорна појма – ‘неистомишљеници’ и ‘контроверзна тема’. То није ништа друго него отворено релативизовање геноцида. Срби у Глини нису убијени зато што су били политички неистомишљеници, већ зато што су били Срби, Јевреји и Роми. У таквом ревизионистичком контексту, поставља се логично питање: можемо ли уопште очекивати да ће тај државни пројекат дати икакве вјеродостојне резултате и хоће ли у њему бити мјеста за озбиљне научнике попут Игора Мркаља? Одговор, нажалост, већ унапријед знамо.

ПОРТАЛ НОВОСТИ

УПАЉЕНЕ СВИЈЕТЕ ЗА ВИШЕ ОД 2.000 НЕВИНО ПОСТРАДАЛИХ СРПСКИХ СТРАДАЛНИКА

У Глини обиљежена 85. годишњица покоља

Навршило се 85 година од једног од најстрашнијих злочина почињених над српским народом у току Другог свјетског рата – усташког покоља у Глини, када су снаге Независне Државе Хрватске у мају и августу 1941. године на најсвирепији начин убиле више од 2.000 Срба са Баније и Кордуна.

Тим поводом је код Спомен-костурнице на Православном гробљу у Глини служен парастос и одата пошта невино пострадалим жртвама. Помен, који је организовало Вијеће српске националне мањине града Глине са циљем да се сачува успомена на ово страстиште, окупио је стотинак Срба, представнике институција, српских организација из региона и потомке страдалих, а службу је предводио парох глиноски Горан Каламанда.

ПРВИ „ОЧИШЋЕНИ“ ГРАД НДХ

Потресне историјске чињенице свједоче да је Глина постала први град у злогласној НДХ у којем су, свега мјесец дана од њеног проглашења, побијени готово сви одрасли српски мушкарци и дјечаци.

Идеолошка матрица затирања започела је 11. маја 1941. године, када је на састанку усташких функционера у Глини, након дужег вијећања, постигнут договор да се сви локални Срби ликвидирају. Већ у ноћи између 11. и 12. маја, усташе су отпочеле масовна хапшења Срба старости од 16 до 65 година. Приликом хапшења, породицама је лицемерно говорећи да мушкарце воде на обично саслушање након којег ће бити пуштени кућама, како би се спријечио било какав отпор. О добро осмишљеном злочиначком подухвату говори и податак да је Глина те ноћи била потпуно без уличног освјетљења.

Ухапшени цивили су одведени у затвор гдје су свирепо мучени. У ноћи између 12. и 13. маја, везани два по два, с рукама на леђима, камионима су превезени на страстиште у оближње село Прекопа. Поред унапријед ископане јаме, усташе су извршиле геноцид над више од 450 Срба – убијено је преко 400 Глињана и око 50 Срба из околних села који су се тог дана затекли у граду. Са овог страстишта успио је да се спаси са-

мо познати фудбалер глиноског спортског клуба Никола Самарџија, скоком у ријеку Глину.

Након овог првог покоља српске интелигенције и грађана, услиједио је други талас геноцида крајем јула и почетком августа 1941. године. Од 29. јула до 3. августа, усташе су у глиноској православној цркви и згради суда звјерски убиле још око 1.600 Срба из тадашњег котара Вргинмот са Кордуна. Жртве су побациле у јаме око Глине, одакле су њихови посмртни остаци пренесени у заједничку спомен-костурницу тек 1951. године. Српске куће, станови и радње тада су систематски опљачкани, а преживјеле супруге и дјеца насилно су протјерани у окупирану Србију или присиљено преведени на католичку вјеру како би спасили живу главу.

ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПОДРШКА

Директор Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону при Министарству спољних послова Србије Владимир Кокановић поручио је да српске жртве не смију бити заборављене и да њихово страдање заслужује трајно институционално поштовање.

– Не желимо поделе нити да се овакви злочини догоде било ком народу. Наша је обавеза да, и као појединци и кроз институције, пружамо подршку српском народу у региону, посебно у крајевима гдје живи у тешким условима и у малом броју. Морамо помоћи миран и нормалан живот за све.

Предсједник Одбора за помоћ Србима на Косову и Метохији Милорад Арлов, који се обратио као близак потомак са четири убијена претка на овом страстишту, подсјетио је на монструозност идеологије НДХ која је наложила да се трећина Срба убије, трећина протјера, а трећина асимилира.

– Наши преци, тада неписмени и неинформисани, нису могли вјеровати да то човек може урадити човеку. Да су знали, сигурно не би мирно и без опирања дошли да буду звјерски убијени. Обавезни смо пред својим поријеклом, прецима и Богом да никад не заборавимо њихову муку, патњу и жртву само зато што су били Срби. Не може-

мо да кривимо данашње генерације за то, али можемо да тражимо поштовање. Ми Срби и након тих злочина желимо да живимо са свима у миру и никоме не желимо освету. То нас учи наша света Српска православна црква.

Арлов је уједно захвалио Влади Републике Српске што је уважила иницијативу локалног Вијећа и његову личну, те 2021. године у потпуности финансирала обнову ове спомен-костурнице.

САМОКРИТИКА УДРУЖЕЊА

Овогодишњи помен донио је и важан глас унутрашње одговорности и самокритике унутар самих завичајних удружења у Србији. Предсједник Завичајног удружења Банијаца из Београда Мирослав Ковјанић, који је са делегацијом положио вијенац, отворено је скренуо пажњу на пропусте у раду крајишких организација.

– Ми, удружења Баније, требали би много више да радимо на повезивању, као и на помоћи нашем народу на Банији, а не само да се сликамо по Србији и качимо слике и текстове гдје и како смо се проводили. Наш српски народ јако тешко живи на Банији. Није њима толико потребна наша финансијска помоћ колико лијепа, топла ријеч и разговор са тим људима.

Предсједник Удружења Кордунаша потомака и пријатеља Кордуна Петар Шаула подсјетио је да глиноски покољ није изолован трагични инцидент, већ дио шире мапе страдања коју Срби морају памтити.

– Обавеза свих нас, а посебно потомака наших, јесте да гајимо и његујемо културу сјећања на све невино страдале српске жртве у даљој и ближој прошлости Кордуна. Српски народ је кроз његовање традиција помена на историјска догађања – а ту су и Мехино стање, Ивановић Јарак, Садиловац, Вељун, црква у Коларићу и други – окренут очувању мира, достојанства, заједничког суживота и разумијевања међу људима. Наша сјећања, уз очување идентитета, нису разлог да било ко мрзи, већ да се никада никоме не понови оно што смо ми проживјели.

Поред званичника из Београда и Бањалуке, комеморацији у Глини присуствовали су и вијенце положили представници Амбаскаде Републике Србије у Загребу, градоначелник Глине Иван Јанковић, као и замјеник градоначелника из реда српског народа Бранка Митић Бакишић. У име београдских завичајних организација, поред Мирослава Ковјанића и Петра Шауле, пошту су одали и секретар Удружења Банијаца Мира Ђосић-Јоз, те потпредсједник Мирко Драгишић, заједно са преживјелим потомцима који су на костурници упалили свијеће за покој душа својих страдалих предака.

ДРАГАНА БОКУН

БОРБА ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРИЗНАЊЕ ГЕНОЦИДА

Поводом ове болне годишњице, огласио се и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, указавши на неопходност одлучније државне политике по питању заштите истине о страдању Срба у НДХ. Линта је упозорио да Хрватска и даље одбија да се суочи са својом геноцидном прошлошћу, односно одбија да призна да је у НДХ почињен геноцид над српским народом и да тражи опроштај од жртава и њихових потомака. Савез Срба из региона стога апелује на државне институције да пређу са протоколарног сјећања на конкретне кораке: Србија треба да усвоји Резолуцију о геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ, оснује централни Меморијални центар посвећен овим жртвама, те са те позиције покрене дуготрајну међународну дипломатску борбу за званично признање геноцида над Србима у НДХ на глобалном нивоу.

ПРЕДСТАВЉЕНА НОВА ДОНОРСКА КАРТИЦА И ИЗМЈЕНЕ ЗАКОНА

Корак ближе ефикаснијем систему трансплантације у Србији

Поводом Националног дана донора, у Скупштини Србије представљена је нова донорска картица, чиме је означена нова фаза у развоју националног трансплантационог програма. Циљ је да се грађанима омогући једноставније уписивање у Регистар давалаца, како би се помогло људима којима је трансплантација органа једина преостала медицинска опција.

Увођење нове картице долази након што је Влада Србије усвојила измјене и допуне Закона о пресађивању људских органа, којима су прецизно уређена сва питања која су раније изазивала недоумице у јавности.

ПРАВНА СИГУРНОСТ И СМАЊЕЊЕ ЛИСТА ЧЕКАЊА

Државна секретарка у Министарству здравља, др Ивана Сташевић Карличић, изјавила је да нова законска рјешења доносе транспарентност и већу сигурност за грађане, али и јаснији оквир за поступање љекара.

– Закон предвиђа могућност да се свако за живота изјасни да ли жели или не жели да након смрти дарује своје органе. У складу са том одлуком, грађани се уписују у Регистар давалаца, односно Регистар лица која се противе даривању. То је кључно за изградњу повјерења јавности. На добром смо путу, јер је током 2025. и 2026. године број људи на листи чекања смањен са 1.700 на 1.228, навела је Сташевић Карличић.

Подаци Управе за биомедицину показују да је за првих пет мјесеци ове године обављена 71 трансплантација, захваљујући племенитости 17 донора. Када је кампања покренута 2016. године, тај број је износио тек 36 трансплантација за цијелу годину.

БОРБА ЗА ЖИВОТ КРОЗ ЛИЧНУ ПРИЧУ

Колико је ова заједничка борба важна, посвједочила је 36-годишња Жељка Бојић, чланица Удружења *Заједно за нови животи*, која већ четири године чека на

ФОТО: МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

трансплантацију јетре. Она је током периода чекања успјела да постане мајка деветомјесечног Јакова.

– Мој син не зна шта значи трансплантација и донирање органа, али зна шта значи кад је мама ту. Измјене закона не могу никога натјерати на хуманост, али омогућавају да ниједна сјенка

сумње не утиче на тај чин. Сада се потпуно поштује право сваког појединца да се изјасни, и зато апелујем на људе да размисле о потписивању картице, јер то неке буквално продужава живот – рекла је Бојићева.

Нови систем је резултат десетогодишње кампање *Најважнији живот у животи*, коју заједно спроводе

Министарство здравља, Хемофарм група, Хемофарм фондација и удружења пацијената.

ПАРТНЕРСТВО ЗА ДРУШТВЕНЕ ПРОМЈЕНЕ

Генерални директор Хемофарм групе, др Роналд Зелигер, истакао је да велике друштвене промјене захтијевају истрајност и партнерство државе, здравства и заједнице.

– Пристанак на донацију органа је чин хуманости, али и чин одговорности према себи, јер су медицинске шансе да нам орган затреба далеко веће од оних да га донирамо. Као неко ко је донорску картицу већ потписао у Њемачкој, вјерујем да овај нови систем води Србију у правом смјеру – навео је Зелигер.

Министарство здравља поручује да наставља са унапређењем трансплантационог програма, развојем болничке мреже и едукацијом грађана, са циљем да Србија постане чланица организације Еуротрансплант. **(6. 6. 2026.)**

КАРАВАН ЗДРАВЉА У РАЖЊУ

Превентивни прегледи као бедем против болести срца

У општини гдје више од 40 одсто становника има проблема са високим притиском, Министарство здравља организује бесплатне кардиолошке прегледе у локалном дому здравља.

Национална кампања Министарства здравља под називом *Караван здравља* стигла је у Ражањ, гдје је одржана велика едукативна трибина потпуно посвећена превенцији кардиоваскуларних обољења. Одмах након разговора са стручњацима, за све заинтересоване мјештане организовани су бесплатни превентивни прегледи у локалном Дому здравља.

Ова акција долази у кључном тренутку за Ражањ, што потврђују и забрињавајући локални медицински подаци. Према ријечима др Мирјане Недић, интернисткиње Дома здравља Ражањ, више од 2.800 становника ове општине има дијагностиковану артеријску хипертензију. То значи да се више од 40 одсто укупног становништва бори са високим крвним притиском, што је јасан сигнал да су редовне контроле и рана дијагностика буквално питање живота и смрти. Управо зато овакве акције омогућавају да се фактори ризика препознају на вријеме и да се спријече тешке последице.

Да су кардиоваскуларне болести и даље водећи узрок обољевања и смртности у земљи,

потврдио је и помоћник министра здравља проф. др Небојша Тасић. Он је нагласио да се највећи број ризика може држати под контролом ако се људи редовно одазивају прегледима. Стратешки циљ Министарства здравља јесте да превентивну заштиту приближи сваком човјеку на кућном прагу, без обзира на то да ли живи у великом граду или малој средини, јер превенција није само медицинска мјера, већ директно улагање у дуговјечност становништва.

Током прегледа у Дому здравља, грађани су без упута и чекања могли да провјере крвни притисак и ниво шећера у крви, ураде процјену кардиоваскуларног ризика и добију директне савјете од љекара. Докторка Снежана Плавшић из Института за јавно здравље Србије *Др Милан Јовановић Бајшковић* подсетила је мјештане да су промјена исхране, редовно кретање, одржавање нормалне тежине и остављање цигарета први и најважнији кораци у очувању здравља срца.

Караван здравља је до сада обишао више од половине градова и општина широм Србије. Из Министарства здравља најављују да се ова теренска акција наставља пуним капацитетом, како би се помогло обољелима, али и едуковали они који на вријеме могу спасити своје здравље. **(19. 6. 2026.)**

Нова група медицинских стручњака из дијаспоре изабрала повратак у Србију

● Кроз програм Министарства здравља у земљу се до сада вратило близу 350 љекара и медицинских радника. Нова појачања стижу из водећих здравствених центара Америке, Европе и Блиског истока.

Програм повратка здравствених радника из иностранства, који Министарство здравља Србије спроводи преко Канцеларије за сарадњу са дијаспором, биљежи нове резултате. Још једна група од 13 медицинских стручњака одлучила је да заврши свој ангажман у иностранству и професионалну каријеру настави у домовини. Ови љекари, специјалисти и медицински техничари долазе из неких од најразвијенијих здравствених система свијета, укључујући Сједињене Америчке Државе, Велику Британију, Њемачку, Аустрију, Саудијску Арабију и Уједињене Арапске Емирате.

Оно што овој иницијативи даје посебну вриједност јесте чињеница да повратници не долазе само у престојничке клинике, већ значајно појачавају здравствене центре, институте и домове здравља широм земље. Тако у Клинички центар Крагујевац из Њемачке стиже љекарски пар, анестезиолог др Јулија Марјановић и неуролог др Милош Јаковљевић, док ће Дом здравља у овом граду појачати Христина Најдевска.

Слично је и у Војводини, гдје Институт за кардиоваскуларне болести у Сремској Каменици добија стручњаке из Њемачке и Аустрије, доктора лабораторијске медицине Игора Спасића и медицинског техничара Игора Степанчевића. Велики допринос развоју локалног здравства даће и специјалиста ортопедије др Миодраг Миленковић који доноси вишегодишње искуство из Емирата право у Здравствени центар Аранђеловац, као и кардиохирург др Марко Шамановић који након Саудијске Арабије рад наставља у КБЦ Земун.

Повратак наших људи доноси и иновације у специфичним медицинским гранама. Из Велике Британије у Институт *Нишка Бања* долази др Никола Колунџић који ће радити на развоју преклиничких

система и матичних ћелија, док се логопед Данијела Новичић након година проведених у Лос Анђелесу враћа у београдски Завод за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију. Истовремено, искусне медицинске сестре појачаће болнице и домове здравља у Ваљеву, Пожаревцу, Сремској Митровици и Бујановцу, долазећи са клиника из Аустрије, Њемачке и Блиског истока.

Министар здравља др Златибор Лончар састао се са новом групом повратника и поручио да је преносење знања стеченог у најразвијенијим глобалним центрима најбољи подстицај за даљи развој домаћег здравства. Он је истакао да је изузетно важно што ови стручњаци своја знања и вјештине стављају у службу домаћег здравственог система, што је у директном интересу пацијената, али и доказ да државна улагања у инфраструктуру и опрему дају резултате упоредиве са европским стандардима.

Од почетка ове акције, у Србију се вратило близу 350 здравствених радника свих профила. У Министарству здравља наглашавају да овај растући тренд јасно показује како земља данас може да понуди професионалне услове и сигурност због којих наши људи више немају потребу да граде каријере далеко од својих породица и домовине. **(13. 6. 2026.)**

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ МИНИСТАРСТВА ЗДРАВЉА

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додјелио средства

ПЕТ ВИЕКОВА ПОСЛИЈЕ РОЂЕЊА СВЕТОГ ВАСИЛИЈА

Света Ана прослављена у Мркоњићима

У манастиру Мркоњићи свечано је прослављен први литургијски спомен Свете и Блажене Ане, мајке Светог Василија Острошког, као и годишњица њеног уношења у Диптихе светих. Свету архијерејску литургију предводио је митрополит црногорско-приморски Јоаникије, а заслуживали су му владика захумско-херцеговачки Димитрије, митрополит Методије, владика Максим, као и епископи Иринеј и Пајсије.

ПРОРОЧАНСТВО ВЛАДИКЕ АТАНАСИЈА

У бесједи након литургије, митрополит захумско-херцеговачки и приморски Димитрије говорио је о великом значају овог дана за Херцеговину и за родно мјесто чудотворца Светог Василија. Он је подсјетио да је прије деведесет година указано на гробно мјесто Свете Ане, а да су прије три деценије у Мркоњиће донесене мошти Светог Василија Острошког, заслугом блаженопочивших игумана Лазара, митрополита Амфилохија и владике Атанасија Јевтића. Ми-

» Међу гостима у Мркоњићима били су Маја Гојковић и Милорад Додик

трополит Димитрије се осврнуо и на ријечи владике Атанасија, који је још тада пророчки говорио да ће мајка Светог Василија бити прибројана лику светих, баш као што су то биле мајке највећих светитеља хришћанске васељене. Пророчанство се испунило када су, по благослову владике Атанасија, прије три године пронађене и откривене њене свете мошти.

ЗАХВАЛНОСТ СРБИЈИ

Митрополит Димитрије је изразио велику захвалност држави Србији и Влади Србије на значајним улагањима у Духовни центар у Мркоњићима, истичући да је обнова овог комплекса препозната као важан духовни и културни подухват за цијели српски народ. Посебну благодарност упутио је сестринству манастира и игума-

нији Павли, које с љубављу и молитвом свакодневно брину о овој великој светињи.

Епископ западноамерички Максим у свом обраћању говорио је о Светој Ани као личности чија је вјера била дубоко укоријењена у молитви и тихом, истрајном духовном животу. Он је нагласио да је тајна светости често скривена у обичном и непримјетном животу, што се на највишењем начину види управо у личности Свете и Блажене Ане.

На крају литургије, митрополит Јоаникије подсјетио је на прелијепо народно предање из Херцеговине, записано још у деветнаестом вијеку. Према том предању, Свети Сава је, путујући овим крајем, благословио дјевојку која му је донијела воду и прорекао да ће родити дијете које ће бити знаменито и свето у цијелом српском народу. Владика Јоаникије је поручио да је народ у херцеговачком кршу одавно у тој причи препознао светост мајке Светог Василија, која је сада дочекала и своју званичну потврду.

Свечаности у Мркоњићима присуствовао је изузетно велики број вјерника пристиглих из свих српских земаља, као и највиши представници политичког, јавног и културног живота Требиња, Херцеговине, Републике Српске и Србије. Међу присутним званичницима били су Маја Гојковић, Милорад Додик, Лука Петровић, градоначелник Требиња Мирко Ђурић са сарадницима, те бројни други гости који су дошли да подијеле празничну радост херцеговачког народа.

Часне мошти Свете и Блажене Ане данас почивају у кивоту манастирске цркве у Мркоњићима, гдје свакодневно долазе ходочасници из свих крајева тражећи утјеху, мир и заступништво пред Господом.

PSK

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додјелио средства

» Након три деценије кренула литија

ФОТО: ФБ / МИТАР Л. БУРИЦА

Слава Светог Василија на Мишљену

У дрвној Цркви Светог Василија Острошког и Тврдошког у селу Мишљен код Љубиња, свечано је прослављен празник посвећен једном од најпоштованијих светитеља православља.

Посебан печат празничној радости дали су чланови КУД-а Љубиње, који су у предвечерје празника испред мишљенског храма приредили богат програм. Предвођени неуморном Десом Радић, млади чувари баштине, заједно са пјевачком групом и рецитаторима, оживјели су дух херцеговачке традиције подно зидина древног храма.

На сам дан празника, Свету литургију, која се на овом светом мјесту вијековима не прекида, служили су свештеници Ратко Зубац и Богдан Сантрач.

Овај дан остаће упамћен и по историјском тренутку – након више од три деценије, око храма је поново кренула свечана литија. Молитвени ход симболично је означио духовну обнову и нераскидиву везу народа са Светим Василијем.

Мишљенска црква представља један од најзначајнијих духовних стубова Херцеговине. Иако тачна година изградње није позната, претпоставља се да храм потиче још из доба Немањића. Народно предање каже

да је управо на овом мјесту, у тадашњем храму, Свети Василије Острошки одслужио своју прву литургију, док историјски извори биљеже да је око 1660. године овдје служио јеромонах Василије.

Свој садашњи изглед црква је добила 1900. године. Озидана каменом и прекривена каменом плочом, окружена је старим гробљем и некрополом са 43 стећка, свједочећи о дугом континуитету живота и вјере на овим просторима.

О самој цркви и организацији живота на овом светом мјесту највише брине домаћин Душко Ђордан. Као оснивач и председник Удружења *Стизама светитеља*, он представља покретачку снагу обнове Мишљена. Домаћински и предано, он руководи напорима да се овај вјековни духовни центар очува и унаприједи за будуће генерације.

Међу драгим гостима ове године био је и Александар Јањић из Ваљева, који је своју љубав према родном крају исказао као аутор пјесме *Љубим камен земље моје*. Прослави је присуствовао и начелник општине Љубиње Стево Драпић са својим сарадницима, пружајући безрезервну подршку мјештанима у очувању ове вриједне светиње.

Т. ЂОРОВИЋ

Светосавски Хум чува своје име

У празник Светог Василија Острошког у Благају код Мостара свечано је прослављена слава храма који већ вијековима стоји као духовни стожер српског народа у долини Неретве. Празничну Литургију служио је јереј Душко Којић, а у овом свечаном чину заслуживали су му протојереј Небојша Радић, јереји Милан Стањевић, Игор Мاستиловић, Срђан Милошевић и Александар Грчић, уз заслужење ђакона Милоша Јањића.

Након молитвеног дијела, отац Душко Којић се обратио вјерном народу бесједом у којој је нагласио да су управо слога и заједништво највећи благослови на којима почива очување ове светиње. Он је упутио ријечи захвалности свим добротворима и трудбеницима који својим прилозима и радом несебично помажу да храм засија старим сјајем, свједочећи о побједи обнове над разарањем.

Историја овог светог мјеста дубоко је utkана у саме темеље српске државности и духовности. Благај је, као град старији и од самог Мостара, деценијама био сједиште хумских кнезова. Управо је из ових крајева млади Растко Немањић крајем 12. вијека отишао на Свету Гору, док је његов стриц Мирослав, брат славног Стефана Немање, наставио да управља Хумском земљом. Ниједи свједок тог доба је знаменита Благајска плоча из 1194. године, на којој је жупан Мирослав оставио запис о подизању Цркве Светих Козме и Дамјана.

Светосавски дух овог краја додатно је утврдио господар Хума, Стефан Вукчић Косача, који се на гробу Светог Саве крунисао и назвао „Херцегом од Светог Саве“, управљајући земљом из свог утврђења изнад Благаја. Иако су каснији вијекови турске власти потиснули хришћански народ у брда, жеља за црквом и школом никада није утагла.

Већ 1880. године Срби отварају своју прву школу у кући Васе Скочајића, а заслугом јеромонаха Хрисифора Милутиновића из

манастира Житомислић, почела је градња данашњег храма којег је 1893. године освештао митрополит Серафим Перовић. Уз цркву су тада никли Парохијски дом и Светосавски дом, који је био средиште културног живота све док га комунистички режим 1959. године није одузео народу и претворио у Дом културе.

Тешка искушења задесила су благајску парохију на самом почетку рата 1992. године. Тада је Храм Светог Василија Острошког директно гранатиран и запаљен, а у пожару је неповратно страдала вриједна збирка икона и цјелокупни црквени инвентар. Исте судбине био је и Парохијски дом, док је српски народ из Благаја, Ходбине, Ортијеша и околних села протјеран са својих огњишта. Породице попут Скочајића, Пикића, Гњатића, Марића, Кајга и многих других, вијековима су чувале своје име на овом камену, а њихова историја страдања постала је дио колективног памћења Херцеговине.

Организовани повратак народа почео је 1998. године, а са њим и мукоотрпна обнова црквеног живота коју су водили свештеници Велибор Џомић, Радивоје Круљ, Немања Дражић и архимандрит Данило Павловић. Веома важан корак учињен је 2008. године када је Храм Светог Василија Острошког званично проглашен Националним спомеником, што је убрзало даље радове. Већ 2010. године успјешно је завршена и комплетна обнова Парохијског дома, чиме су створени услови за потпуни препород овог великог духовног центра који данас поносно враћа наду и живот на вијековна српска огњишта.

УДРУЖЕЊЕ ОД ТРОМЕЂЕ ДО МОРА ПРОСЛАВИЛО СВЕТОГ ВАСИЛИЈА У НОВИМ БАНОВЦИМА

Крајишници прославили Светог Василија у Новим Бановцима

Завичајно удружење *Од Тромеђе до мора*, са сједиштем у Старој Пазови, свечано је обиљежило своју крсну славу, Светог Василија Острошког, у домаћој атмосфери Ловачког дома у Новим Бановцима. Ово је друга година заредом како чланови удружења, које окупља Србе прогнане из Далмације и Републике Српске Крајине, прослављају свог небеског заштитника у молитвеном и братском сабрању.

Славски дан почео је светом литургијом и ломљењем славског колача у Храму Светог Василија Острошког, након чега су се чланови и гости окупили на заједничком ручку који је благословио отац Кристо Алексић. Свечани тон ручку дао је познати чувар српске баштине и здравичар Драгиша Симић, чије су ријечи дирнуле све присутне.

КУЛТУРА СЈЕЊАЊА И ЗАВИЧАЈНИ ДУХ

Иако је основано прије свега годину и по дана од стране тринаест ентузијаста, удружење данас већ броји тридесет активних чланова. Самим својим

именом оно симболизује историјски простор између Босне, Лике и сјеверне Далмације, све до Јадранске обале, одакле потичу његови чланови.

Један од оснивача, Шпиро Лазиница, наглашава да је главни путоказ у раду организације јасно дефинисан.

— Наш примарни циљ јесте крчење пута и његовање културе сјењања на нашу православу светосавску вјеру, српски језик и ћирилично писмо. Чувамо традицију, обичаје и

историју славних предака, али и живу успомену на наше завичајне храмове и манастире попут Крупе, Крке, Драговића и Оћестова — поручује Лазиница.

УСПЈЕСИ ПЈЕВАЧКЕ ГРУПЕ И ВАСКРС „ОЈКАЧЕ“

Посебан понос удружења је његова мушко-женска пјевачка група. Током протеклих осамнаест мјесеци, ова група је остварила чак двадесет јавних наступа широм Србије — од Суботице на сјеверу, па све до Ивањице. Њихова мисија је чиста промоција изворног народног пјевања, специфичних „грокталици“ и крајишких „ојкача“, уз обавезно ношење традиционалне народне ношње.

Захваљујући разумијевању и подршци Општине Стара Пазова, али и бројних донатора, удружење је успјело да обезбиди прелијепе, једнообразне народне ношње за све чланове групе, чиме је брзо испуњен један од главних циљева зацртаних приликом оснивања.

ЗАЈЕДНИШТВО И ПОГЛЕД У БУДУЊНОСТ

Поред домаћина и њихове пјевачке групе, у богатом кул-

турно-умјетничком програму смјенивали су се чувари крајишког мелоса са свих страна.

Завичајни мотиви подигли су салу на ноге, а наступ су забиљежили брачни пар Душан и Душанка Љубичић, затим Пјевачка група КУД-а *Пејровића тора* — *Кордун* из Београда, те Културна заједница Срба *Шамарица*. Свој допринос дали су и пјевачка група *Славуј* из Севојна, састав *Ђиро Личка Калдрма* — *Дрвар* из Земунa, *Кордун изворна група* из Инђије (ЗД *Ђорђе Војновић*), као и глумац Милан Малбаша. Кроз комплетан програм присутне је професионално водила чланица удружења Весна Арчаба.

Домаћин славе и председник Удружења Љубо Драганић захвалио се свим гостима и пријатељима што су својим доласком увеличали овај велики дан, најављујући нове кораке.

— Поред очувања пресме и ношње, удружење већ планира даљи рад на прикупљању етнографског културног блага и штампању писаних докумената о обичајима нашег народа из завичаја. То је дуг према прецима, како би се богата историја сачувала од заборавља за будуће генерације. **ДРАГАНА БОКУН**

IN MEMORIAM: ДУШКО ДУКИЋ (1956–2026)

Одлазак наставника, завичајца и стуба породице

Изненадна вијест о смрти Душка Дукића дубоко је потресла Нове Бановце и све завичајце којима је Душко био ослонац и пријатељ и који су се у великом броју окупили да га испрате 16. маја 2026. на гробљу у Новим Бановцима. Душков одлазак није само губитак за његову породицу, већ и за ширу заједницу која је у њему видјела симбол достојанства, човјека који је кроз деценије прогона и тешких животних искушења успио да сачува оно највједније — образ, племенитост и неисцрпну љубав према свом завичају и најмилијима.

Рођен 25. јуна 1956. године у Бенковцу, у породици Богдана и Анице, Душко је своју младост везао за Далмацију. Након основне и средње школе у Задру, стекао је звање наставника физичког васпитања на Вишој педагошкој школи у Сплиту. Своју каријеру и породични живот градио је у Задру све до 1991. године, када је услед прогона српског становништва био приморан да са супругом Мирјаном и тек рођеном ћерком Иреном напусти свој вољени град. Његов избјеглички пут водио је преко родног села Биљане и Книна, да би након акције *Олуја* уточиште пронашао у Новим Бановцима.

Цијели свој животни вијек Душко је проживио часно, неуморно се борећи за егзистенцију и сигурност своје породице у тешким временима. Био је непоколебљив ослонац супрузи, мајци и ћерки, носећи бремене одговорности са господским миром. Изузетно поносан на свој завичај и поријекло, ту љубав је преносио на све око себе, али је његов највећи понос била ћерка Ирена. Посебну радост и животну испуњеност донијела му је унука Ленка; био је пресрећан што је дочекао да постане дјед и у тој улози је истински уживао. Они који су имали привилегију да га познају, памтиће га као искреног пријатеља, човјека склоног ведрој шали, али и увијек спремног за озбиљне и мудре разговоре.

Његов живот обиљежила је и велика породична трагедија. Након што му је 1993. године брат Драган погинуо бранећи Републику Српску Крајину, Душко је преузео бригу о тада малољетним синовцима, Александру и Андреју. Као узоран члан Управног одбора Завичајног удружења *Од Тромеђе до мора*, био је покретачка снага у очувању културног наслеђа, његујући изворне „грокталици“ и „ојкаче“.

Његов изненадни одлазак представља ненадокнадив губитак за његове најмилије, али и за ширу заједницу у којој је Душко Дукић био синоним за достојанство, честитост и људску топлину. Почиваће у миру, остављајући за собом успомену на живот проживљен најчасније могуће. **ДРАГАНА БОКУН**

КАМЕН ИЗ ОСТРОГА У СРЦУ СРЕМСКЕ РАВНИЦЕ

Храм Светог Василија Острошког у Новим Бановцима већ више од три деценије представља духовни ослонац ове сремске парохије. Са благословом епископа сремског Василија, градња ове складне светиње у српско-византијском стилу започета је у августу 1992. године, према пројекту Милета Зеца и Марка Бабића. Посебну духовну симболику и живу везу са завичајем носи аутентични камен донесен из манастира Острог са поклоничког путовања, који је трајно уграђен изнад западних улазних врата цркве.

Захваљујући прилозима вјерника, звона су освештана 1998. године, када је на куполу постављен и крст. Са Завичајним удружењем *Од Тромеђе до мора* црква дијели не само име заштитника, већ и заједничку мисију очувања баштине — при храму активно дјелује Црквено пјевачко друштво *Острог*, док је испред самог здања у мају 2023. године подигнута и прелијепа породична спомен-чесма, дар Марка и Николе Бабића.

Свједок који је побиједио мрак Јасеновца: Преминула Добрила Кукољ у 94. години

Бивша заточеница усташког логора Јасеновац и дугогодишњи председник бањалучког Удружења логораша Другог свјетског рата, Добрила Кукољ, преминула је у Бањалуци у 94. години, потврђено је за Новинску агенцију Републике Српске (Срна) у овом удружењу.

Њеним одласком, српски народ из региона остао је без једног од посљедњих аутентичних и неуморних гласова који су свједочили о голготи нашег народа под окриљем НДХ. Добрила Кукољ рођена је

30. јула 1932. године у селу Међећи код Козарске Дубице. Безбрижно дјетињство на страдалној Козари брутално је прекинуто у лето 1942. године. Са свега десет година, усташке формације су је одвеле у систем логора смрти Јасеновац, гдје је у незапамћеним условима провела три мјесеца заробљеништва.

Иако је из јасеновачког пакла успјела изаћи жива, Добрила Кукољ је претрпјене ужасе преточила у своју доживотну мисију. Све своје преостале

деценије посветила је свједочењу о бруталном затирању српског народа, преносећи истину новим нараштајима као најважнији зајет.

Док год ју је здравље служило, редовно је обилазила меморијална мјеста, манастир Јасеновац и Спомен-подручје Доња Градина, чувајући успомену на стотине хиљада невино страдалих сународника.

Као челница Удружења логораша, остала је симбол духовне истрајности, институционалне борбе против заборавља

и чувар историјског памћења Поткозарја.

Вријеме комеморације и сахране Добриле Кукољ објављује се путем званичних гласила овог удружења.

ДЈЕЦА ИЗ КОЛОНЕ - ДЕЈАН ШКОБИЋ, ОСНИВАЧ КЕЦ ГРУПЕ, ИЗГРАДИО МОСТОВЕ КОЈИ СПАЈАЈУ ПРАВНУ СТРУКУ БАЛКАНА И ЕВРОПЕ

Било куда - правда је потребна свуда!

● Од Травника и Бечеја до регионалне правне сцене – Дејан Шкобић о завичају, предузетништву и повезивању правне струке на простору Балкана.

Рођен у Травнику, у породици Ђорђа и Слободанке Шкобић, Дејан је као двогодишњак са родитељима и старијом сестром стигао у Бечеј, гдје је одрастао и завршио школовање. Попут многих српских породица које су деведесетих година биле приморане да напусте своја огњишта, и његова животна прича почела је у знаку ратних околности, али се наставила кроз образовање, предузетништво и упоран рад.

Данас је оснивач *Кец Групе* и покретач Међународног конгреса правника, стручног скупа који већ годинама окупује представнике правне струке из Србије, Републике Српске, Федерације БиХ, Словеније и других земаља региона. У разговору за *Српско коло* говори о завичају, пословним изазовима, значају регионалне сарадње и будућности правне професије.

● **Рођени сте у Травнику, а ране године провели сте у Бечеју. Колико је одрастање у Војводини утицало на Ваш каснији поглед на људе и бизнис?**

– С обзиром на то да сам са свега двије године дошао у Бечеј, нисам био свјестан селидбе, нити чињенице да нам се тада промијенио цијели живот. Тек када сам послије осамнаест година први пут посјетио родни Травник и Нови Травник, схватио сам колико је рат многим преокренуо судбину и запитао се шта би било да смо остали, коју бих школу завршио и да ли бих уопште уписао факултет. Одрастање у Бечеју, мирном мјесту у срцу Војводине гдје су се различитости подразумијевале, научило ме је да се људи дијеле само на људе и нељуде. То је вриједност коју и данас живим. Зато се и у послу, који водимо у Србији, БиХ и Словенији, тру-

дим да тражим оно што нас спаја. Вријеме подјела је иза нас; само заједничким наступом можемо бити конкурентни на глобалном тржишту.

● **Како сте се одлучили за право?**

– Искрено, право је било моја друга жеља. Прва је била историја, коју и данас обожавам и којом се бавим из великог личног интересовања. Међутим, још прије је уписа на факултет, проучавајући националну историју, схватио сам да се тако звана званична историја често разликује од онога што сам налазио у изворима и литератури. Знао сам да ми таква ограничења не би одговарала ни током студија, ни касније у научном раду. Зато је историја остала мој хоби, а право мој професионални пут. Данас могу да кажем да нисам погрешно, јер ми је правна струка омогућила да спојим знање, организацију и рад са људима.

● **Како се родила идеја за покретање регионалне платформе која спаја правни сектор и едукацију?**

– Још током студија на Правном фа-

култету у Новом Саду основао сам удружење грађана које је организовало културне, едукативне и хуманитарне догађаје. Тада сам схватио да желим да спојим страст према организацији са љубављу према праву. Брзо се испоставило да на тржишту постоји простор за професионалну едукацију, јер смо донијели нову енергију и другачији приступ.

● **Са којим сте се изазовима суочили на том путу?**

– Изузетно је тешко изградити озбиљну конференцију из приватне иницијативе. Од почетка су нас пратили бројни изазови, али смо истрајним радом успјели да окупимо најзначајније представнике правне струке из региона. Почетна визија била је везана искључиво за Србију, али су убрзо почели да стижу упити из БиХ и Словеније. Данас, захваљујући технолошком развоју, географске баријере готово да не постоје, што отвара простор за сарадњу и ван регионалних оквира.

● **Као предузетник, како процјењујете да ли је нека пословна идеја вриједна ризика или је ријеч о пролазном тренду?**

– Неопходно је добро истражити тржиште и тестирати замисао. Младим предузетницима увијек савјетујем да прво провјере свој производ или услугу у мањем обиму, јер је много јефтиније уложити неколико хиљада евра у провјеру идеје него десетине хиљада у покушаје и промашаје. Поред анализа и статистике, важно је и искуство које временом гради интуицију. Управо комбинација тржишних показатеља, тестирања и тог „осјећаја из стомака“ представља модел којим се водим приликом доношења одлука.

● **Шта је данас најважније за одржавање високог нивоа једног регионалног скупа и како мирите специфичности различитих правних система?**

– Кључ је у континуираном квалитету и иновацијама. Предавања морају би-

ти актуелна, а свака конференција треба да понуди нешто ново. Тако смо увели и посебну апликацију која омогућава учесницима да директно комуницирају и заказују пословне састанке. Када је ријеч о различитим правним системима, фокусирамо се на савремене теме које су заједничке свим земљама региона. На путу европских интеграција многи прописи су већ усклађени са стандардима Европске уније. Наравно, постоје националне специфичности, али су заједнички изазови далеко бројнији. Ове године на Бледу посебну пажњу посветили смо теми вјештачке интелигенције. Сматрам да она доноси бројне предности, али и да њена употреба мора бити јасно регулисана како би се спријечиле злоупотребе.

● **На факултетима се углавном учи теорија. Које су вјештине најважније за опстанак у бизнису?**

– Знање о бизнису стиче се кроз неформално образовање, читање, семинаре, курсеве, али прије свега кроз праксу. Предузетник мора да савлада продају, маркетинг и комуникацију, али изнад свега мора бити истрајан. Од самог почетка конференцију организујемо самостално, без подршке државних или међународних институција. Када иза вас не стоји велики систем, принуђени сте да сами научите како да људима представите вриједност онога што радите.

● **Шта бисте поручили младима који крећу практично од нуле?**

– Младима поручујем: ако сам могао ја, можете и ви. Нисам потекао из богате породице, дошао сам из друге државе, родитељи ми нису правници и нико ме није „гурао“. Бизнис доноси бројне изазове, али и највећу награду – слободу да стварате, будете креативни, располажете својим временом и градите нешто своје. Успјех је достижан свима који вриједно и поштено раде, непрестано уче, не одустају и вјерују у оно што раде.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

СВЕТИЊА КОЈА ЈЕ ПОСТАЛА НАЈЧВРШЋА СПОНА ИЗМЕЂУ ПРОГНАНОГ НАРОДА И ДЈЕДОВИНЕ

МАРКОВДАНСКО ВАСКРСНУЋЕ ПОДНО ДАБАРСКЕ ВИСОРАВНИ

Подно дабарске висоравни, недалеко од Санског Моста, живи село које је преживјело ратна разарања, рушења и посљедишно расељавање. Дабар више нема некадашњих скоро 800 становника, али није постао заборављено мјесто на географској карти Крајине. Најчвршћа спона између прогнаног народа и дједовине остао је Храм Светог апостола и јеванђелисте Марка — светиња око које се српски народ изнова сабира и обнавља своје постојање.

МАПА СЕОБЕ УГРАЂЕНА У ОБНОВУ ХРАМА

Током ратних деведесетих година прошлог вијека, сеоска црква је срушена до темеља, а са њеним рушењем наизглед су прекинута и традиционални сабори, крштења, звона и порте пуне свијета о великим празницима. Већина мјештана тада је спас понудила широм Србије, Републике Српске и свијета. Ипак, кроз деценије избјеглиштва показало се да је у дабарском човјеку жива укоријењена истина како се народ може раселити, али се завичај из срца не може избрисати.

Због тога је обнова Храма Светог Марка представљала много више од пуког гра-

» Кум славе Ранко (Јово) Марјановић

ђевинског подухвата; била је то институционална обнова националног памћења и припадности. Прилоге за изградњу слали су Дабарчани расути од Београда, Новог Сада и Старе Пазове, па све до Бањалуке и прекоокеанских земаља. Они који нису могли помоћи материјално, долазили су у завичај да уграде свој физички рад. Камен по камен, поново је подигнут храм који је одувјек био и остао средиште друштвеног и духовног живота у Дабру.

Након литургије и ломљења славског колача, црквена порта се на Марковдан изнова пуни крајишким пјесмом, различитим завичајних сјећања и сретима сродника који се често не виде по неколико година. Старији мјештани овај дан користе за обилазак гробова предака, док млађе генерације уче историју о селу какво је некада било.

ДОК ЈЕ НАРОДА ОКО ЦРКВЕ, БИЋЕ И ДАБРА

Посебно мјесто међу онима који се редовно враћају завичајним изворима има кум славе Ранко (Јово) Марјановић. Иако је његова тренутна адреса у Старој Пазови, у Дабру је његов отац обновио породичну кућу, чиме је прекинуо ланац трајног одла-

ска. Марјановић истиче да повратак подно дабарске висоравни није само пуки обилазак имања, већ суштинска потреба за очувањем трагова својих предака.

– Човјек може живјети далеко, али га срце увијек вуче тамо гдје су му коријени. Када се окупимо око цркве, радујемо се сусретима са рођацима и земљацима. Најважније је што смо обновили храм. Док има народа око цркве, биће и Дабра.

Иако свакодневни живот у Дабру носи тешке економске услове, инфраструктурне тешкоће и чињеницу да већи дио године бројне куће стоје закључане, марковданско оживљавање села показује дубоку свијест српског народа да се без Цркве и заједништва не могу сачувати име, поријекло и успомена на претке.

Ово мјесто зато није само свједочанство о страдању, већ жива хроника повратка и завичајног опстанка. Мјештани Дабра већ сада жељно ишчекују 28. август, када ће за велику Госпојину организовати традиционални црквено-народни сабор, који традиционално окупује велики број људи из овог краја, околних села и самог Санског Моста.

ДРАГАНА БОКУН

НА ЧУКАРИЦИ ПРЕДСТАВЉЕН РУСКИ ПРЕВОД РОМАНА УВИР НА ИЗВИРУ

МОСТ ИЗМЕЂУ ПАШТРИКА И МИНСКА

Поводом првог званичног државног обиљежавања почетка Битке на Паштрику, у КЦ Чукарица представљен је руски превод романа *Увир на извиру* Оливере Будимир – свједочанство о љубави Нишлијке Слађане Станковић и руског добровољца Јурија Осиповског.

Сурови висови планине Паштрик, тамо гдје су у касно прољеће 1999. године браниоци отаџбине пружили натчовјечански отпор копненој инвазији, поново су оживјели у националном сјећању. Поводом првог званичног државног обиљежавања почетка ове историјске битке, у Културном центру Чукарица представљен је руски превод романа *Увир на извиру* ауторке Оливере Будимир.

ЗАВЈЕТ ЧАСТИ

Скуп, којем су присуствовали и представници Амбасаде Бјелорусије, започео је минутом ћутања за све пале борце на Косову и Метохији. Отварајући промоцију, већник за културу Градске општине Чукарица Јелена Милосављевић указала је на дубљи, заједнички именитељ ове књижевне вечери.

— Данас исписујемо нову страницу наше културе сјећања. Не држимо час историје, већ испуњавамо завјет части. На суровим висовима Паштрика исписана је модерна епопеја српске војске, а наша је обавеза да ту истину чувамо. Кроз превод ове књиге, коју шаљемо нашој браћи, градимо мост и још једну чврсту нит која везује нашу заједничку борбу — поручила је Милосављевићева.

Да ова велика драма достојно одјекне и на руском језику, међу онима који су кроз историју дијелили судбину нашег народа, омогућила је преводилац Руске националне библиотеке Лариса Минић, која је окупљенима читала најснажније одломке књиге.

ДАН КАДА ЈЕ ЗЕМЉА ПОДРХТАВАЛА

О суровом војничком контексту и паклу кроз који су прошли браниоци домова свједочио је пуковник у пензији Сла-

» Василије Аксић, Оливера Будимир и Лариса Минић

ђан Гашић, припадник легендарне 549. моторизоване бригаде. Он је подсетио да су борбе на Паштрику, у оквиру непријатељске операције *Сирела*, вођене од 26. маја до 10. јуна 1999. године. Након неуспјеха на Кошарама, уследио је силовит покушај копненог продора из Албаније преко паштричких врлети, са циљем сјечења комуникација Војске Југославије.

— На том простору војници 549. моторизоване бригаде, међу којима је био и мој саборац Миљан Михајловић, који је данас овдје са нама, пружили су снажан отпор упркос огромној надмоћи непријатеља и свакодневном бомбардовању. Наша бригада једина је у свијету преживјела такозвано „тепих“ бомбардовање. Борбе су вођене у изузетно тешким условима на неприступачном терену. Земља је подрхтавала од експлозија, бомбе су падале без престанка, а небо је било прекривено димом и ватром. Многи од тих младића имали су тек двадесетак година; умјесто студентских клупа дочекао их је рат. Двадесет шест припадника 549. моторизоване бригаде положило је животе на Паштрику, а са свим придодатим јединицама страдала су 103 борца. Њихова жртва обавезује

нас да их не заборавимо — рекао је Гашић, подсетио на чувену ратну девизу бригаде: „Нема назад, иза је Србија“.

ИСТИНА О ЗАЈЕДНИЧКОЈ СУДБИНИ СРПКИЊЕ И БЈЕЛОРУСА

Срж романа Оливере Будимир, који је пред руским читаоцима освануо осам година након српског оригинала, чини истинита, трагична љубавна прича рођена управо у том косовском паклу. Главни актери су Нишлијка Слађана Станковић, која је на Космет отишла добровољно као болничарка санитетске службе, и руски добровољац Јуриј Осиповски, официр из Минска у Бјелорусији. У јеку најжешћих борби, они су се вјенчали на Косову и Метохији, а кум на вјенчању био им је тадашњи командант, генерал Божидар Делић.

Судбина храбре болничарке, која је несебично збрињавала и евакуисала рањенике са првих линија фронта, запечаћена је 5. јуна 1999. године, у завршним данима битке. Граната је погодила санитетско возило у којем је превозила рањене војнике. Тешко рањена, пребачена је у призренску болницу гдје је, према каснијем свједочењу њене сестре Весне, лекар Албанац одбио

да је прегледа. Преминула је због непружања благовремене медицинске помоћи. Због своје пожртвованости постхумно је одликована за заслуге у области одбране и безбједности, а њено име данас поносно носи једна улица у родном Нишу.

Ауторка Оливера Будимир, која и сама носи тешке личне ране из косовског суноврата — што је описала и у свом ранијем роману *Лавиринт живота*, заснованом на приштинском дневнику о нестанку супруга Радета Будимира — открила је присутнима мотив за настанак ове хронике.

— Роман сам написала из женске потребе. Док сам прикупљала имена страдалих на Косову и Метохији, у књизи *Лунаци отаџбине* видјела сам фотографију те жене из Ниша, њене године рођења и смрти... Успјела сам да пронађем њену породицу, сазнам много тога о Слађани Станковић и пожељела да напишем овај роман. О женама борцима нико не прича. Када је књига објављена прије осам година, многи су ми чак говорили да није вријеме да се прича о Паштрику.

КЊИЖЕВНОСТ КОЈА ЧУВА ВЈЕЧНОСТ

О дубини ове књижевне мисије и cjелокупном опусу Оливере Будимир (која иза себе има и наслове попут путописа *Луи облака* те романа *Орхидеја и албаширос*) говорила је на промоцији српског издања проф. др Радимила Тонковић. Она је истакла ауторкину нераскидиву везу са јужном српском покрајином и способност да трагедију преточи у трајно памћење.

— Оливера посједује дубок доживљај патриотизма и жртвовања хероја за слободу Отаџбине. Она дубоко тугује за својим Косовом и Метохијом, јер је за њу тамо вјечност, а овај данашњи живот сматра привременим и пролазним. Овакав роман могао је да напише само човјек славног Косова и свете Метохије — нагласила је Тонковићева.

Вече у КЦ Чукарица заокружено је у музичком дијелу програма наступима гитариста Љубисава Арсића Аксе и Василија Аксића, дједа и унука, чиме је овој тешкој, али тријумфалној вечери националне културе сјећања стављен достојан печат.

ДРАГАНА БОКУН

МИЛЕНКО КЕШЕЉ ЧУВАР ИДЕНТИТЕТА СИТНИЧКОГ КРАЈА

Просвјетно наслеђе херцеговачког крша представљено у Београду

Велика сала ГО Стари град у Београду била је мјесто окупљања око стотинак Билећана, Херцеговаца и заљубљеника у локалну историју, који су се сабрали на промоцији монографије *Ситановништво и школе ситничког подручја*, аутора Миленка Кешеља. Ово дјело, плод дугогодишњег истраживачког рада, доноси свеобухватан историјски преглед и анализу просвјетног наслеђа ситничког краја, спасавајући од заборава податке о школству и родовима који су обликовали овај дио Херцеговине.

Порив за биљежењем историје локалних школа има дубље коријене у самој заједници. Начелник Општине Билећа Миодраг Парезанин подсетио је на период када се ова племенита идеја родила, у вријеме док је обављао дужност директора Основне школе *Петар II Петровић Њеђаш*. Да је рјеч о научном и публицистичком доприносу који превазилази локалне оквире, потврдили су и говорници: рецензент мр Лука Кешељевић са Института за филозофију Филозофског факултета у Београду, као

» Миодраг Парезанин, Дајана Алексић, Миленко Кешељ, мр Лука Кешељевић и Милан Комар

и Милан Комар, аутор више монографија из области подморничарства.

Сам аутор, Миленко Кешељ, приближио је присутнима захтјеван процес стварања књиге, заснован на темељном прикупљању архивске грађе, докумената, изворних фотографија и живим разговорима са савременицима.

— Важност чувања историјских података о школама и становништву овог краја од ситничког је значаја за наш идентитет. Ова књига је брана против заборава који пријети да прекрије наша огњишта.

Промоција је одржана под окриљем Завичајног клуба Билећана у Србији, чији је предсједник Скупштине Слободан Вујовић поздравио посјетиоце, нагласивши важност институционалног повезивања Херцеговаца у матици. О континуитету и будућности овог завичајног савеза најбоље свједочи гест Огранка младих Завичајног клуба Билећана, који су аутору уручили икону Светог Ђорђа као честитку за објављивање ове вриједне књиге.

Културно-умјетнички програм био је у знаку епске традиције и звукова

херцеговачког завичаја. Члан Друштва гуслара *Цар Лазар* из Приштине, Владимир Миличић, извео је пјесму *Вучји до*, симболично обиљежавајући велики јубилеј — 150 година од ове преломне битке. Млади билећки гуслар Павле Самарцић представио се пјесмом *Херцеговина*, док је Предраг Кешељ на древном инструменту двојницама оживио традиционалне завичајне напјеве.

Да оваква тематика буди живу реакцију код читалаца показује велики одзив на самом догађају, који је веома успјешно водила Дајана Алексић. Посјетиоци су имали прилику да уживају у разгледницама са мотивима Ситнице и упишу своје утиске у књигу, а о стварном значају књиге за завичајну заједницу свједочи и велики број продатих примјерака монографије након службеног дијела програма. Дружење Билећана настављено је у предворју сале, уз заједничку поруку да Ситница и њено просвјетно наслеђе сада имају трајан споменик у српској историографији.

У ЗНАКУ ОБНОВЕ СВЕТИЊЕ У ХОЦИЋИМА И ЈАЧАЊА ЗАЈЕДНИШТВА

ПРИЈЕМ У ГРАДСКОЈ КУЋИ

Градоначелник Зрењанина Симо Салапура приредио је пријем у Градској кући за делегације и госте из Билеће, Бањалуке и других градова и општина из региона. Овај сусрет, који симболизује чврсте везе између локалних самоуправа, окупио је бројне званичнике који својим ангажманом подржавају сарадњу са Републиком Српском. Поред градоначелника Салапуре, домаћини пријема били су и председник Скупштине града Чедомир Јањић, заменик председника Скупштине Оливер Митровић и чланица Градског вијећа Биљана Гузина.

Пријем је био прилика да се кроз отворен разговор потврди одређеност ка наставку успјешне сарадње на пољу економије, културе и очувања заједничког идентитета.

17. ХЕРЦЕГОВАЧКО СИЈЕЛО У ЗРЕЊАНИНУ

Удружење Херцеговаца, по томака и пријатеља организовало је у суботу, 23. маја 2026. године, традиционално 17. Херцеговачко сијело у Хотелу Војводина у Зрењанину. Манифестација је почела свечаном академијом под називом *Повраћајак у земљу њриче и снова* у свечаној сали Ресторана Војводина, након чега је уприличена заједничка вечера и културно-умјетнички програм.

АКАДЕМИЈА ДУХА И КУЛТУРЕ

У име Српске православне црквене општине Зрењанин, окупљени народ и званице благословио је протојереј-ставрофор др Нинаслав Качарић из Храма Ваведена Пресвете Богородице у Зрењанину. Градоначелник Зрењанина Симо Салапура истакао је да све присутне веже нераскидива нит пријатељства, традиције, слободоумља и љубави према завичају. Он је нагласио да Град Зрењанин, управо захваљујући посвећености Удружења Херцеговаца, остварује изврсне и конкретне односе са Републиком Српском и њеним локалним самоуправама.

Начелник општине Билећа Миодраг Парежанин пренио је поздраве из завичаја и указао на то да Удружење Херцеговаца у Зрењанину предано ради на повезивању, заједништву и саборности, што представља темељ који млађе генерације морају наставити и пренијети на своје потомке.

Професор и аутор Радомир Вучковић представио је своју нову, другу по реду књигу *Земљом Херцеговом*, која кроз призму текстова и богате фото-документације доноси својеврсну личну карту 50 херцеговачких насеља.

СВЕТИЊА У ХОЦИЋИМА СПАЈА БИЛЕЋУ И ГАЦКО

Храм Покрова Пресвете Богородице у селу Хоцићи јединствен је примјер духовне саборности. Иако територијално припада билећкој општини, црква је у саставу гатачке (автовачке) парохије, што је кроз вијекове чини чврстом споном народа овог краја. – Иако немамо прецизне податке о времену градње, знамо да је светиња више пута васкрсавала: од 1855. године, преко велике обнове 2012, па све до данашњих дана – појашњава Милан Вучковић, члан Црквеног одбора (на слици десно). Пред црквеном заједницом је сада нови изазов – захтјевно осликавање храма, које је повјерено познатом херцеговачком иконописцу Бату Бабићу. Досадашњи одзив вјерника је охрабрујући, с обзиром на то да је прикупљена половина средстава, што представља снажан подстрек да се овај велики подухват успјешно приведе крају.

Вучковић је упозорио на познату демографску слику и пражњење руралних предјела Гацка, Билеће, Требиња и Никшића, правећи паралелу са историјским таласима колонизације Баната, Бачке, Срема и Космета. Публициста и пјесник Сретен Видаковић из Гацка представио је своју четврту књигу, подијељену у четири циклуса: хришћански, родољубиви, завичајни и љубавни пој. Аутор је окупљенима одрецитовао неколико својих пјесама, почевши од духовних мотива посвећених тражењу мира у вјери и поносном херцеговачком камену.

Академик Милован Пецељ је одржао надахнуто слово о Јевту Дедијеру (1879–1918) — човјеку који је написао капиталну антропогеографску студију *Херцеговина*, без које, како је рекао, данас не бисмо знали ни ко смо, ни одакле смо.

У оквиру књижевног дијела програма, присутнима се на свечаној академији својим стиховима представио и Драгутин Папо-

вић, познати бизнисмен и стваралац из Гацка.

У музичком дијелу програма наступили су Мирјана Младеновић, чланица хора *Жене Мирносице* и њен син Михаило Младеновић.

ЗАВИЧАЈНА СОЛИДАРНОСТ

Други дио вечери, организован у ресторану Хотела Војводина уз пјесму Миљана Миљанића, имао је изражен добротворни и завичајни карактер.

Вечера је започела благословом свештеника Слободана Честића, који је позвао присутне на јединство и саборност, упутивши позив за прикупљање добровољних прилога за обнову Храма Покрова Пресвете Богородице у селу Хоцићи.

По протоколу, госте је поздравео народни здравичар Радослав Раде Бањанин, члан Удружења Херцеговаца из Бањалуке, који је са Миланом Белим Бјелогрлићем размијенио пригодне завичајне поклоне.

чући важност јачања националне свијести у Банату.

Удружење је уручило посебно признање – слику Требиња рад познатог сликара и директора Библиотеке *Жарко Зрењанин*, Михаила Милета Кулачића – оснивачу портала *Слободна Херцеговина* Трифку Ђоровићу, за медијску промоцију и повезивање Херцеговаца.

Завршни, епско-музички дио вечери протекло је у знаку познатог гуслара и естрадног умјетника Миљана Миљанића.

Одржана је и богата томбола, а на велико задовољство присутних највише среће имао је дугогодишњи завичајни прегалац Божан Миленић, који је освојио главну награду – викенд за двоје на Златибору.

Да би ова веома захтјевна организација протекла беспријекорно, велике заслуге имају Биљана Ружић и Рајко Бјелица, који су се побринули за сваки детаљ вечери, као и Маја Вељковић која је успјешно водила програм манифестације.

Након званичног дијела, весеље се пренијело у заједничко коло, у којем су се посебно истакле даме из Сечња. Скуп је увеличао и хуманитарца Милан Бобот, још једном потврђујући да је суштина ових сусрета повезивање људи који његују своје коријене и солидарност према своме роду.

РСК

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Ставови изнјети у подржаном медијском пројекту нису не изражавају ставове органа који је додијелио средства

Билећани у Србији прославили крсну славу

Завичајни клуб Билећана у Србији свечано је обиљежио своју крсну славу – Пренос моштију Светог Саве. Овај догађај окупио је чланове, пријатеље удружења и госте из политичког и друштвеног живота, потврђујући још једном нераскидиве везе између Билећана у Србији и њиховог родног краја. Овогодишња прослава имала је посебну и емотив-

ну ноту. У име наше стогодишње земљакиње Радојке Капор, улогу домаћина славе преузео је председник Градске општине Сурчин, Милош Дангубић.

Свечаности је присуствовао и начелник општине Билећа, Миодраг Парежанин, чиме је додатно наглашена важност сарадње и повезаности матице и дијаспоре. У име Завичајног клуба Билећана, све присутне

је топло поздравио председник удружења, Миодраг Миши Дунђеровић. Обиљежавање славе започело је у просторијама Клуба, гдје је обављен традиционални обред сјечења славог колача и освештања живота, уз присуство свештеника који је пренио благослов и упутно ријечи подршке заједници.

Након званичног и духовног дијела, дружење Билећа-

на и њихових пријатеља представљено је у познатом ресторану *Београдска механа*, чији је власник наш Неђо Тркља.

Током свечане вечере у ресторану, Неђу Тркљу је уручено и једно посебно признање. Председник Друштва гуслара *Цар Лазар* из Приштине уручио му је престижну Лазареву повељу, што је додатно уљепшало ову завичајну свечаност.

ОДРЖАН СВЕЧАНИ КОНЦЕРТ ПОВОДОМ 30 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА КУД-а КРАЈИНА

ОЈ КРАЈИНО, НЕЋЕМО ТЕ ДАТИ..

У Дому културе *Студентски град* у Београду, 9. маја 2026. године, свечаним концертном обилежено је 30 година постојања Културно-умјетничког друштва *Крајина*. Вече је протекло у знаку традиције, окупљања и културног континуитета крајишке заједнице, уз богат програм који је објединио игру, пјесму, поезију и гусле.

Свечаност је започела освештањем славског колача и молитвом коју су служили свештеници Српске православне цркве. Заједно са домаћинима, они су се помолили за напредак друштва, његових чланова и свих који већ три деценије чувају и преносе крајишко наслеђе. Тај чин дао је саборни и свечани тон читавом догађају, који је био посвећен великом јубилеју, али и предстојећој слави Удружења – Спалывању моштију Светог Саве.

ХИМНА ПРКОСА И ПОНОСА

Програм је отворен пјесмом *Ој, Крајино*, коју многи сматрају неформалном химном крајишког народа. Већ на прве стихове било је јасно да ово није само концерт, већ сусрет генерација повезаних истим коријенима и успоменама. У публици су се могли видјети некадашњи играчи, породице оснивача, садашњи чланови и њихова дјеца – свједоци једне приче која траје већ тридесет година.

У поздравном обраћању председник КУД-а Милош Калањ подсетио је да се овим јубилејом не обилежава само годишњица једног друштва, већ три деценије упорног чувања идентитета, традиције и заједништва.

– На ову сцену вечерас стаје прошлост и садашњост загледа у будућност. У корацима наше дјеце видимо успомене предака, у пјесмама младих чујемо гласове старих, а у породицама које и даље заједно играју и пјевају видимо највећу снагу нашег народа, а то је сабрање. Нека на-

ше коло никада не стане, нека се памти и чува. Кроз три деценије ово друштво није било само игра и пјесма – био је то дом традиције, мјесто сусрета, загрљаја и мост који спаја генерације – поручио је Калањ.

АУТЕНТИЧАН РЕПЕРТОАР

Подсетивши да су из овог друштва потекле бројне породице које и данас чине његову окосницу, он је изразио жељу да наредне године донесу још више дјеце у ко-

» Милош Калањ

лу, нових играча и младих људи који ће наставити да чувају наслеђе својих предака.

У умјетничком дијелу програма смјенивали су се игра, пјесма и поезија. Чланица друштва Данијела Калањ надахнуто је казивала стихове пјесме Рајка Петрова Нога *Нека љага снијеј, Госјоге*, док су бројне кореографије подсетиле публику на богатство културног наслеђа Лике, Далмације, Баније и других крајишких крајева.

Посебно су запажени били наступи женске и мушке пјевачке групе КУД-а, као и ансамбла *Коријени*, који већ годинама представља један од препознатљивих симбола друштва. Значајан допринос програму дали су и гуслар Никола Ђапић са ћерком Јеленом, као и гости из КУД-а *Десјош Стефан*, који су извели *Игре из Босилеграда*.

Један од најзанимљивијих тренутака вечери био је наступ Милана Вашалића из Банатског Великог Села, самоуког чувара старих музичких традиција. Публика је са посебном пажњом испратила његово виртуозно извођење на диплома и тамбурици самици, инструментима који данас представљају ријеткост чак и у крајевима из којих потичу.

ГОШТА ИЗ НОРВЕШКЕ

Посебну емоцију донио је наступ Андријане Ђукић, која је специјално за ову прилику допутовала из Норвешке. Извођењем пјесме *Крајина у нама* подсетила је да веза са завичајем не слаби ни онда када живот одведе далеко од родног краја.

Вече је завршено заједничким извођењем пјесме *Нема раја без роднога краја*. Испуњена сала пјевала је заједно са извођачима, а снажан аплауз и стојеће овације биле су најљепша потврда значаја који КУД *Крајина* има у животу бројних породица.

Тридесет година након оснивања, ово друштво остаје много више од мјеста на којем се уче кораци и пјесме. Оно је простор сусрета, чувар сјећања и жива веза са завичајем за генерације које су расле далеко од крајева својих предака.

У времену када асимилација и заборав све брже бришу трагове колективног памћења, рад оваких друштава добија посебан значај. Чувајући пјесму, игру, језик и обичаје, они не чувају само прошлост – већ стварају темељ на којем ће и будуће генерације моћи да препознају ко су и одакле потичу.

ДРАГАНА БОКУН

ОДРЖАНА 17. ВОЈВОЂАНСКА КОСИДБА У БАЧКОМ ДОБРОМ ПОЉУ

У Бачком Добром Пољу су се по 17. пут зачули звуци оштрења косе и традиционалне пјесме који годинама спајају људе. Традиционална манифестација *Војвођанска косидба*, одржана 10. маја 2026. године, окупила је врхунске косце, љубитеље старине и бројне посјетиоце, који су дошли да осјете дух прошлих времена. Иако је манифестација такмичарског карактера, у првом плану су били заједништво и очување обичаја. Обучени у традиционалне бијеле кошуље, косци су одмјерили снаге у брзини, прецизности и љепоти откоса. Како обичаји налажу, рад у пољу не иде без праве домаће хране послужене на триви након косидбе.

Косидба је окупила бројне косце из Републике Србије, Црне Горе и Републике Српске. Свечано отварање припало је председнику Општине Врбас Милану Глушцу, који није крио понос што се ова манифестација, која спаја прошлост и садашњост, организује управо на територији ове општине.

– Бачко Добро Поље и *Војвођанска косидба* чувају нашу народну традицију. Добро је да чувамо прошлост, а наслеђе, обичаје, знање и вјештине пренесемо на будуће генерације, на наше потомке. Коса није само алат за рад у пољу, она је симбол живота и опстанка једног народа. Косидба је због свог суштинског животног

значаја постала умјетност; преселила се из наших ливада на сликарска платна, у пјесме и приче. Радује нас што *Војвођанска косидба* одише заједништвом, слогом и снагом, без обзира на то ко ће побједити – истакао је Глушац.

Бачко Добро Поље је још једном показало да је бастион културе и традиције. Удружење *Војвођанска косидба*, на челу са председником Цвијетом Кнежевић, има за циљ да на овај начин млађим генерацијама пренесе љубав према коријенима.

– Данас овдје не говоримо само о кошењу траве и умијећу руку. Данас говоримо о времену када се живјело поштено, када се рад цијенио, када је комшија био

породица, а пјесма лијек за уморну душу. Сваки замах косе који ћемо данас видјети није само покрет руке, то је прича о прошлости. То је сјећање на дједе и очеве који су под сунцем стварали живот за своју породицу. А највећа радост данашњег дана су дјеца. Када њих видимо међу нама, знамо да ништа није изгубљено. Знамо да ће они наставити тамо гдје ми станемо – да ће чувати пјесму, обичаје, вјеру у човјека и љубав према родној грудии – поручила је Цвијета Кнежевић.

Цвијета Кнежевић се захвалила Културно-умјетничком друштву *Сирмаи Карољ* из Врбаса на безрезервној подршци у организацији, као и Општини Врбас, Фон-

ду за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону, те Представништву Републике Српске у Србији.

Овогодишња косидба показала је да се традиција не прекида, јер су се на ливади, раме уз раме, нашли искусни ветерани и млади насљедници ове вјештине. Судије су имале тежак задатак да оцијене брзину, ширину и прецизност откоса, а титуле најбољих у својим категоријама понијели су: међу ветеранима Ђуро Керкез, међу сениорима побједу је однио Драго Боговац, док је међу јуниорима млади Гаврило Шибалија доказао да за будућност косачке традиције нема страха.

Најемотивнији тренутак дана био је када је организаторка манифестације Цвијета Кнежевић уручила пехар свом унуку, уједно најмлађем учеснику косидбе, уз поруку: „Од првих корака, до првих откоса”. Ове ријечи на најљепши начин осликавају суштину ове манифестације – преносење љубави према земљи и прецима с кољена на кољено.

У културно-умјетничком дијелу програма учествовала су дјеца из Основне школе *Вук Караџић* из Бачког Доброг Поља, док је посебан дио програма био намијењен најмлађима, уз подршку и у организацији локалног Добровољног ватрогасног друштва.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

Девето прело Отона и Горњег Радљевца окупило завичајце из Србије и дијаспоре

У Војки код Старе Пазове, у свечаној сали Круна, 30. маја 2026. одржано је девето по реду прело становника Отона и Горњег Радљевца, далматинских села која припадају книнској општини.

Отон чине насеља Отон Поље, Отон Брдо, Кобилице и Бендер, док Горњи Радљевац обухвата засеоке Бајићи, Миљевићи, Добријевићи и Лукачи. Сва ова мјеста везана су за Цркву Светог пророка Илије, која представља духовно средиште овог краја.

ОД ЧИКАГА ДО КАНАДЕ

Организацију прела и ове године потписују чланови Организационог одбора, међу којима су један од покретача и оснивача овог сабрања Петар Лукач, као и Тихомир Кнежевић, Никола Атлија, Срђан Тинтор и Рајко Радан.

Домаћин овогodiшњег прела била је Бојана Атлија. Она је запалила свијећу, док су најмлађи учесници заједнички изговорили молитву *Оченаш*. Вечеру је благословио свештеник Сениша Хрвачевић.

Обраћајући се присутнима, свештеник

» За одличну атмосферу заслужна Тронеја No1: Рајко Радан, Ђорђе Чађо Станић и Љубиша Остојић

Хрвачевић похвалио је настојања окупљених да сачувају завичајну традицију и пренесу је на млађе генерације.

– За сваку је похвалу што чувате обичаје и завичај. Важно је да ова омладина и

дјеца науче да се не заборављају преци, огњиште и завичај. Господ је дао да кроз славу, прела и обичаје чувамо завет предака, ма гдје живјели – поручио је Хрвачевић.

Рајко Радан изразио је задовољство што је на прелу видео велики број нових лица, али и завичајаца који су допутовали из различитих крајева свијета.

Посебно је поздравио Раду Лукача, који је допутовао из Канаде и који већ три године заредом за прославу Светог Илије у Отону дарује печеног вола, повратнике из Аустралије Илинку и Ђуру (Ђурлију) Карна и њихове пријатеље из Бенковца Марија и Душанку Анзуловић. Поздраве су добили и гости из Бенковца, Сомбора, Бачке Паланке, Сремске Митровице, Пожаревца, Ниша, Краљева, Шапца, као и Мирко Кнежевић и Летиција, који су на прело стигли из Чикага.

Петар Лукач захвалио је свима који су помогли организацију скупа, особљу ресторана и музичарима, подсјетивши да су

оваква окупљања важна како би се очувала сјећања на завичај и преци. Том приликом прочитао је и своју пјесму *Олуја*.

НЕСВАКИДАШЊА МОНОГРАФИЈА

О раду на књизи *Ошон кроз вијекове* говорио је Винко Вујновић, који већ више од пола године прикупља грађу за ово значајно издање.

– Не желимо да то буде класична монографија. Настојали смо да књига буде приступачна свима, па смо у њу уврстили и анегдоте, занимљиве приче, пјесме наших људи и рјечник старих завичајних ријечи. Истражујући прошлост, открили смо бројне занимљиве податке и археолошка налазишта. Надамо се да ћемо до наредног прела успјети да је одштапамо – рекао је Вујновић, упутивши позив потенцијалним спонзорима да подрже издавање књиге.

Он је нагласио да је важно оставити писани траг о животу и историји овог краја како би будуће генерације знале одакле потичу и како су живјели њихови преци.

У наставку вечери домаћин Бојана Атлија уручила је пригодне награде најсрећнијим учесницима. Међу награђенима био је и најстарији учесник прела Бошко Вишекруна, који је добио литру домаће ракије и теглу меда, као и поклон најмлађем госту.

Посебно признање уручено је Срђану Кнежевићу за текстове које је до сада написао, али и као подстрек за будући рад на очувању завичајне баштине.

Јована Хрвачевић прочитала је пригодну пјесму о Отону. Вече је настављено уз рецитације, шале, пјесму *Тронеје NO1* и дружење које је потрајало до касно у ноћ, потврђујући да су завичајна окупљања и даље један од најважнијих начина очувања идентитета, традиције и веза међу људима расутих широм свијета.

ДРАГАНА БОКУН

» Винко Вујновић

» Свештеник Сениша Хрвачевић

» Јована Хрвачевић

Завичајно вече и скупштина Удружења Врбљанаца у Темерину

Извођењем завичајне химне *Нема раја без роднога краја* у свечаној сали СКД у Темерину, 29. маја 2026. године Удружење Врбљанаца приредило је своје традиционално завичајно вече. Манифестација је окупила чланове из мјесних одбора Темерин, Београд, Суботица, Врбљани, Клиса, Гаково и Црвенка, свештенике Српске православне цркве, као и председника Општине Темерин Младена Зеца.

РИЈЕЧ ОСНИВАЧА

Окупљање је отворио један од оснивача Драгиша Томић, а завичајну здравицу одржао је Богдан Томић. Након ми-

нута ћутања за преминуле суграђане, Томић се осврнуо на вриједности које спајају ову заједницу.

– Удружили смо љубав, снагу, знање, раднике, занатлије, сељаци, трговце, високообразоване, као и политичке ривале и вјернике због јединственог циља — Удружења Врбљанаца. Треба поносно и без стида говорити о Врбљанима, јер завичај се не бира, него га Господ дарује — рекао је Томић.

Присутне је поздравио и председник Општине Темерин Младен Зеца, истичући значај рада овог колектива.

– Удружење Врбљанаца је најбројније удружење на те-

риторији Општине Темерин и ради сјајан посао. Хвала вам што чувате културу, традицију и обичаје српског народа, јер без тога народ престаје да буде народ.

ЧАСНИ КРСТ У ЗАВИЧАЈУ

Кључни подухват Врбљанаца у овој години јесте изградња и освештавање новог крста у родном крају. Крст је подигнут у засеоку Томићи, захваљујући прилозима и труду Врбљанаца у расијању.

Свечани чин освештања предводио је 24. маја 2026. године протонамјесник Немања Грабеж, који је нагласио важност овог знамења за духовни живот

села и парохије. Иницијатива је потекла од оца Немање, а Драгиша Томић је пренио планове за будућност.

– Подигли смо часни крст да се бар мало одужимо завичају. Намјера нам је да се око њега окупљамо сваке године прве недеље по Спасовдану. Ови сусрети доносе обнову веза, а заједничком бригом подићи ћемо ову светковину на ниво традиционалног културног обрасца који ће нас обавезивати на наредна окупљања.

Дружење је настављено уз завичајну трпезу, пјесму и разговоре о наредним пројектима обнове и развика матичног краја. **ДРАГАНА ШИПОВАЦ**

» Павле Караћ, Душан Ђурђевић, Милан Томић и Цвијо Караћ

ОДРЖАНА И СКУПШТИНА

Уочи завичајне вечери Удружење је у МЗ Старо Ђурђево одржало редовну 22. Годишњу скупштину. Председник Управног одбора Павле Караћ поднио је извјештај о раду за период од маја 2025. године, истакавши законско дјеловање и редовне сједнице одбора.

Караћ је издвојио учешће на *Данима Републике Српске у Србији*, прослави славе РС у Новом Саду и активностима Савеза крајишких удружења. Посебно је нагласио значај учешћа на седмом *Сајму завичаја* у Новом Саду.

На хуманитарном плану, обезбјеђени су новогodiшњи пакетићи за дјецу у Врбљанима и донијета је одлука о стипендирању ученике првог разреда средње школе у Рибнику. Остварена је и блиска сарадња са Општином Темерин, потписан је Протокол о сарадњи са КУД-ом *Вук Караџић*, а размјењена су и писма са начелником Општине Рибник око организације предстојећих Госпојинских дана. Веза са заједницом одржава се и путем сајта, као и кроз прилоге у листу *Српско коло*. Удружење је 17. марта обиљежило годишњицу оснивања. Председник Удружења Душан Ђурђевић изразио је задовољство постигнутим резултатима и позвао чланове да наставе са даљим ангажовањем.

» Мушка изворна пјевачка група КУД-а др Младен Стојановић из Бачког Јарка

» Детаљ са такмичења у кошевини

» Предсједник Завичајног удружења Јањана Зоран Црепуља

Одржан 13. Сабор Јањана у Војводини

Футог је 31. маја 2026. године поново био центар окупљања крајишких Срба, гдје је одржан 13. Сабор Јањана у Војводини. Ова традиционална манифестација окупила је бројне Јањане, њихове потомке и пријатеље са циљем очувања богатог културног наслеђа овог краја, чији је велики број становника своје ново огњиште пронашао управо на простору Војводине.

На почетку сабора, присутни су евоцирали успомене на оснивача и првог предсједни-

ка Завичајног удружења Јањана (ЗУЈ) Милана Марјанца, иницијатора овог сабора којег Јања ни чувају од заборава.

Програм су употпунили наступи вокалног солисте и кантаутора Боре Војиновића, који је извео незваничну химну *Родни Јањ*, пјеснице Ранке Срдић Милић са њеном *Пјесмом о Јању*, изворне мушке пјевачке групе КУД-а *Др Младен Стојановић* из Бачког Јарка и гуслара Витомира Вулина.

Поздрављени су бројни гости: делегација

Града Новог Сада са замјеником градоначелника Ђурађем Јакшићем на челу, директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Александар Ђедовац, предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, као и народна посланица Јасмина Обрадовић.

Подршку су пружили гости из Шипова и Јања, представници Удружења *Јањ* Стројице и *Јањ-Бабићи*, свештенство из завичаја и Републике Србије, као и домаћи свештеници из футошке и ветерничке парохије. Скупу су присуствовали и представници побратимског Удружења *Змијање* из Каћа, кумовског Удружења Срба Доњовакуфљана, као и чланови мјесних одбора ЗУЈ-а у Војводини: Обровац, Будисава, Равно Село, Перлез, Банатско Ново Село и Футог.

Предсједник ЗУЈ-а Зоран Црепуља пожелио је добродошлицу гостима.

— Живи и здрави били и добро нам дошли. На нама је да очувамо културу и да не заборавимо завичај. Желим вам да се осјећате као код своје куће — истакао је Црепуља.

Замјеник градоначелника Новог Сада Ђурађ Јакшић нагласио је важност овог окупљања за национални идентитет.

— Овај Сабор годинама чува дух завичаја, снагу породичног коријена и богатство традиције народа Јања. Ово је сусрет сјећања, љубави према завичају и одговорности да се наслеђе пренесе на млађе генерације. Град Нови Сад поноси се својом разноликошћу и наставиће да подржава ове манифестације, јер су оне чувари националног идентитета и духовног јединства српског народа. Нема народа без коријена, ни будућности без сјећања — поручио је Јакшић.

Након културно-умјетничког дијела, одржана је традиционална кошевина, као и надметања у спортско-витешким дисциплинама.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

РЕЗУЛТАТИ

- СКОК У ДАЉ**
 Александар Крајишник (3,36 м)
 Стефан Илић (3,05 м)
 Данило Вељовић (2,90 м)
 - КАМЕНА СА РАМЕНА**
 Петар Илић (15,00 м)
 Стефан Јованов (13,55 м)
 Александар Крајишник (12,51 м)
 - НАДВЛАЧЕЊЕ КОНОПЦА**
 Конопашки клуб Рума
 Фрушкогорци Раковац
 Ливадари Футог
 - КОШЕВИНА**
 Недељко Керлец
 Милош Шкорић
 Драго Боговац
- У такмичењу за најбоље покошену парцелу победу је однео Михајло Мајкић.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
 Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

Најважнији пројекти Удружења

Током програма представљен је извјештај о раду ЗУЈ-а у протеклом периоду, као и крупни подухвати у матичном крају.

Успјеси на манифестацијама: Удружење је учествовало на Пасуљјади у Ветернику, имало свој штанд на Завичајном збору у Ковилову, а на 25. Купусијади у Футогу заузело је треће мјесто. Објављен је и 16. број илустрованог часописа *Јањски гласник*, а удружење је у фебруару учествовало и на 7. Сајму завичаја у Новом Саду. Обиљежена је и слава Удружења Свети Симеон Мироточиви, чиме је прослављено 17 година рада ЗУЈ-а.

Канонизација и обнова Храма: Саопштено је да је Удружење дало велики допринос осликавању иконе посвећене Јањским мученицима који треба да буду канонизовани. Такође, благословом епископа бихаћко-петровачког Сергија, а на иницијативу Црквеног одбора Парохије стројичке, покренута је велика санација звоника Храма Пресвете Богородице у Стројицама, што је највећи подухват на овој цркви од 1975. године.

Издаваштво и историја страдања: Благословом епископа Сергија издат је зборник радова са научног симпозијума у Стројицама *Срби у Босанској Крајини, сеобе, ратови и страдања*, у чијем је припремању учествовало 15 доктора наука и професора историје, а за чије су излагање посебно заслужни свештеник Бранислав Миловац и проф. др Момчило Сакан. Такође, у Шипову је промовисана капитална књига потпуковника у пензији Милорада Ђирка *Страдање српског народа у Општини Шипово 1941–1945*, која доноси најкомплетније податке о 4.750 погинулих житеља овог краја у Другом свјетском рату. Спомен-чесма у Прибелџима: У засеоку Љешћар изграђена је спомен-чесма од камена из темеља породичне куће, посвећена Жељку Јандрићу, борцу погинулом у Одбрамбено-отаџбинском рату.

Обнова завичајне инфраструктуре: Истакнуто је да је након изградње новог хотела у Стројицама 2025. године, ове године у Шипову, на ушћу Јања у Пливу, након пуну 31 годину коначно обновљен и чувени Хотел *Јањ*.

КУЋА ОПСТАНКА НА ИЗВОРУ УНЕ И ЗРМАЊЕ

СРПСКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР ОТВОРЕН НА СПАСОВДАН У ГРАЧАЦУ

Српска заједница у Грачацу коначно је добила свој простор за реализацију културних садржаја отварањем Српског културног центра, преноси портал СРБИ.ХР.

Овај објекат, смјештен у Улици Николе Тесле, подигнут је у оквиру пројекта Српског народног вијећа којим је отворено на десетине сличних центара широм Хрватске, а новоотворено здање на Спасовдан је освештао парох грачачки Предраг Пантелић.

Предсједник СНВ-а Борис Милошевић поручио је да је овај центар,

након Удбине, нова кућа српске заједнице у Лици, усмјерена на чување језика, сјећања и националног достојанства.

— Јесмо и остајемо. Али овај центар није само наш. Он је дар овог општини. Ми смо важан дио овог краја, овог друштва, ове заједнице. И као такви не тражимо посебност — тражимо равноправност.

На отпоре појединих политика које у оваквим институцијама свјесно импутирају безбједносну пријетњу Хрватској, предсједник Вијећа српске националне мањине оп-

штине Грачац Рајко Обрадовић одговорио је поруком да су у ову кућу сви добродошли ако долазе отвореног срца, јер је једина идеологија коју центар шири — слога, мир и разумијевање.

Свечаности су присуствовали саборска заступница Ања Шимпрага, локални и жупанијски функционери, те бројни мјештани, док су у умјетничком програму наступили солисткиња на фрули Неда Николић, ученици Основне школе Грачац и СКД *Просвјета* из Коренице са традиционалним играма из Лике.

ФОТО: СРБИ.ХР

СРПСКИ НАРОД У ТЕМЕЉИМА ПОБЈЕДЕ: АНТИФАШИСТИЧКА ПРОШЛОСТ КАО ТРАЈНА ОБАВЕЗА

Поводом 9. маја – Дана побједе, предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истакао је да је српски народ дао огроман допринос побједи антифашистичке коалиције над највећим злом у историји човјечанства.

— Срби су били први народ у Европи који је масовно подигао устанак против окупатора, на подручју Херцеговине и Крајине још у јуну и јулу 1941. године. На ту славу антифашистичку прошлост морамо бити трајно поносни — поручио је Линта.

Ипак, потпуни крај ратних сукоба на простору бивше Југославије десио се седам дана након капитулације Нјемачке. — Посљедња заповијест поглавника Анте Павелића гласила је да нема предаје партизанима и да се борба наставља. Због тог усташког отпора, рат је окончан тек 15. маја, када су представници геноцидне НДХ потписали капитулацију у дворцу поред Блајбурга — објашњава Линта.

Према његовим ријечима, чување сјећања на антифашистичку традицију није само питање прошлости, већ и задатак за будућност.

МОНТИРАНА ПРЕСУДА У ОСИЈЕКУ: 20 ГОДИНА ЗАТВОРА КРАЈИШКОМ БОРЦУ ЖЕЉКУ ТРАВИЦИ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцијенио је да је првостепена пресуда Жупанијског суда у Осиеку, којом је крајишки Србин Жељко Травица осуђен на 20 година затвора, очигледно монтирана и дубоко неправедна. Травица је осуђен због наводног ратног злочина у мјестима Церих и Мирковци 1991. године, али је, према ријечима Линте, пресуда донесена без иједног конкретног доказа, искључиво под снажним политичким и медијским притиском.

— Ова пресуда је само потврда лажног наратива који доминира у Хрватској, а према којем су Срби искључиви злочинци, а Хрвати искључиве жртве — истакао је Линта.

Државно тужилаштво темељило је случај искључиво на исказу главног свједока сарадника, за кога је утврђено да је проблематична особа склона разним пороцима. Посебно је индикативно да тај свједок Травицу није помињао у својим исказима све до 2021. године.

— Суђење је показало да је осам припадника хрватског МУП-а и ХОС-а погинуло у легитимним борбеним дејствима. Жупанијски суд у Осиеку одбио је да саслуша бројне свједоке одбране, међу којима су и непосредни учесници сукоба који тврде да Травица нема никакве везе са инкриминисаним догађајима — каже Линта. Он истиче да је очигледно да ни Државно тужилаштво (ДОРХ), нити суд, нису имали намјеру да утврде истину. Због ове скандалозне одлуке, предсједник Савеза Срба из региона позвао је министра правде Србије да упуту најоштрији протест свом хрватском колеги. — Осуђујућа пресуда Жељку Травици само је још један у низу доказа да је хрватско правосудје етнички мотивисано и да Срби оптужени за ратне злочине у Хрватској немају право на фер и поштено суђење — закључује Линта.

ИСТИНА КОЈУ ЗАГРЕБ СКРИВА

ИЗВЈЕШТАЈ БУТРОСА ГАЛИЈА: ДО МАЈА 1993. ИЗ ХРВАТСКЕ ПРОТЈЕРАНО 250.000 СРБА

Званични Загреб деценијама покушава избрише из историјског памћења извјештај тадашњег генералног секретара УН Бутроса Бутрос-Галија, у којем се наводи да је до маја 1993. године из Хрватске, ван подручја Крајине, протјерано чак 251.000 Срба. На овај потиснути документ подсећа Миодраг Линта, предсједник Савеза Срба из региона.

Ријеч је о документу Уједињених нација од 15. маја 1993. године, под насловом *Further report of the Secretary-General pursuant to Security Council resolutions*, у којем се прецизно наводи да је ријеч о системском расељавању.

— Према процјенама УНХЦР-а, више од 250.000 Срба је расељено из својих домова у Хрватској изван подручја УНПА зона, односно заштићених подручја под окриљем УН-а — истиче Линта цитирајући дио извјештаја.

Линта наглашава да је овај документ непобитан доказ да је стратешки циљ режи-

ма Фрање Туђмана био стварање етнички чисте хрватске државе. Ове намјере, према ријечима предсједника Савеза Срба из региона, потврдио је и сам Туђман, који је 24. маја 1992. године на Тргу бана Јелачића у Загребу изговорио ријечи које руше мит о „одбрабеном рату”

— Рата не би било да га Хрватска није жељела — признао је тада Туђман.

У првој фази, од доласка ХДЗ-а на власт 30. маја 1990. године, па до маја 1993. године, хрватске полицијске и паравојне формације систематски су чистиле урбана и мјешовита подручја. Током јесени и зиме 1991. године, у акцијама *Ошкос*, *Оркан* и *Пајук-91*, са готово 80 процена подручја Западне Славоније и Билогорате протјерано је више од 70.000 Срба, док је око 200 српских и мјешовитих села опљачкано и спаљено. Након тога, у злочиначкој акцији *Масленица* у јануару 1993. године, са подручја Равних Котара протјерано је више од 10.000 Срба.

Миодраг Линта наглашава да су злочиначке операције *Бљесак* и *Олуја* из 1995. године биле само завршни чин дугогодишњег планског прогона српског народа са подручја данашње Хрватске.

— Важно је нагласити да је извјештај Бутроса Галија снажан аргумент који оповргава лажни мит о Домовинском рату, према којем су Срби искључиво агресори, а Хрвати једине жртве. Ово је само један од важних доказа да су хрватске војне, полицијске и паравојне снаге починиле масовне злочине над српским цивилима и ратним заробљеницима — закључује Линта.

Према доступним подацима, у периоду од 1990. до 1995. године са подручја данашње Хрватске протјерано је укупно више од 500.000 Срба, док је њихова имовина систематски пљачкана, уништана и отимана, што представља трајно свједочанство о етничком чишћењу које се не смије заборавити.

ЗАДАРСКА КРИСТАЛНА НОЋ: ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ И ПЕТ ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА ЕТНИЧКОГ ЧИШЋЕЊА

Прије тачно 35 година десио се врхунац терора над Србима у Задру, познат као *Задарска кристална ноћ*. Овај догађај означава почетак организованог и масовног прогона српског народа са подручја данашње Хрватске, који је спроводио проуштакски режим Фрање Туђмана.

Предсједник Савеза Срба из региона, Миодраг Линта, подсећа да *Задарска кристална ноћ* није била случајан инцидент, већ увод у систематично етничко чишћење спроводено у бројним хрватским градовима у којима није било ратних дејстава.

— Дана 2. маја 1991. године више од 2.000 припадника хрватских формација кренуло је у рушилачки и варварски поход на Србе и њихову имовину. Овај догађај био је директна копија погрома над Јеврејима у нацистичкој Нјемачкој из новембра 1938. године — наводи Линта.

Током 2. и 3. маја 1991. године у Задру и околини убијено је најмање десет Срба, док је уништено око 200 стамбених и по-

словних објеката у власништву Срба и српских фирми. У том рушилачком походу, поред палица, мотки и камења, коришћена је велика количина експлозива, који је прибавила тадашња хрватска полиција. Припадници МУП-а су све вријеме били присутни, усмјеравајући руље ка објектима чији су власници били Срби.

Шиканирање, зостављање и минирање српских домова почело је знатно раније, одмах по доласку ХДЗ-а на власт у мају 1990. године. Локални одбори ХДЗ-а су мјесецима прије *Кристалне ноћи* сачинили прецизне спискове српских кућа које треба уништити. Наоружане формације у цивилној одјећи упадале су у српске станове, пребијале станаре и избацивали их на улици, док су многи Срби одвођени у злогласну циглану поред Нина, гдје су звјерски мучени и ликвидирани.

Статистика страдања у Задру је поразујућа. У периоду од 1991. до 1993. године убијено је најмање 34 Срба, од че-

га 20 цивила. Са тог подручја протјерано је више од 10.000 Срба, док је, према подацима градске комисије, у ужем дијелу Задра минирано и уништено најмање 470 српских кућа, викендица и привредних објеката. — За планско етничко чишћење Срба у Задру и околини нико није одговарао. То је само још један доказ да хрватско правосудје није професионално, већ је у потпуности подређено државној политици која негира злочине над Србима — истиче Линта.

На крају, Линта апелује и на домаће институције.

— Српско Тужилаштво за ратне злочине још увијек није покренуло истрагу, а камоли подигло оптужнице за мучења, убиства и прогон Срба у Задру. Крајње је вријеме да се ова неправда исправи и да се одговорни за систематско уништавање српског народа и имовине суоче са правдом — закључује предсједник Савеза Срба из региона.

Рехабилитација усташтва: Загребачко сјећање на пропаст НДХ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцијенио је да хрватска власт комеморацијама на загребачком гробљу Мирогој наставља са политиком отворене рехабилитације геноцидне Независне Државе Хрватске (НДХ) и усташког режима.

Линта истиче да појам „Блајбуршка трагедија”, којим званични Загреб деценијама манипулише, у суштини означава жаљење због слома оружаних снага НДХ 15. маја 1945. године. Он подсећа да је рат у Европи званично завршен 8. маја 1945. године, али да су усташке јединице одбиле да положи оружје и наставиле су оружани отпор још седам дана, све до Блајбурга.

— Хрватска званично изражава жалост

због пропасти геноцидне НДХ још од 1996. године, када је Хрватски сабор изгласао допуну Закона о празницима, којим се 15. мај обиљежава као „Дан сјећања на хрватске жртве у борби за слободу и независност”. Сваког 15. маја Хрватска шаље јасну поруку да је НДХ била легитимна држава хрватског народа, а погинули и убијени усташки зликовци проглашавају се жртвама палим за слободу — наводи Линта.

Према његовим ријечима, ријеч је о дану када су представници НДХ 1945. године потписали безусловну капитулацију, након чега су заробљени припадници усташких и домобранских формација који су одбили да положу оружје по окончању Другог свјетског рата.

Линта сматра да међународна заједница мора хитно реаговати и упутити јасну поруку Хрватској да прекине са рехабилитацијом усташког режима и да почне у пракси да поштује темељне европске антифашистичке вриједности.

— То, између осталог, значи да Хрватски сабор мора да укине пронацистичку одлуку о покровитељству над комеморацијом убијеним усташким злочинцима и поништи одредбу у Закону о празницима којом се слави капитулација НДХ. Такође, неопходно је донијети закон о забрани и кривичном кажњавању употребе усташких симбола, негирања концентрационих логора смрти, те величања усташких злочинаца и њихове идеологије.

КУКАВИЧКИ ЗЛОЧИН У ДОБРОВОЉАЧКОЈ ПРЕД ОЧИМА УН-а

Напад на Дом ЈНА и војну колону у Добровољачкој улици у Сарајеву, 2. и 3. маја 1992. године, био је кукавички и подмукао злочин над најмање 28 војника и цивила у служби тадашње војске. Овај догађај представља једну од кључних историјских потврда да тадашње муслиманско руководство није жељело мир.

Оцењујући карактер и последице овог некажњеног злочина, председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта указује на стварну позадину мајских дешавања у Сарајеву.

— Стратешки и крајњи циљ Алије Изетбеговића и његових најближих сарадника био је реализација *Исламске декларације* и стварање унитарне, муслиманске БиХ, чак и по цијену изазивања отвореног ратног сукоба.

Муслиманске паравојне формације и припадници такозване Територијалне одбране су 3. маја 1992. године брутално напали колону ЈНА у Добровољачкој улици. Војници и цивилни службеници су се, у складу са претходним споразумом, мирно повлачили из команде Друге војне области. Муслиманска страна је свјесно погазила чврсто обећање да ће гарантовати сигуран пролаз људима у колони, чију је безбједност својим присуством гарантовао и тадашњи командант УНПРОФОР-а у БиХ, канадски генерал Луис Мекензи. Тог дана убијено је најмање девет припадника ЈНА.

Само дан раније, 2. маја, паравојне групе из Сарајева напале су Дом ЈНА и друге војне објекте у граду, чиме је брутално прекршен Међународни споразум о мирном повлачењу војске са територије БиХ, постигнут 26. априла у Скопљу. Прили-

ком одбране ових објеката, убијено је или погинуло најмање 19 припадника ЈНА.

За ове тешке ратне злочине ни послјиге три деценије нико није правно одговарао, нити је стигла праведна казна.

— Ејуп Ганић и још деветорица осумњичених обухваћени су оптужницом у предмету „Добровољачка“, али парадоксално, искључиво за дешавања од 3. маја, док се крвави напади од претходног дана потпуно игноришу — упозорава Линта.

Правда је у Сарајеву очигледно заробљена ратном пропагандом, због чега председник Савеза Срба из региона не гаји илузије у позитиван исход тренутног судског процеса.

— Узимајући у обзир досадашњи рад и политичку пристрасност, није реално очекивати да Суд БиХ донесе објективну и осуђујућу пресуду против наредбодаваца овог масакра. Бошњачки политичари напад на ЈНА лажно представљају као одбрану града, покушавајући да бруталним лажима фалсификују историју и ЈНА окриве као агресора. Због континуираног одбијања правосуђа у Сарајеву да процесуира починиоце злочина над Србима, као и због систематског понижавања, игнорисања и умањивања српских жртава, намеће се потреба за конкретним одговором званичног Београда.

Линта поручује да Србија мора преузети активни улогу у одбрани историјске истине.

— Кључни корак мора бити оснивање државне институције — Меморијалног центра српских жртава на подручју бивше Југославије. То је наш дуг према невино страдалим војницима и трајна брана против прекрајања блиске историје.

Србомрзачки напад у Тузли: Скрнављење Храма Светог Георгија

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта најоштрије је осудио скрнављење Храма Светог великомученика Георгија на српском православној гробљу у Тузли, гдје су вандалски развалили врата храма и разбацали предмете унутрашњости.

Линта истиче да, нажалост, ово није изолован случај у Тузли, подсећајући да је у јулу прошле године оскрнављен и Саборни храм Успења Преврете Богородице у центру града, када су оштећени црквени објекти и инвентар.

— Овај вандалски чин је директна последица мржње коју екстремне снаге у Федерацији БиХ

систематски шире према Србима. Напади на наше светиње и све што је српско изазивају оправдан осјећај страха и забринутости код малобројних Срба који су остали да живе у Федерацији БиХ.

Према његовим ријечима, такви напади шаљу злокобну поруку српском народу да за њих нема живота на својим вјековним огњиштима.

— Позивам представнике међународне заједнице у БиХ да хитно осуде овај србомрзачки напад и захтијевају од надлежних органа да починиоци буду што прије пронађени и кажњени у складу са законом — закључио је Линта.

Злочин у Пофалићима као трајна опомена

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта поручио је да никада не смијемо заборавити монструозан злочин почињен над око 200 српских цивила у сарајевском насељу Пофалићи, од којих су 64 жртве биле старије од 60 година.

За овај свирепи злочин, који се десио прије 34 године, до данас нико није одговарао. Линта истиче да је изостанак судског епилога још једна у низу тешких увреда за породице жртава и доказ да је правосуђе БиХ дубоко селективно и пристрасно.

— Припадници муслиманских снага су 16. и 17. маја 1992. године извели напад у којем су звјер-

ски убили око 200 Срба, а њихова имовина је опљачкана и спаљена. Иако је Министарство унутрашњих послова Републике Српске поднијело кривичне пријаве против 51 лица, нико од наредбодаваца и починилаца није изведен пред лице правде — подсећа Линта.

Према његовим ријечима, Суд и Тужилаштво БиХ свјесно игноришу страдање Срба у Пофалићима, баш као и бројне друге злочине над српским цивилима и ратним заробљеницима током протеклог рата.

— Не може бити истинског помирења међу народима у БиХ све док се не казне починиоци

злочина који су извршени над српским народом. Правда мора бити једнака за све жртве — јасан је Линта.

Он је овом приликом поновио став да Србија мора да предузме одлучније кораке у очувању сјећања на пострадале.

— Србија треба да оснује државну институцију — Меморијални центар српских жртава на простору страдање Срба у Пофалићима, баш као и бројне друге злочине над српским цивилима и ратним заробљеницима током протеклог рата. То је неопходан корак ка планској и систематској борби за истину о страдању нашег народа деведесетих година на подручју Хрватске, БиХ и АП Косова и Метохије — закључио је Миодраг Линта.

ЗА СВИРЕПО УБИСТВО 48 СРПСКИХ ЦИВИЛА У БРАДИНИ ЈОШ НЕМА ПРАВДЕ

За садистички и монструозан злочин над 48 српских цивила у селу Брадина код Коњица, почињен прије 34 године, још увијек нико није кажњен. Ово некада већински српско мјесто, које је брутално затрето у прољеће 1992. године, данас представља један од најстрашнијих симбола страдања српског народа у Босни и Херцеговини.

Подсећајући на дане када су заједничке муслиманске и хрватске снаге покренуле акцију етничког чишћења, председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта износи сурове чињенице о овом погрому.

— У незапамћеном налету мржње од 25. до 27. маја 1992. године, припадници ових формација су погубили 48 локалних Срба на најсвирепије начине. Сва имовина убијених, заробљених и протјераних домаћина је немилосрдно опљачкана, а породичне куће и Црква Вазнесења Господњег су запаљени и срушени до темеља.

Брадина је прије избијања ратних сукоба била економски снажно и живо мјесто са 280 српских кућа у којима је живјело више од 1.200 Срба. Падом села под контролу муслиманско-хрватских снага, за преживјело становништво почео је прави пакао.

Више стотина Срба из Брадине и околних заселака одведено је у злогласне логоре Челебићи и Мусала. Тамо су мјесецима излагани стравичном физичком и психичком мучењу. Поред жртава у самом селу, у овим мучионицама убијена су још 22 српска логораша, док се за посмртним остацима њих петоро и данас трага. Злочини у општини Коњиц нису били инцидент, већ плод организоване политике са врха, што потврђује и чињеница да су се убиства и прогони паралелно одвијали у самом граду и свим околним селима са српском већином.

— Главну одговорност за брутална убиства и тортуру над Србима сноси тадашњи општински војни, полицијски и политички врх у Коњицу, али и њихови надређени ментори у Сарајеву — наглашава Линта. Овај системски погром и даље пролази без судског епилога, што јасно указује на спрегу политике и судства у Федерацији БиХ.

— За овај масакр, као и за друге стравичне злочине на подручју Коњица почињене од маја 1992. до маја 1993. године, нема правно обавезујућих пресуда. Потпуно је очигледно да је правосуђе у Сарајеву у директној функцији бошњачке политике. Они свјесно опструшу процес и развлаче предмете, чекајући да наредбодавци, извршиоци и кључни свједоци природно умру.

Због континуираног игнорисања српских жртава од стране регионалних судова и међународне јавности, наша је трајна обавеза да се са најдубљим поштовањем сјећамо свих невино страдалих цивила из Брадине.

Линта због тога понавља да Република Србија мора поставити институционалну брану против заборављања.

— Држава има апсолутну обавезу да се активно и институционално бори за истину о страдању нашег народа у БиХ и шире током деведесетих година прошлог вијека. Кључни и неодложни корак на том путу јесте хитно оснивање Меморијалног центра српских жртава на подручју бивше Југославије. То је једини начин да сачувамо сјећање и спријечимо потпуно прекрајање историје.

ОСНИВАЊЕ СЛАВНЕ ВРС БИО ЈЕ ИСТОРИЈСКИ ОДГОВОР НА РАЗБИЈАЊЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Оснивање славне Војске Републике Српске прије 34 године представљало је историјски одговор српског народа на разбијање Југославије и реално опасност од понављања геноцида из Другог свјетског рата. Израњајући из народног одбрамбеног покрета, ова војска је постала једини и сигурни штит без којег Срби не би опстали на својим вјековним огњиштима, нити сачували право на слободу и живот.

Поводом 12. маја, Дана Војске Републике Српске и Дана Трећег пјешадијског (Република Српска) пука Оружаних снага БиХ, председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта упутио је срдачне честитке свим ратним ветеранима, војним инвалидима и потомцима погинулих бораца. Линта наглашава да је стварање војних формација било изнуђено, али суштински корак за спас народа.

— Наша је трајна и апсолутна обавеза да чувамо сјећање на славни, частан и херојски пут Војске Републике Српске, као и на све њене припаднике без чијеј пожртвовања данас не би било Републике Српске. Народна скупштина Српске Републике Босне и Херцеговине донијела је 12. маја 1992. године у Бањалуци историјску одлуку о оснивању Војске, обједињујући тадашње јединице Територијалне одбране и добровољачке одреде под једну, професионалну команду.

Цијена која је плаћена за слободу Српске и заустављање новог прогона била је изузетно висока, што обавезује и данашње генерације да будно чувају тековине Одбрамбено-отаџбинског рата.

— Никада не смијемо да заборавимо погинуле и рањене припаднике Војске Републике Српске, као и бројне страдале српске цивиле који су уградили себе у темеље ове државе. Према званичним подацима Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, током ратних дејстава погинуло је 23.659 бораца, док их је више од 40.000 рањено. Све те жртве траже од нас вјечну захвалност и чување Републике Српске у њеном пуном дејтонском капацитету — поручује Линта.

ПИСАЦ, КЊИЖЕВНИ КРИТИЧАР, УРЕДНИК, НОВИНАР, ПУБЛИЦИСТА СА СЛИКЕ		СЛАВНИ УМЈЕТНИК ДА ВИНЧИ	МОНО-ДРАМА ПИСЦА СА СЛИКЕ	ЖЕНСКО ИМЕ (МИЛОСТИВА!)
ДИО ЛАНЦА, КАРИКА				
ПЛЕ-МЕНИТИ ГАС				
ЂОРЂЕ ОДМИЉА				
РАКУН (РУС.)				
СЕЛО НА ЛОКАЛИТЕТУ СУВА МЕЂА У Р. СРПСКОЈ РОДНО МЈЕСТО ПИСЦА СА СЛИКЕ	ПРИВИДНИ ПОЛОЖАЈИ ОБЈЕКТА	СРПСКО КОЛО	ГЛУМИЦА ТАРНЕР ЛИЦЕ НА ИСПИТУ	
ГРАБЕ-ВИНСКО ПРЕДУЗЕЋЕ		РИБЉА ЈАЈАШЦА ПОНД		МАЛА ВИТРИНА (ПЈЕСН.)
РАНИЈИ ПЈЕВАЧ РАПСОДИЈА				ВОЛТ БАВИТИ СЕ РВАЊЕМ
СТОТИ ДИО ХЕКТАРА		СЕЉАЦИ (ЊЕМ.) ЛИТАР		
ШВЕДСКИ ФУДБАЛЕР, МАРТИН				В. Т. СТАРИ РИМЉАНИН
ИЛИНИЈУМ		ВОДЕНИ ИНСЕКТ КАЈДА		
НАНОСИТИ				
АЛКА-ЛОИД ИЗ ЈЕДИЋА				
СРПСКО КОЛО	ПРИСПЈЕТИ ГРАМ			ЧАС ОБИМ
НЕОБРАЗОВАНА ОСОБА (ТУР.)			СТАРОЗАВЈЕТНИ ЛИК (ПОТОП!)	

РЕШЕЊЕ: алка, еон, боле, елот, Лана, ПП, кра, рапсод, В, ар, паори, Далин, вт, Ил, тулар, напашати, аконитин, стић, ч, геак, Ное.

Одржани 23. Ликовни сусрети у Јабуковцу

У организацији петрињског Подборског СКД *Просвјета* Загреб, у суботу 30. маја 2026. године у Јабуковцу су одржани 23. Ликовни сусрети на Банији". Ова међународна манифестација окупила је 25 сликара и дјеце из Загреба, Сплита, Сесветског Краљеваца, Плитвичких Језера, Кутине, Поповаче, Стубичких Топлица, Сиска и Петриње.

Поред домаћих аутора, на колонији су учествовале и чланице Уније Влахо Буковац из Сплита, предвођене предсједницом Јагодом Кеџман.

У Друштвеном дому у Јабуковцу постављена је и 12. Изложба слика са претходних сусрета, уз нове радове настале током ове колоније. Изложбу је отворио академски сликар Недељко Тинтор. Признања за учешће уручила је Мирјана Олујић, замјеница Сисачко-мославачког жупана из реда српске националне мањине.

Сусретима су присуствовали и градски вијећник Петриње Јасенко Кривоновић – Јац, предсједник Подборског Мали Градац Јанко Ликар, као и предсједница Удружења Кордунашица из Вргинмоста Татјана Вујичић са чланицама. Умјетници су ове године заједнички потписали и уручили признање за организацију Мари Вилус, предсједници Подборског Петриња. У пратећем програ-

му наступили су женска изворна пјевачка група и фолклорна секција СКД *Просвјета* из Гарешнице, коју предводи Зоран Блануша.

Манифестацију су финансирани Савјет за националне мањине Владе Републике Хрватске, Сисачко-мославачка жупанија и чланови Подборског Петриња.

Иза ове манифестације стоји чињеница да петрињски подбор СКД *Просвјета* и у 2026. години ради без сопствених просторија. Од оснивања у јануару 2001. године, удружење је користило приватни пословни простор у кући Маре и Душана Вилус. Међутим, у земљотресима из децембра 2020. године, тај објект је толико оштећен да је на крају морао бити потпуно срушен и уклоњен.

Од тада траје сналажење за простор. Обећања локалних власти у Петрињи да ће удружењу бити додијељен привремено стамбени контејнер или нека друга слободна просторија у граду до данас нису испуњена, иако проблем траје већ шесту годину.

Трајно рјешење за рад са дјецом, одржавање радионица и очување идентитета српске заједнице на овом подручју види се једино у изградњи будућег Српског културног центра у Петрињи, чија је локација планирана поред Храма Светог Спиридона Чудотворца.

МАРА ВИЛУС

Свједочанство о страдању и вјери: Ученици из Србије посјетили Пребиловце

У тишини мученичког херцеговачког села Пребиловци одржан је потресан час историје за ученике из Србије, чију посјету Херцеговини традиционално организује Дејан Стошић из Смедерева.

У организацији бившег народног посланика и регионалног директора ЈП Пошта Србије за радне јединице Смедерево, Пожаревац, Бор и Зајечар, Дејана Стошића, посјете омладине из Србије хришћанској и јуначкој Херцеговини поново су показале важност очувања националног заједништва. Захваљујући Стошићевом прегалаштву, српски ученици су и ове године имали прилику да прођу кроз кључна духовна и историјска мјеста, упознајући се са лекцијама о вјери и опстанку нашег народа.

Централни дио овог путовања био је обилазак светих Пребиловаца. У тишини овог мученичког села, ученици су присуствовали часу историји пред свједочанствима о голготи српског народа током Другог свјетског рата. Посебно емотиван тренутак било је подсјећање на судбину учитељице Стане Арнаут, која је свој живот посветила дјеци, а страдала заједно са својим народом. Ова иницијатива омогућила је младим нараштајима да се суоче са истином о невиним жртвама које су бацане у околне јама.

Поред Пребиловаца, овај национални пројекат под Стошићевим вођством обухватио је обилазак и других великих страдалишта и светиња овог краја – Корићке јаме, Ржаног дола и Капавице, као

и Мркоњића, манастира Тврдош и Требиња.

Као неко ко годинама гради мостове између Србије и Херцеговине, Дејан Стошић је овом посјетом потврдио своју улогу у очувању српског идентитета и развијању културе сјећања код будућих покољења.

— Наша је дужност да омогућимо дјеци из Србије да посјећују Пребиловце и остала страдална мјеста у Херцеговини, јер се на тај начин најбоље чува истина и развија култура сјећања код будућих покољења. Хвала домаћинима на изузетном братском гостопримству, а наш народ позивам да 15. септембра у Србији заједно обиљежимо Дан српског јединства, слободе и националне заставе — поручио је Стошић.

ТРОБОЈКА, ДВИЈЕ ХИМНЕ И ЈЕДАН ШАМПИОН: ЗАВРШЕН БИЦИКЛИСТИЧКИ ПРАЗНИК ЗАЈЕДНИШТВА

ФОТО: ПРЕДСИДНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СРБИЈИ

Рајовић побједник 20. Међународне бицикличке трке Београд–Бања Лука

Јубиларно, 20. издање Међународне бицикличке трке *Београд–Бања Лука* завршено је великим тријумфом српског бицикliste Душана Рајовића. Ова престижна спортска манифестација, која је и ове године окупила 175 такмичара из чак 35 земаља, још једном је потврдила свој статус једног од најважнијих спортских догађаја у региону, али и снажну симболичку улогу у повезивању Србије и Републике Српске.

Побједу у генералном пласману однио је српски ас Душан Рајовић из екипе *Team United Shipping*, који је током све четири захтјевне етапе показао највише снаге, стабилности и тактичке зрелости. Иза Рајовића, на другом мјесту генералног пласмана, насадио се његов клубски колега Вељко Стојнић, док је треће мјесто припало Адаму Брадачу из екипе *Factor Racing*, који је уједно понио и бијелу мајицу за најбољег младог возача. Црвену мајицу за најбољег спринтера освојио је Кристоф Холцер (*Team Felt Felbermayr*), док је плава мајицу за најбољег брдског возача припала Игору Секу из екипе *VIBATEC*. Наслов најбољег тима трке поново је понијела мађарска екипа *Team United Shipping*.

КРАЉЕВСКА ЕТАПА У ШЕКОВИЋИМА

Свечани старт трке одржан је на Савском тргу у Београду, гдје је прије самог почетка потписана српска тробојка и интонирание химне Републике Српске и Србије. Млађан Цицковић, шеф Представништва Републике Српске у Србији, поручио је да ова трка доловно брише границе и гради нераскидиво заједништво. Прва етапа возена је до Пожаревца, уз кружну трку у Великом Градишту, гдје је Рајовић одмах преузео лидерску позицију. Друга рута водила је караван

од Обреновца до Зворника, што је послужило као још један прелијеп примјер сарадње приликом потпуно несметаног преласка границе преко Дрине.

Трећа, тзв. „краљевска“ етапа возена од Братунца до Шековића, била је најтежа због захтјевног планинског терена. Ипак, Рајовић је поново демонстрирао силу и први прошао кроз циљ, показујући зашто се налази на челу каравана. Начелници општина Братунац и Шековићи нагласили су да је за мање средине од огромног значаја што су дио великог међународног пројекта који промовише њихове туристичке потенцијале.

ВЕЛИКА ЗАВРШНИЦА У ДОБОЈУ

Велико финале и четврта етапа возена је на релацији Приједор–Бања Лука–Добој у дужини од 160 километара. Душан Рајовић је и ту потврдио своју апсолутну доминацију, тријумфујући у масовном спринту испред Радослава Фрачака и Патрика Стоша из пољске екипе *Voster ATS Team*. У Добоју су свечано проглашени побједници, чиме је спуштена завјеса на овогодишњи бициклички празник.

Организатори ове манифестације – Бициклички савез Републике Српске и Центар за развој и унапређење спортске сарадње, уз свесрдну подршку полицијских снага са обје стране Дрине – успјели су да пошашу најљепшу слику саборности, заједништва и заједничке будућности.

» ОВАЈ МЕДИЈСКИ САДРЖАЈ СУФИНАНСИРАН ЈЕ ОД СТРАНЕ ЈП АУТОПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Ставови изнијети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је додијелио средства

ЗАВИЧАЈНЕ БАЛОТЕ НА ОБАЛИ ДУНАВА:

Екипа Буковице најбоља у Новим Бановцима

Поводом обиљежавања сеоске и храмове славе Свети Василије Острошки, у насељу Бановци Дунав организован је традиционални турнир у боћању који је окупио 18 екипа. Такмичење се одвијало по систему елиминације, а играло се до освојеног 21 поена.

Боћање, или балоте, дубоко је укоријењено у идентитет становништва досељеног са простора Далмације, Лике и Босанске Крајине. Према ријечима организатора Велибора Мирчетића, овај турнир има јасну сврху – очување живе споне са завичајем, коријенима и обичајима који су пренијети у нове заједнице.

На турниру су учествовале екипе: Тунковац, Илија, Болеч, Повратници, Змиштак, Станишић, Марко Лугар, Буковица, Биљане Горње, Бота, Атлија, Дрча транс, Брзи, Вукашин, Дођи мала, Зоран Милијаш, 4М и 2МБ. Након серије напетих мечева, треће мјесто на турниру припало је екипи *Поврајници* из Болеча.

Велико финале донијело је директан окршај екипа *Буковица* и *Змиштак*. За *Буковицу* су наступили Драган Ковачевић, Зоран Вујанић и Никола Курбалија, док су боје *Змиштак* бранили Драган Суботић Џаја, Неђо Кресовић и Шпиро Вукчевић. У изузетно изједначеној и драматичној завршници, концентрација и прецизност припале су екипи *Буковице*, која је славила резултатом 21:19.

Најбољим екипама уручени су пехари, медаље и новчане награде, након чега је за све учеснике и посјетиоце приређена заједничка трпеза.

Овај спортски сусрет увод је у богату љетну сезону у Новим Бановцима. Организатори су након успјешног славског турнира најавили следеће окупљање на теренима – традиционални Видовдански турнир.

ДРАГАНА БОКУН

» Никола Курбалија, Драган Ковачевић и Зоран Вујанић

НА ДЕВОЈАЧКОМ БУНАРУ ОДРЖАНА ЈУБИЛАРНА 30. БАЛОТИЈАДА

На Дјевојачком бунару у Владимировцу, у општини Алибунар, поводом сеоске славе Духова, 30. маја 2026. године одржана је 30. јубиларна Балотијада на којој је учествовало 19 екипа.

У прелијепом амбијенту Дјевојачког бунара, једног од најљепших излетишта у јужном Банату, окруженог шумом и природним љепотама Делиблатске пешчаре, окупили су се љубитељи балотања, пријатељи и гости из различитих крајева Србије и иностранства (Румуније).

Јубиларна Балотијада још једном је потврдила да ова традиционална манифестација представља много више од спортског такмичења – она је прилика за дружење, његовање завичајних обичаја и јачање пријатељских веза међу људима.

На турниру су наступиле екипе: *Гаџија* (Румунија), *Мали рај ПР*, *Олујић Вршац*, *Лако ћемо*, *Равни Кошари*, *Далмајинска* (Владимировац), *Динарска дивизија* Панчево, *Тесла* Панчево, *Пазарци* Владимировац, *Последња шанса*, *Миленијум* Вршац, *Војловица*, *Жетар*, *Баџија*, *Пан леги* Панчево, *Ошшић* Батајница, *Динара*, *Гудурица* и *Велики Гај*.

Након занимљивих и неизвјесних надметања, прво мјесто освојила је екипа *Гу-*

» Првопласиране екипе са организатором Зораном Максимовићем Шуцом

дурица (Свето Алавања, Жељко Додик и Далибор Драгић), друго мјесто *Динарска дивизија* из Панчева (Владимир Калинић Калаба, Жељко Ђалић Чаки и Ђорђе Ушљебрка Ђоле), док је треће мјесто припало

екипи *Ошшић* (Драган Арамбашић, Мирко Борковић, Славенко Крунић, Миљенко Крунић) из Батајнице.

Првопласираним екипама организатор турнира Зоран Максимовић Шуцо подије-

лио је медаље, пехаре и захвалнице. Максимовић је већ годинама један од најзаслужнијих људи за очување и развој овог турнира, који је захваљујући његовом труду, ентузијазму и посвећености израстао у једно од најпрепознатљивијих окупљања балоташа у Банату.

Његовим залагањем Балотијада је од локалног такмичења постала манифестација која сваке године окупља све већи број учесника и гостију, чувајући традицију игре коју су многи досељеници из крајишких крајева донијели са собом.

Домаћини су и овога пута били на висини задатка. За све учеснике обезбјеђени су доручак и ручак, као и сјелодневно освјежење, сокови и пиво, што је допринијело доброј атмосфери и дружењу које је трајало током читавог дана.

Јубиларна 30. Балотијада протекла је у духу фер-плеја, спортског надметања и пријатељства, а прелијепи амбијент Дјевојачког бунара још једном је показао зашто је ово мјесто идеално за оваква окупљања. Учесници су, поред такмичења, уживали у природним љепотама и дружењу, носећи из Владимировца најљепше утиске и жељу да се и наредне године поново окупе на истом мјесту.

ДРАГАНА БОКУН

ФК ГРАЧАЦ ПРОСЛАВИО ВЕЛИКИ СТОГОДИШЊИ ЈУБИЛЕЈ

Вијек фудбалског ината, љубави и трајања

Када су на терен ФК Чортановци, 30. маја 2026. године, заједно закорачиле три генерације – дједови, очеви и синови, послата је јасна порука: име и дух ФК Грачац живи упркос свим историјским вихорима и прогонству.

Свечаност поводом 100 година играња фудбала подно Велебита обиљежена је молитвеним поменом на Банстољу, пријатељским сусретом са ветеранима новосадске Војводине у Чортановцима, те емотивним уручивањем дресова породицама преминулих фудбалера и пехара најзаслужнијима у ресторану *Завичај*.

Велики јубилеј окупио је бројне генерације – од послјератних фудбалера из педесетих година прошлог вијека, преко заданица из деведесетих, па све до њихових потомака који су обукли дрес о коме су до јуче слушали само из породичних прича.

ПОМЕН НА БАНСТОЉУ

Свечаност је започела дирљивим и достојанственим чином. Сви заједно – некадашњи фудбалери, њихови потомци, гости, пријатељи клуба, као и чланови породица преминулих и погинулих играча – упутили су се ка Цркви Благе Марије на Банстољу.

У Храму Благе Марије, свештеник Синиша Хрвачевић одржао је помен за играче који су некада поносно носили дрес омиљеног клуба, а који нису дочекали тренутак да са саиграчима прославе вијек његовог постојања. Слика која је код свих присутних изазвала буру емоција била је дубоко симболична: на истом столу, тик поред иконе, стајали су упаљена свијећа за по кој душа, клупски дрес и цвијет за сваког од преминулих фудбалера, док су бројни Грачани у рукама држали упаљене свијеће.

По завршетку опепа, отац Синиша се обратио присутнима кратком бесједом, похваливши овај племенити чин којим су

» Радмила, ћерка некадашњег играча и тренера Жељка Глеђе и Душко Ђекић

некадашњи пријатељи и другови исказали најдубље поштовање према својим преминулим саиграчима.

НА ТЕРЕН У ЧОРТАНОВЦИМА

Ветерани Грачаца већ деценијама не дозвољавају да се угаси пламен традиције, а велике јубилеје по правилу прослављају са великанима српског фудбала. За деведесети рођендан у госте им је дошла београдска *Црвена звезда*, пет година касније угостио их је на „Земунелу“ *Партизан*, а велики стогодишњи јубилеј зачинио је долазак ветерана *Војводине*, што је представљало истински фудбалски слаг на торту у Чортановцима.

Мада резултат на овим утакмицама није у првом плану, вриједи истаћи да је *Војводина* славила побједу резултатом 3:1. Грачани су, посебно у другом дијелу утакмице, пружили јак отпор и умањили увјерљив тријумф гостију поготком Бабића.

Изузетно емотиван моменат догодио се током полувремена, када је приређења церемонија која је мало кога на стадиону оставила равнодушним. На терен су изашли чланови породица преминулих фудбалера ФК Грачац како би презели дресове са именима својих најмилијих, који ће од сада чувати успомену на њихове фудбалске и људске врлине. Тако је Душко Ђекић, између осталих, уручио дрес са бројем 9, Радмили, ћерки некадашњег играча и тренера Жељка Глеђе, који је погинуо септембра 1993. године у Дивоселу.

Овај тренутак био је симболичан спој прошлости и садашњости, а громогласан аплауз присутних потврдио је да легенде овог клуба никада неће бити заборављене.

ОД ШК ВЕЛЕБИТ ДО ШАМПИОНА

Након утакмице, играчи и гости су се окупили у ресторану *Завичај* на пријатељској вечери. Овај велики јубилеј био је по-

» Миладин Пураћ, Душко Ђекић, Ласло Леринц и Милан Контић

вод за евоцирање успомена на богату историју која је започела давне 1926. године подно Велебита, а на коју је све присутне подсетио члан Организационог одбора Жељко Ђекић.

– Клуб је основан прије тачно сто година као Шпортски клуб *Велебит* и био је први фудбалски колектив у јужној Лици. О квалитету тадашњег фудбала свједочи и податак да је у Грачацу још 1928. године гостовао чувени загребачки ХАШК. Под овим именом клуб је успјешно егзистирао све до почетка Другог свјетског рата 1941. године.

Нова времена донијела су и промјене имена, па је послјератна омладина основала НК *Брајство*.

– Најсвјетлије странице историје исписала је генерација из сезоне 1981/82. године. Они су тада остварили историјски подвиг, освојивши шампионат Лике без иједног јединог пораза, што ни прије, ни после њих није пошло за руком ниједној екипи у Лици.

Турбулентне деведесете доносе ново име – ФК *Грачац*, под којим клуб осваја прво мјесто у Групи Лика и пласира се у Прву лигу РСК. Међутим, ратни вихор 1995. године прогнао је Грачане са њихових огњишта. Клуб тада званично престаје да постоји у такмичарском смислу, али његово име наставља да живи кроз једну једину, али несаломиву селекцију – ветеране.

На крају свог обраћања, Ђекић се захвалио свим спонзорима, као и свим суграђанима који су били уз ветеране ФК *Грачац* и организаторе овог обиљежавања.

Пехаре су добили ветерани ФК *Војводина* (у чије име је признање примио Ласло Леринц) те ветерани ФК *Грачац* (пехар примио капитен Милан Контић). Признања су уручена и ресторанима *Завичај* и *Велебит*, најстаријем учеснику ФК *Војводина* Милану Јовићу, те најстаријем учеснику ФК *Грачац* Мани Кесићу. Посебно признање

уручено је и Душану Стојисављевићу Учи, истакнутом грачачком спортском раднику.

Присутнима се обратио и представник ФК *Устаник* из Срба, који се захвалио на позиву, честитао на одличној организацији и искористио прилику да свим члановима Организационог одбора поклони дрес свог клуба. Дрес је поклоњен и бившем играчу Грачаца Ђорђу Мунижаби, који је некада прешао у *Устаник*, а пригодан поклон добио је и начелник општине Грачац Горан Ђекић.

У ПЛАНУ И МОНОГРАФИЈА

У име Секције ветерана Војводине присутне је поздравио њен предсједник Миладин Пураћ, двогодишњи голман новосадског тима. Он се захвалио Грачанима на гостопримству, наводећи да је мало која утакмица Вошних ветерана имала тако емотиван набој као ова данашња. На крају обраћања, Пураћ је уручио пригодне поклоне домаћинима и поручио да ће се најстарија селекција новосадске „старе даме“ увијек радо одавати позиву како би поново „укрстили копља“ на зеленом тепиху.

Скупу су, поред поменутог Устаника, присуствовали и представник *Крбаве* из Удбине Душан Кораћ, као и представник *Јединства* из Ислама Грчког Марко Стегњаја.

Прво парче слављеничке торте исјекли су капитени и легенде клуба Контић и Д. Ђекић, а асистирали су им Ласло Леринц и Миладин Пураћ.

Организатори су најавили да се ту прича не завршава, јер је у интензивној припреми обимна монографија која ће свјетлост дана угледати ускоро, доносећи мноштво до сада неиспричаних прича, јавности никада виђених детаља и фотографија. Грачани ће са овог импресивног јубилеја урадити и документарни филм, а средином октобра организоваће у ресторану *Велебит* традиционалну плаво-бијелу ноћ свог клуба.

РАСУТИ ПО СВИЈЕТУ, АЛИ СРЦЕМ УЗ КЛУБ

Колико овај клуб значи свима који су из њега потекли, можда је најбоље описао данашњи саиграч Војислав Цвјетковић, који живи у Америци. Он је специјално за ову прилику написао пјесму чији стихови на најљепши начин описују сто година фудбалског и животног пркоса подно Велебита:

„Ту су очеви играли, па синови стасали,
у истим бојама живот су проналазили.
Публика мала, ал’ душа велика – ко планина,
сваки викенд иста прича – иста милина,
Није то само игра, нити само резултат,
то је ЖИВОТ у дружењу, зноју и инату.
Више од игре – то је име, то је крај, то је ГРАЧАЦ,
КОЈИ КРОЗ ФУДБАЛ ДИШЕ, ЗАУВИЈЕК – ЗНАЈ.”

ДРАГАНА БОКУН

САСТАВИ ЕКИПА

ФК ГРАЧАЦ: Ж. Ђекић (Владан Ђекић), Трбојевић (Чича), Гаћеша (Д. Пјевач), Влатко Ђекић, Ђатовић (Голубовић), Д. Ђекић (Владимир Ђекић; М. Ђекић), Поповић (Мрдаљ), Милеуснић (Мунижаба), Контић (Б. Лукић; М. Лукић), Чанковић (Брујић) и Ђук (Ђ. Цвјетковић). Играли су још: Дробац, Кесић, С. Пјевач, С. и Д. Цвјетковић, Мрдаљ, А. Ђекић, Ј. Паскаш, М. Дробац, Веселиновић и Бабић.

ФК ВОЈВОДИНА: Војновић, Гавриловић, Ђокић, Грујин, Бачак, Чегар, Врањеш, Стојановић, Перић, Миљковић, Амиџић. Изашли на терен током меча: Стојишљевић, Марковић, Јовић.